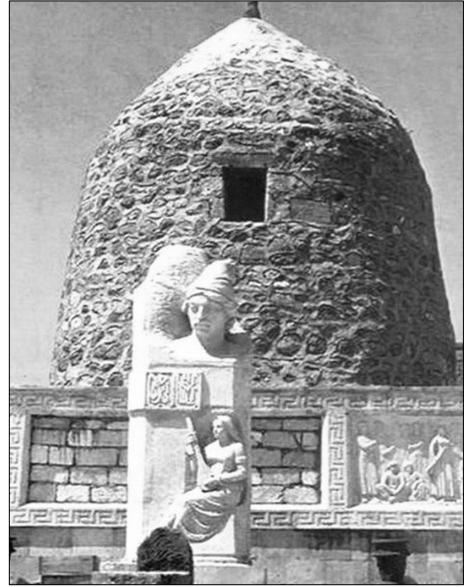

*Mən Aşıq pərdəlidi,
Evləri pərdəlidi.
Nov dərin, su sərindi,
Görən deyir pər dəlidi.*

Sarı Aşıq

Laçın yurdu

№1(21)
2017

Bakı-2017

Laçın yurdu, №1(21), 2017
Bakı, “Elm və təhsil”, 2017. – 96 səh.

Təsisçi və baş redaktor:
Arif MƏMMƏDLİ

Baş redaktorun müavini:
Araz HACIYEV

Məsul katib:
Elnur MEHDİYEV

Redaksiya heyəti:

Knyaz MƏMMƏDOV
İlham QƏHRƏMAN
Ələmdar ŞAHVERDİYEV
Tamxil ZİYƏDDİNOĞLU
Mütəllim HƏSƏNOV

Fəxrli UĞURLU
Taleh ŞİRİNOV
Yusif MİRZƏ
Fəxrəddin ŞAHSUVAROV
Orxan CƏBRAYİLOV

Hüquqi ünvan:
Mərdanov qardaşları 98

Əlaqə:
Tel.: (050) 291-34-52, (055) 363-20-37, (050) 205-00-92
e-mail: lachinyurdu@mail.ru və ya lachinyurdu@gmail.com

Dərgidə dərc olunan yazılar müəlliflərin mövqeyini əks etdirir
və yazı müəllifləri məsuliyyət daşıyır.
Jurnal 16.03.2010-cu il tarixdə Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə
Nazirliyində 3133 №-li reyestrə qeydiyyatdan keçmişdir.

Bankın adı: **Azərbaycan Beynəlxalq**
Bankı MƏTBUAT şöbəsi
Bankın kodu: **805142**,
Müxbir hesabı:
AZ03NABZ01350100000000002944,
VÖEN: **9900001881**
SWIFT: **IBAZAZ2X**,
Müştərinin hesabı:
AZ64IBAZ41040019443136196216
Məmmədov Arif Kamran oğlu
VÖEN: **1401771462**

Intermediary Bank:
Citibank NA, New York, USA
Corr. account: **36083186**
SWIFT: **IBAZAZ2X**,
International Bank of Azerbaijan Republic
Yasamal Branch
kod: **805142**
USD only Account #:
AZ64IBAZ41040019443136196216
Mammadov Arif Kamran
INN: **1401771462**

BU SAYIMIZDA

31 mart – Azərbaycanlıların soyqırımı günü ilə bağlı tədbir keçirilib ..5

Kimlər keçdi bu dünyadan

Mirmahmud KAZIMOĞLU, “ <i>Həmişə yeri görünəcək insan</i> ”	6
Namiq VƏLİYEV, “ <i>Ölüm sevinməsin</i> ”	10
Minarə ABBASLI, “ <i>Laçın yurdunun unudulmaz müəllimi</i> ”	41

Müsahibə

Mətanət AĞAMİRLİ, “ <i>Yeni iş yerlərinin açılması və əhalinin işlə təmin olunması qarşıya qoyulan əsas məqsədlərdən biridir</i> ”	13
Arif MƏMMƏDLİ, “ <i>Həkimlik həm də insanşünaslıq sənətidir</i> ”	56

Ziyalılarımız

Eldar İSMAYIL, “ <i>Böyük uğurlara imza atmış xanım professor</i> ”	18
---	----

Axtar babaları

Venera MİRZƏYEVA, “ <i>Molla Məşədi Mehdi</i> ”	20
---	----

Poeziya

Məcid BÜLÖVLÜKLÜ	27
Mütəllib HƏSƏNOV	30
Eynulla SADIQ	32
Araz ELSEVƏR	47
Akif AZALP	48
Bənövşə DAŞDILI	53
Yaşar BALAŞ	55
Elnur İRƏVANLI	61
Pərviz AXUND	71
Kərəm ARXUD	75
Şükür MÜRSƏLOĞLU	79
İsa SEVƏR	85
Arzu BAXIŞOĞLU	93

Ovqat

Sayad QARAYEVA, “ <i>Azərbaycan</i> ”	28
---	----

Araşdırma

Pərviz İSMAYILOV, “Müstəqillik illərində nitq etiketi məsələləri”33

Şəhidlərimiz

Siyavuş ƏMİRLİ, “Milli Qəhrəman İsrəfil Şahverdiyevin
anım tədbiri keçirilib”39

Gülmirə ƏSGƏRLİ, “22 illik varlıq, 22 illik yoxluq”72

Elman ALIŞOĞLU, “Xocalıda itkin düşmüş ailə”76

Laçının tayfa və nəsiləri

Akif SƏLİMOV, “Gəloxçular”50

Muzeylərimiz

Laçınlı məktəblilər Şəhidlər muzeyində olublar54

Publisistika

Nemət BƏXTİYAR, “Mənalı və əzablı həyat yollarında”62

Kərəm ARXUD, “Ataların yolu oğulların yoludur”73

Ötərxan ELTAC, “Dəmiryənən Gülpəri”87

Kitab rəfi

Avdı QOŞQAR, “Bir qəlb yanğısı”81

Zərif qəhrəmanlar

Vidadi SABİROĞLU, “Sazı avtomatla dəyişən vətən qızı”86

Nəsr

Nihad ŞAHVERDİZADƏ, “Nar çiçəyi”94

HÖRMƏTLİ OXUCULAR!

“Laçın yurdu” jurnalını ancaq abunə yolu ilə əldə etmək olar. Çünki jurnalın “Azərmətbuatyayımı”nın köşklərində satışını dayandırmışdır.

Jurnal hələlik rübdə bir dəfə (ildə 4 nömrə) çıxır. İllik abunə qiyməti **12 manatdır**.

31 – MART AZƏRBAYCANLILARIN SOYQIRIMI GÜNÜ İLƏ BAĞLI TƏDBİR KEÇİRİLİB

31 mart 2017-ci il tarixdə Laçın Rayon İcra Hakimiyyətinin təşkilatçılığı ilə Ağcabədi rayonu Taxtakörpü qəsəbəsində çoxsaylı rayon ictimaiyyəti nümayəndələrinin iştirakı ilə 31 Mart – Azərbaycanlıların soyqırımı günü ilə bağlı anım mərasimi keçirilib. Mərasimdə soyqırım qurbanlarının xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olunub, azərbaycanlıların soyqırımı məruz qalmasının tarixi barədə tədbir iştirakçılarında ətraflı məlumat verilib. Erməni millətçiləri tərəfindən xalqımıza qarşı törədilən soyqırım və təcavüz siyasətinə ulu

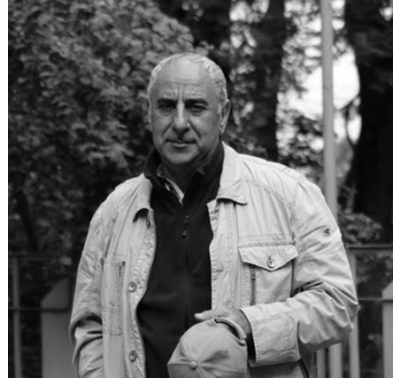
öndər Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə gəlişindən sonra ilk dəfə hüquqi-siyasi qiymət verildiyi, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 26 mart 1998-ci il tarixli Fərmanının tarixi əhəmiyyət daşıdığı vurğulanıb. Eyni zamanda bildirilib ki, erməni millətçilərinin törətdiyi cinayətlərin bir çox dünya dövlətlərinin parlamentləri, beynəlxalq təşkilatları tərəfindən tanınmasına ölkə prezidenti cənab İlham Əliyevin apardığı çoxşaxəli siyasət sayəsində nail olunub. Tədbirdə çıxış edən rayon sakinləri və ictimaiyyət nümayəndələri azərbaycanlıların kütləvi surətdə qırğına, repressiyalara məruz qalmasının, doğma yurdlarından didərgin salınmasının XX əsr tarixinin ən faciəli və dəhşətli hadisələri olduğunu, bu hadisələrin törədicilərinə hiddət və nifrətlərini bildiriblər. Bununla yanaşı hazırda ölkə prezidenti cənab İlham Əliyevin apardığı uğurlu daxili və xarici siyasət nəticəsində işğalda olan torpaqlarımızın azad ediləcəyinə və tezliklə torpaqlarımıza qayıdacaqlarına əminliklərini söyləyiblər.

Sonra tədbir iştirakçıları “Şəhidlərin xatirə kompleksi”ni ziyarət edərək abidə önünə tər güllər düzüblər.

KİMLƏR KEÇDİ BU DÜNYADAN

HƏMİŞƏ YERİ GÖRÜNƏCƏK İNSAN

Aprelin 4-ü Maliyyə Nazirliyinin İnfrastuktur təyinatlı layihələrin maliyyəsi şöbəsinin sabiq müdiri, mərhum Mərdan Mərdanovun doğum günüdür. Martın 22-də uzun sürən xəstəlikdən sonra dünyasını dəyişən mərhumun anadan olmasından 65 il ötür. Karabakhmedia.az Modern.az-a istinadən M.Mərdanovun xatirə günündə, mərhumu yaxından tanıyan insanların onunla bağlı düşüncə və xatirələrini təqdim edir.

Mahir Abbaszadə, Laçın rayonundan millət vəkili:

– Mən Mərdan Mərdanovu və onun ailəsini yaxından tanıyırdım. Mərdan müəllimin qardaşı Elbrus Təhməzov vaxtilə Laçın rayonunun deputatı və rayon icra hakimiyyətinin başçısı olub. Mərdan müəllim rayon ictimaiyyəti arasında çox böyük nüfuza malik olan şəxs idi. Azərbaycan maliyyə sektorunda sözünü demiş və etimad qazanmış insanlardan biri olub. Mərdan müəllim mənim hafizəmdə həm vətənpərvər şəxs, həm də gözəl ailə başçısı kimi qalıb. Həmçinin, Mərdan müəllimin övladlarının hamısı ali təhsilli olmaqla yanaşı, həm də ölkəmizdə kifayət qədər nüfuz qazanıblar. Onlar Laçın rayonunda ən adlı-sanlı nəsillərdən birinin nümayəndələridir.

Mərdan müəllimin səhhətində problem yaranmışdı və o, uzun müddət xəstəxanada müalicə alırdı. Müalicə aldığı müddətində Mərdan müəllimə baş çəkmiş, ona Allahdan şəfa diləmişdim. Amma nə etmək olar. Allahın yazdığı bir ömür var. Mərdan müəllimin ölümü hər birimizi bərk sarsıtdı. Bu itki el-obamız üçün çox böyük itkidir. Hesab edirəm ki, Mərdan müəllimin həmişə yeri görünəcək.

Cavanşir Yusifov, Maliyyə Nazirliyinin Dövlət Maliyyə Nəzarəti Xidmətinin rəisi:

– Biz Mərdan müəllimlə uzun zaman kəsiyində bir yerdə işləməklə bərabər dostluq etmişik. Tez-tez görüşər və dünyanın gərdisindən danışar, uzun sürən söhbətlər edərdik. Mən Mərdan qardaşımızın sağlığına söz deməyə öyrənmişəm, onun ölümü ilə əlaqədar yox. Mərdan müəllim həqiqətin

carçısı, obyektivliyin, düzgünlüyün müdafiəçisi, dostluğun təcəssümü və bir valideyn nümunəsi idi. Mərdan müəllim keyfiyyətində, xarakterində dostu, insanı itirmək təbii ki, mənim üçün, düşünürəm ki, nəinki mənim üçün, eləcə də bütün onu tanıyanlar üçün çox ağırdır. Mərdan müəllim həm də öz elini, obasını, vətəni sevmə, vətən üçün hər şeyindən, canından belə keçməyi bacaran bir vətən oğlu idi. Mərdan müəllimi həm də vətən itirdi. Allah sənə rəhmət eləsin, əziz və əvəzolunmuz qardaşımız Mərdan, torpağın nurla dolsun.

Fazil Fərəcov, Maliyyə Nazirliyinin Büdcə Şöbəsinin müdiri:

– Mərdan müəllimin fəaliyyətinin böyük hissəsi Maliyyə Nazirliyi ilə bağlıdır. Bir dost kimi bu, mənim üçün böyük itkidir. Mərdan müəllimlə 1981-ci ildən bəri maliyyə sistemində birgə çiyin-çiyinə çalışmışıq. Çətin anlarımızda hər zaman məsləhətləşmiş və bir yerdə olmuşuq, mürəkkəb və çətin məsələləri birgə həll etmişik. Mərdan müəllim böyük vətənpərvər, etibarlı dost, layiqli dövlət qulluqçusu, diqqətli, mehriban insan, xarakterinə sadıq, işgüzar, öz işinə həmişə məsuliyyətlə yanaşan və digər yüksək keyfiyyətlərə malik insan idi. Onun fəaliyyəti, işində məsuliyyətli olması, idarəçilikdəki səriştəsi, yüksək təşkilatçılıq bacarığı hər birimizin gözü qarşısında olub. Onun bu əməyi ölkə rəhbərliyi tərəfindən də qiymətləndirilmişdi, uzun müddət dövlət qulluğunda səmərəli fəaliyyətinə görə "Dövlət qulluğunda fərqlənməyə görə" medalı ilə təltif edilmişdi. Mərdan müəllim kollektivdə hörmət-izzət sahibi olmaqla yanaşı, həm də gözəl ailə başçısı idi. Onun əziz xatirəsi qəlbimizdə daim yaşayacaq. Allah rəhmət eləsin!

Rəşad Məcid, “525-ci qəzet”in baş redaktoru:

– Azərbaycanın dəyərli insanlarından, ziyalılarından biri Mərdan müəllimin 65 yaşı tamam olur. Təəssüf ki, budəfəki yubileyini doğmaları, yaxınları və dostları onunla birgə qeyd edə bilməyəcəklər.

65 yaşına az qalmış, ötən ayın 22-də biz Mərdan müəllimi cismən itirdik. Bu itki hamımız üçün ağır oldu.

Mərdan müəllim 1952-ci ilin aprelin 4-də işğal altında olan Laçın rayonunun Ağoğlan (Kosalar) kəndində doğulub. O kənddə onların nəslinə Təhməzovlar da deyirdilər. Amma Mərdan müəllimin soyadı babasının adına görə Mərdanov idi.

Kənddə Ağoğlan məbədi vardı. Məbəd qədim alban tarixinə aid idi və onun sirli bir aurası vardı. Üç tərəfindən çay axan bu qeyri-adi kənddə böyüyən uşaqlar həm oranın təbiətinin gözəlliklərinə, həm də qədimliyinə valeh olurdular. Heç şübhəsiz ki, o qədimlik, təbiətin vüqarlı görkəmi burada

doğulan insanların xarakterinə də öz təsirini göstərirdi. Bu keyfiyyətlər Mərdan müəllimin də xarakterinə sirayət etmişdi. O, xaraktercə möhkəm, dağlar və qayalar kimi qürurlu insan idi. Eyni zamanda, Mərdan dayının Ağoğlandan axan çayın suları kimi həlim, dupduru, saf xasiyyəti vardı. Ağoğlan məbədindəki sirli aura da onun xarakterinə çökmüşdü.

Mən hələ uşaqlıqdan həmişə Mərdan dayını bir güvənc, söykənəcək yeri hesab etmişdim. O, uzun illər Maliyyə Nazirliyində çalışdı, bütün həyatını Azərbaycanın maliyyə sisteminin inkişafına həsr etdi. Bu xidmətlərinə görə bir neçə il əvvəl Azərbaycan Prezidentinin sərəncamı ilə "Dövlət qulluğunda fərqlənməyə görə" medalı ilə təltif olundu. Bununla bağlı hələ o zaman demişdim ki, əslində, Mərdan müəllim bu mükafata təkcə dövlətinə və xalqına xidmətə görə deyil, həm də ən yaxın, doğma, ondan kömək uman insanlara həyan olduğu üçün layiq idi. O həm dövlətin, həm ananın, həm bacının, həm həyat yoldaşının, həm övladlarının, həm onu tanıyanların, həm də qohumlarının qulluğunda necə vicdanla dayandığını əməlləri ilə sübut edirdi. Bu yüksək həssaslıq onun xarakterində özünə möhkəm yer tapmışdı.

Yaşı 95-i ötmüş anası, mənim nənəm Balaxanım nənəyə harda olursa olsun, hər axşam saat 7-də mütləq zəng edirdi. Və bu xasiyyəti ondan ətrafdakılara, o cümlədən mənə də, övladlarına da keçirdi. O, bu nümunəni göstərməklə hamını məhz bu cür diqqətli, həssas olmağa çağırırdı.

Vəfatından 18 gün qabaq biz yenə onun başına yığışmışdıq. Mərdan müəllim aşıq musiqini çox sevirdi. Elə həmin gün dostu - aşıq İlham Astanbəyli, məni, yaxınlarını yanına dəvət etmişdi. Aşıq İlham saz havaları çaldı, mən şeirlər dedim. Bunların ab-havasında biz hiss etdik ki, o, xəstəliyi ilə mübarizə aparır və ona qalib gəlmək istəyir. Elə orada özünün hələ gənclik illərində yazdığı və gizli saxladığı şeirlərini pıçıltı ilə səsləndirirdi.

Mərdan dayı onu sevənlərin xatirəsində həmişə işıqlı və əziz bir insan kimi qalacaq. Onu heç vaxt unutmayacağıq.

Elşad Eyvazlı, Parlament Jurnalistlər Birliyinin sədri:

– Mərdan müəllimlə tanışlığım Rəşad Məcidin sayəsində baş tutmuşdu. İlk görüşdən onun haqqında təəssüratlarım belə oldu: Ağayana adam, yararlı adam, qənimət adam. Mənə elə gəlir ki, bu ifadələri tək-tək insanlar haqqında demək olar. Yaşasaydı, 65 yaşı tamam olacaqdı. Görünür, 65 yaşını əzizləri ilə bir yerdə keçirmək onun qisməti deyilmiş.

İnsan var eldən gedir, insan var evdən gedir. Mərdan müəllimin itkisi bir ev, bir ailə, bir nəslin itkisi deyil, bir elin itkisi oldu. Əlimizdən nə gəlir ki... Keşmə belə olmayaydı, – deyə bilirik. Allah rəhmət eləsin, – deyə bili-

rik. Ruhu şad olsun, – deyə bilirik. İnanıram ki, onun ocağında olanlar, onun övladları öz əməlləri ilə atalarının ruhunu hər zaman şad edəcəklər.

Aşıq İlham Astanbəyli:

– Mərdan müəllim çox gözəl insan, böyük ürəyə sahib şəxsiyyət olub. O, mənim bir aşıq, sənətkar kimi yaddaşımda qalacaq ən dəyərli insanlardandır. Sadə, sadə olduğu qədər də böyük insan idi. Onun çox məclislərində olmuşam. Sənətkara, söz adamlarına qarşı həmişə diqqətli, eyni zamanda dostluğa sadıq və cəsarətli idi.

Ömrünün son günlərində demişdi ki, istəyirəm İlhamın sazına qulaq asım. Düzü, əvvəl getmək istəmirdim. Çünki bilirdim ki, onu xəstə halda görmək mənə çox ağır olacaq. Amma getdim. Və yaxşı ki, getdim. Çünki getməseydim, bunu özümə bağışlaya bilməzdim. O, xəstə halıyla yenə qürurlu, cəsarətli idi. Soruşdum, necəsən? Dedi, ələyam. Dedi, sən çal-oxu, qulaq asa. 1-2 saat yanında olduq, bu müddətdə xəstəliyini hiss etdirmədi. Adı kimi şəxsiyyəti də mərdanə idi. Mərdan müəllim dünyaya mərd gəldi, mərd yaşadı, elə mərd də getdi.

Laçın deyiləndə yadıma birinci növbədə Mərdan müəllim düşür.

Böyük insanlıq xatirələrdə var-dövlətlə deyil, yaxşı əməllərlə qalır. Bir aşıq, bir ozan kimi Mərdan müəllim mənim də xatirəmdə həmişə gözəl bir insan kimi qalacaq.

Bir faktı deyim, elə olurdu, dostlarının yeyib-içmək məclislərində iştirak edirdim. Görürdün, məclisdi də, kimsə mənə – aşığa nəsə bir söz atmaq istəyir. O dəqiqə əliylə özünəməxsus jestlə etiraz edirdi ki, aşıqla nə işin var?

Mərdan müəllimin vəfatı mənim üçün də çox ağır oldu.

Allah rəhmət eləsin!

Təqdim etdi: **Mirmahmud KAZIMOĞLU**

KİMLƏR KEÇDİ BU DÜNYADAN

ÖLÜM SEVİN MƏSİN...

Elə insanlar var ki, həmişə yeri görünür. Sağlığında xeyirxah əməlləri ilə nümunəyə çevrilən bu cür şəxslər dünyadan köçəndən sonra isə xatirələrdə yaşayır, ehtiramla anılırlar. Mənsub olduğu nəslin adını həmişə ucalarda saxlayan, Allah-taalanın verdiyi ömrü şərəflə yaşayan belə insanlardan biri də Əsəd Vəliyev idi.

Əsəd İsmayıl oğlu Vəliyev 10 aprel 1947-ci ildə Laçın rayonunun dilbər guşələrindən biri olan Şamkənd kəndində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. 1956-cı ildə orta məktəbi bitirən Əsəd Vəliyev əmək fəaliyyətinə kəndlərindəki sovxozda fəhlə kimi başlayıb. 1966-1969-cu illərdə Şamkənd kənd kitabxanasında müdir kimi fəaliyyətini davam etdirən Əsəd Vəliyev Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun coğrafiya fakültəsinin coğrafiya şöbəsinə daxil olur. 1969-1971-ci illərdə Şamkənd məktəbində coğrafiya müəllimi işləyən Ə.Vəliyev tezliklə fəal ictimaiyyətçi kimi tanınır. Bunu nəzərə alan rayon gəncləri 1971-ci ildə onu Laçın Rayon Komsomol Komitəsində müavin vəzifəsinə irəli çəkirlər.

Laçının “canlı ensiklopediyası” adlandırdığımız çox dəyərli ziyalımız Qəzənfər Hüseyn o illərdən söhbət açarkən Əsəd müəllimi sözün əsl mənasında vətən təəssübkeşi, səriştəli təşkilatçı, xeyirxah, özünü sevdirməyi bacaran səmimi bir insan kimi xatırladığını deyir: “Mən, Laçın Rayon Partiya Komitəsinin tövsiyəsi ilə 1971-ci ildə rayon komsomol komitəsinin təşkilat şöbəsinin müdiri vəzifəsində işə başlayanda Əsəd müəllimlə orada tanış oldum. O, məktəbli gənclərlə iş şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışırdı. Sonralar həmin vəzifə məktəbli gənclər üzrə katib vəzifəsi ilə əvəz edildi. Tanışlığımızın ilk vaxtından onunla münasibətimiz yüksək səviyyədə quruldu. Əsəd olduqca səmimi, mehriban bir insan idi, şəxsi münasibətlərdə də olduqca etibarlı idi. 1973-cü ilin sentyabrında məni rayon komsomol komitəsinin birinci katibi vəzifəsinə irəli çəktilər. Elə həmin il Əsəd Vəliyevi hərbi xidmətə apardılar. Yadımdadır ki, əsgərliyini Uzaq Şərqdə çəkməli oldu, mənə tez-tez məktub yazırdı. O, hərbi xidmətə rayon komsomol komitəsinin katibliyindən getmişdi, məktublarında komsomol işində çalışmaq arzusunu həmişə mənə yazırdı. Mən də ona təskinlik verərdim ki, darıxma, xidmətdən sonra hər şey yaxşı olacaqdır. Əsəd müəllimin tərxis edilməyinə xeyli qalmış respublika komsomolu mərkəzi komitəsi bizim müraciətimizi

nəzərə alaraq Laçın Rayon Komsomol Komitəsi üçün məktəblər üzrə təşkilatçı ştatı ayırdı. Biz həmin ştatı ancaq onun üçün saxladıq, hərbidən qayıdan kimi Əsəd müəllim həmin vəzifədə fəaliyyətinə davam etdi. O, olduqca yorulmaz, iş yaradan bir şəxs idi, hamı ilə ünsiyyət qurmağı bacarırdı. Bir dəfə Şamkənd sovxozuna ezam edilmişdik, Laçından səhər tezdən çıxmışdıq, “Taxta zavodu”na çatmamış avtomobilimiz xarab oldu, qalan yolu piyada getməli olduq. Axşamüstü Şamkəndin “başının üstünə” çatdıq, hər tərəf qar idi, möhkəm yorulduğumuzdan qarın üstünə uzanıb bir qədər dincəldik, bir az da qar yedik. Həmin gecə Əsəd müəllimin atası rəhmətlik İsmayıl müəllimin evində qaldıq. Qar yediyimizdən ikimizin də boğazı xəstələnmişdi, İsmayıl müəllim türkəçarə ilə bizi müalicə elədi. Əsəd Vəliyev bütün müsbət xasiyyətləri ilə bərabər olduqca etibarlı dost idi. Son dəfə Bakıda məni telefonla axtarıb tapmışdı, xeyli danışdıq, sonra da məni Ağcabədiyə

evinə dəvət etdi, ancaq getməyə imkan olmadı. Az müddət sonra onun ölüm xəbərini alıb çox kədərləndim, çox təəsüf ki, onun dəvətini yerinə yetirə bilmədim, xeyli vaxt idi ki, görüşmürdük. Allah rəhmət eləsin!”

Komsomol işində böyük təcrübə qazanan Əsəd Vəliyevin şəxsi keyfiyyətlərini və təşkilatçılıq bacarığını nəzərə alan rayon rəhbərliyi onu Laçın Rayon Partiya Komitəsinin təşkilat şöbəsində işləməyə dəvət edir. Bir müddət də burada işləyən Əsəd müəllim 1978-2001-ci illərdə Laçın Rayon

İstehlak Cəmiyyətində müxtəlif vəzifələrdə, o cümlədən sədrin müavini vəzifəsində çalışır.

Elmə böyük həvəs göstərən Əsəd müəllim 1986-cı ildə Moskva Koope-rativ İnstitutunun Bakı filialını da bitirir. O, 2001-ci ildən Azərbaycan Peda-qoji Texnikumunda coğrafiya fənnindən dərs deyir. Eyni zamanda “ADRA” Sənət Təlimi Mərkəzində dinləyicilərə biznesdə uğur qazanmağın sirlərini öyrədir. İşlədiyi müddətdə özünü hər iki kollektivdə intizamlı, savadlı, fəal ictimaiyyətçi kimi göstərən Əsəd müəllim tezliklə müəllim və tələbələrin sevimlisinə çevrilir. Onun təşəbbüsü ilə məktəbdə tez-tez mədəni-kütləvi tədbirlər, ekskursiyalar keçirilir, görkəmli şəxsiyyətlərin yubileyləri, tələbə-lərin ad günləri qeyd olunur.

Laçın rayonu işğal edildikdən sonra Ağcabədi rayonunda məskunlaşan Əsəd müəllim dərslərində vətənpərvərliyi, xeyirxahlığı, ədaləti, əməkse-vərliyi təbliğ edirdi. Təbiətən qayğıkeş və əməksevər insan olan Əsəd müəl-lim hər zaman atası İsmayıl müəllimin xeyirxah əməllərini davam etdirirdi.

O, harada işləməsindən asılı olmayaraq özünün səmimiyyəti, xeyirxah-lığı, adamlara yaxşılıq etmək, sevinc bəxş etmək hissi ilə başqalarından se-çilib. Başqaları üçün hər şey etməyə çalışan Əsəd müəllim 22 oktyabr 2008-ci ildə uzun sürən xəstəlikdən sonra Ağcabədi şəhərində vəfat etmişdir.

Düşüncələrdə hər bir insanın iki ömür yaşaması haqda haqlı bir təsəv-vür də mövcuddur: fiziki və mənəvi ömür. Fiziki ömür hansısa vaxt məhdud-diyyəti ilə ölçülür. Mənəvi ömür isə əbədidir, sonsuzdur, yəni zamana sığmır. Böyük şairimiz Səməd Vurğunun məşhur şeirində deyildiyi kimi:

*Ölüm sevinməsin qoy, ömrünü vermir bada
El qədrini canından daha əziz bilənlər.
Şirin bir xatirətək qalacaqdır dünyada
Sevərək yaşayanlar, sevilərək ölənlər!*

*Təqdim etdi: Namiq
VƏLİYEV*

**“YENİ İŞ YERLƏRİNİN AÇILMASI VƏ ƏHALİNİN
İŞLƏ TƏMİN OLUNMASI QARŞIYA QOYULAN ƏSAS
MƏQSƏDLƏRDƏN BİRİDİR”**

Martın 28-də Saatlıda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin sədrliyi ilə pambıqçılığın inkişafı məsələlərinə dair respublika müşavirəsi keçirilib.

Millət vəkili Mahir Abbaszadə müşavirədə ortaya çıxan konkret tezislərlə bağlı “Lider” televiziya-sına geniş müsahibə verib. Həmin müsahibəni kiçik ixtisarla “Laçın yurdu”nun oxucularına təqdim edirik.

– Mahir müəllim, cənab Prezidentin ümumrespublika müşavirəsindəki çıxışında çox mühüm istiqamətlər var. Öncə regionların sosial-iqtisadi durumunun inkişafı barədə Sizin fikirlərinizi eşitmək istərdim.

– Regionların sosial-iqtisadi inkişafı proqramı ilə bağlı üç dövlət proqramı həyata keçirilmişdir və üç dövlət proqramı əsasında cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə indiyə qədər 14 mühüm müşavirə keçirilmişdir ki, bunların hər birində cənab Prezident həm ötən illərdə görülmüş, həm də qarşıda duran məqsədlərlə bağlı görülmüş işlərə qiymət vermişdir. Sosial-iqtisadi inkişafın əsas əlamətlərindən biri təbii ki, regionlarımızda sosial infrastruktur sahələrinin yaradılması, yolların çəkilməsi, su təchizatının və insanların rifah halının yaxşılaşdırılmasıdır. Bu nöqtəyi-nəzərdən mən hesab edirəm ki, bu üç dövlət proqramı çox yüksək səviyyədə həyata keçirilmişdir. Bu gün biz Azərbaycanda rayonlarımızın abad olduğunu, sosial infrastruktur sahələrinin tamamilə düzəldiyini, yolların inkişafını, yeni iş yerlərinin açıldığını, sənaye müəssisələrinin yarandığını gördükdə düşünürük ki, bütün bunlar vaxtilə cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə çox düzgün addım atıldığının bariz nümunəsidir. Siz xatırlayırsınızsa, axırıncı müşavirədə cənab Prezident qeyd etdi ki, mən 14 il əvvəl bu qərarı qəbul edərkən düşünürdüm ki, biz tarixi bir hadisəyə imza atmışıq. Bu gün Azərbaycanın bu qədər yüksək inkişaf etdiyinə nümunəsini gördükcə düşünürük ki, həqiqətən cənab Prezidentin rəhbər-

liyi ilə tarixi bir hadisəyə imza atılmışdır və biz bu gün bu tarixi hadisənin şahidiyik.

– Tamamilə haqlısınız. Bu müşavirədə ən önəm verilən məqamlardan biri də qeyri-neft sektorunun inkişafıdır. Pambıqçılığın, barmaçılığın yenidən inkişaf etdirilməsi, Azərbaycan iqtisadiyyatının neft sektorundan asılılığının tamamilə aradan qaldırılması haqda nə deyərdiniz?

– 2015-2016-cı ildə dünyada neftin qiymətinin bir neçə dəfə aşağı düşməsi neft ixrac edən dövlətlərin, o cümlədən də Azərbaycanın iqtisadiyyatına öz təsirini göstərməkdədir. Cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə artıq Azərbaycan iqtisadiyyatında post-neft mərhələsi deyilən bir mərhələ başlamışdır. Azərbaycan neft asılılığından azad olmalı, xaricə ixrac qabiliyyətli, idxalı əvəzləyən məhsullar istehsal etməlidir ki, bunların da içərisində kənd təsərrüfatı malları özünəməxsus bir yer tutur. Regionların sosial-iqtisadi proqramı həyata keçirilərkən bütün infrastruktur sahələrinin yaradılması bizə imkan verir ki, ölkəmizdə qeyri-neft sektorunun inkişafı ilə bağlı kənd təsərrüfatının inkişafına nail ola bilək. Cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə ikinci dəfə idi ki, konkret olaraq pambıqçılığın inkişafı ilə bağlı müşavirə keçirilirdi. Bu il müşavirənin Saatlı rayonunda keçirilməyinin də mühüm bir əhəmiyyəti var, simvolikası var. Bu ondan ibarətdir ki, bu il pambıq istehsal edən rayonlar içərisində ən çox gözlənti Saatlı rayonundandır. Bizim pambıqla bağlı böyük ənənələrimiz var, hələ 1970-1980-ci illərdə Ulu Öndərin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə kənd təsərrüfatının inkişafında pambıqçılıq xüsusi bir yer tutmuş və 70-ci illərin axırı, 80-ci illərin əvvəllərində Azərbaycanda 1 milyon ton pambıq istehsal olunmuşdur. Bu, o vaxt SSRİ miqyasında ən böyük göstərici idi. O dövrdə Azərbaycan 15 müttəfiq respublika içərisində iki respublikadan biri idi ki, öz vəsaitləri hesabına özünü saxlaya bilirdi. Bunu cənab Prezident də müşavirədə qeyd etdi. Amma sonrakı illərdə nəinki pambıqçılıq, bütün kənd təsərrüfatı sahələrində geriləmə olmuşdur.

– Yeri gəlmişkən, pambıqçılığın, ümumiyyətlə regionların inkişafı həm də yeni iş yerlərinin açılması deməkdir. Hətta müşavirədə 2017-ci ilin ilk 3 ayında yeni iş yerlərinin açılması ilə bağlı məsələlərə də toxunuldu...

– Bilirsiniz, bu proqramlarda bir tərəfdən qeyr-neft sənayesinin inkişafını nəzərdə tuturuqsa, digər tərəfdən cənab Prezidentin də qeyd etdiyi kimi, əhalinin məşğulluq məsələləri ön sıralardadır. Əhalinin sosial vəziyyəti

yətinin yaxşılaşdırılması, yeni iş yerlərinin açılması və əhalinin işlə təmin olunması qarşıya qoyulan əsas məqsədlərdən biridir. Kənd təsərrüfatının, xüsusilə pambıqçılığın inkişafı ilə əlaqədar olaraq 10 minlərlə iş yerləri açılıbdır ki, bəziləri daimi, digərləri isə müvəqqəti iş yerləridir. Burada pambıqçılığın inkişafına dövlət dəstəyini xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Pambıqçılığın inkişafı ilə bağlı dövlət pambığın alışı qiymətini 41 qəpikdən 51 qəpiyə qədər qaldırdı, 10 faiz miqdarında subsidiyalar təşkil etdi. Azərbaycanda iqtisadiyyatın inkişafı üçün sahibkarlara kömək məqsədilə 2 milyard manatdan artıq vəsait nəzərdə tutulub. Məhz keçən il 2016-2017-ci illərdə Azərbaycanda pambıqçılığın inkişafı ilə bağlı dövlət investisiya proqramı tərtib olunubdur və o proqramın həyata keçirilməsi sayəsində Azərbaycanda pambıqçılığın inkişafına bu il də dövlət tərəfindən təxminən 30 milyon manatdan artıq köməklik göstəriləcəkdir.

– Azərbaycanın öz brendi artıq dünyaya təqdim olunubdur. Amma pambıqçılıq da, bildiyiniz kimi, çox önəmli strateji məhsuldur. Azərbaycanın növbəti brendi kimi dünyaya çıxı bilərmi?

– Azərbaycan mallarının dünyaya çıxarılması üçün 2 cür bazar var. Bazarlardan biri ənənəvi bazarlardır. Hansı ki, sovet dövründən də bu bazarlara sahib idik. Digərləri isə yeni bazarlardır. Məhz cənab Prezidentin də qeyd etdiyi kimi, biz beynəlxalq bazarlara çıxarkən *“Made in Azerbaijan”* brendi altında məhsullarımızın satışını təşkil etməliyik. Artıq bu ənənə başlanmışdır. Azərbaycan başqa ölkələrin bazarlarını fəth etməkdədir və bu brend, belə deyək, bazarlarda öz sözünü deməkdədir. Eyni zamanda, siz qeyd ediyiniz kimi, ölkəyə valyuta gətirə biləcək, strateji məhsul sayılan sahələrdən biri məhz pambıqçılıqdır. Ona görə də dövlət tərəfindən pambıqçılığa daha çox fikir verilir və pambıqçılığa fikir verməyin bir neçə səbəbi artıq görünməkdədir. Yəni yeni iş yerlərinin açılması, Azərbaycanda kənd təsərrüfatının inkişaf etdirilməsi, ölkəyə valyuta gətirilməsi, nəticə etibarilə əhalinin rifah halının yüksəlməsi. Kompleks halda biz pambıqçılığı inkişaf etdirməklə bütün bunlara nail ola bilərik. *“Made in Azerbaijan”* brendi Azərbaycanın ixrac edən dövlət kimi tanınmasını ortaya qoyur, bu isə bizim gördüyümüz işlərin və eyni zamanda ölkəmizə valyuta gətirilməsinin əsas amillərindən biridir. Cənab Prezidentin də müşavirədə qeyd etdiyi kimi, Azərbaycanın digər ölkələrdə ticarət nümayəndəlikləri fəaliyyətə başlayıbdır. Bu ticarət nümayəndəlikləri vasitəsilə Azərbaycanda istehsal olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının *“Made in Azerbaijan”* adı altında xarici bazarlara çıxışı təşkil olunacaqdır.

– Bildiyiniz kimi, valyutanın xaricə xərclənməməsi üçün yeni zavodların açılması da nəzərdə tutulur. Bu vaxta kimi də regionlarda bir xeyli müəssisələr açılıb. Regionların iqtisadi inkişafı çərçivəsində bu sahələr yaxın ki, bundan sonra da genişlənəcək...

– Bəli, biz əvvəllər düşünürdük ki, o zavodların xammalı xarici ölkələrdən gətiriləcək, amma artıq Azərbaycanın inkişafı elə bir səviyyəyə gəlib çatmışdır ki, açılacaq zavodların özünün xammalını Azərbaycanda təşkil etmək mümkündür. Buna görə də cənab Prezident də qarşıya belə bir məqsəd qoymuşdur ki, o məhsulun ki, xammalı Azərbaycanda istehsal oluna bilər, o zavodların Azərbaycanda tikilməsi əsas sahələrdən olmalıdır. Biz bunu etməklə insanları işlə təmin edə bilirik və eyni zamanda valyutanın kənara axmasının qarşısını almaq mümkün olur.

– Əlbəttə ki, bütün bunlar nəticə etibarı ilə Azərbaycan insanının sosial rifahının yüksəlməsinə xidmət edir. Eyni zamanda bu layihələrin hamısı Azərbaycanın regionda lider dövlət olduğunu bir daha təsdiqləyir və gücləndirir...

– Mən düşünürəm ki, artıq bu, dünyaya bir Azərbaycan nümunəsi gətirir. Biz regionumuza, ətrafımıza fikir versək görürük ki, bu gün Azərbaycanda qeydə alınmış inkişaf digər ölkələrdə mümkün deyil. Mən bunu rəqəmlərlə deyə bilərəm. 2017-ci ilin son 3 ayında Azərbaycanın qeyri-neft sənayesində 5 faiz, kənd təsərrüfatında 3 faiz artım qeydə alınmışdır. Bütün bunların hamısı cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə ölkədə yaradılmış sabitliyin nəticəsidir. Əgər hansı bir ölkədə xalq iqtidarı, iqtidarın həyata keçirdiyi iqtisadi islahatları dəstəkləyirsə, bu iqtisadi islahatların da kökündə Azərbaycan vətəndaşı durursa, deməli, bu siyasətin sonu uğurludur. Mən hesab edirəm ki, bir tərəfdən yaranmış siyasi sabitlik, digər tərəfdən xalqın hakimiyyəti dəstəkləməsi, başqa bir tərəfdən dövlətin sahibkarlığa və iqtisadiyyata diqqəti, qayğısı, vəsaitlərin ayrılması, yeni texnikaların alınması, ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanması, faizsiz kreditlərin verilməsi baxımından, cənab Prezidentin də qeyd etdiyi kimi, 2016-cı il Azərbaycan iqtisadiyyatında islahatlar ilidir və bu islahatların həyata keçirilməsi Azərbaycan dövlətinin siyasətinin ortasında Azərbaycan xalqının, Azərbaycan insanının durduğunu göstərir və bu da insanların sosial vəziyyətinin yaxşılaşmasına səbəb olur.

– Təbii ki, bütün siyasi proseslərin arxasında da güclü bir iqtisadiyyat dayanır. İqtisadiyyatı möhkəm, güclü olan dövlət əlbəttə ki, yalnız dünyaya örnək, nümunə şəklində təqdim olunacaq...

– Vaxtilə Ulu Öndər deyirdi ki, iqtisadiyyatı güclü olan dövlət hər şeyə qadirdir. Tarix, zaman sübut edir ki, Ulu Öndərin dedikləri zaman-zaman cənab prezident İlham Əliyev tərəfindən həyata keçirilir. Biz görürük ki, Azərbaycanın iqtisadi gücü artdıqca Azərbaycanın siyasi gücü, hərbi gücü də artır. Bu gün Azərbaycanın ordusu Qafqazın ən böyük ordusu sıralarındadır. Bütün bunların hamısının kökündə Azərbaycanın iqtisadi gücü dayanır. Əgər bizim iqtisadi imkanlarımız günü-gündən artırsa, deməli, Azərbaycan dövlətinin istər ordu quruculuğuna, istər siyasi proseslərə, istər insanların sosial vəziyyətlərinin yaxşılaşdırılmasına diqqəti də artır və bu da zaman-zaman Azərbaycanı regionda bir güc mərkəzinə çevirməkdədir.

– Ən nəhayət, qeyri-neft sektoru ilə bağlı məsələyə bir daha toxunacam. Artıq bir neçə il öncə bütün dünyada neftin qiymətinin dəyişməsi ilə bağlı Azərbaycanda həyata keçirilən layihələr iqtisadiyyatın neft sektorundan asılılığının sıfıra endirilməsi istiqamətində başlandı və bu layihələr çox uğurla davam etdirilir. Azərbaycan iqtisadiyyatının, dayanıqlı bir iqtisadiyyatın neftdən asılılığının aradan qaldırılmasına iqtisadi baxımdan necə proqnoz vermək olar?

– İlk öncə 2016-cı ildən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəhbərliyi ilə aparılmasına start verilmiş iqtisadi islahatların nəticələrini görəcəyik. Artıq Azərbaycanda kimya-sənaye parkları, sənaye məhəllələri yaranmaqdadır. Azərbaycan regionun laqistika mərkəzinə çevrilibdir, 11 beynəlxalq marşrut fəaliyyət göstərir. Həm də qarşıya qoyulmuş bir məqsəd var ki, Azərbaycan neftdən asılılığını tamam aradan qaldırır. Düşünürəm ki, bütün bunlara nail olunacaqdır. Biz neft sənayesindən də ağıllı istifadə etmişik. Əgər biz bu gün regionların sosial inkişaf proqramından, yeni çəkilmiş min kilometrərlə yollardan danışırıqsa, Azərbaycanda yeni məktəblər, olimpiya kompleksləri tikilibsə və yaxud teatr binaları yenidən təmir olunub istifadəyə verilibsə, bütün bunlar Azərbaycanın neft sənayesindən ağıllı istifadəsinin nəticələridir. Bir rəqəmi də nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki, bu gün Azərbaycanda 35 su elektrik stansiyası fəaliyyət göstərir ki, bunların da 26-sı son 10 ildə cənab Prezidentin regionların sosial-iqtisadi proqramına əsasən tikilmiş stansiyalardır.

Müsahibəni apardı:
Mətanət AĞAMİRLİ

BÖYÜK UĞURLARA İMZA ATMIŞ XANIM PROFESSOR

Bu yaxınlarda belə bir xəbər yayıldı ki, həmyerlimiz, professor Tamella Aliyeva Türkiyədə Muş Alparslan Universitetinin türk dili və ədəbiyyatı kafedrasına müdir təyin edilib.

Əlbəttə, azərbaycanlı elm adamlarının belə məsul vəzifələrə irəli çəkilməsi olduqca sevindirici haldır. Hər bir həmyerlimizin uğurları həmişə məni sevindirir. Tamella Aliyevanın qazandığı uğurlar kimi.

Bəs professor Tamella Aliyeva kimdir?

Vətəndən uzaqda yaşayan, yaşadığı və fəaliyyət göstərdiyi ölkəni özünə ikinci ana vətən hesab edən, alim-ziyalı Tamella Aliyeva 1951-ci ildə Beyləqan şəhərində anadan olub. Babaları isə bu gün ermənilərin işğalı altında olan Şuşa və Füzulidəndir. Ata tərəfdən xan, ana tərəfdən bəy nəslindəndir.

Vaxtilə babaları Dağlıq Qarabağdan Aran Qarabağa köçüblər. Sovetlər dönməmində babalarının sərvəti bolşeviklər tərəfindən əlindən alınıb.

Həyatının ilk anları çox təsiredici olub. Sanki kədər də, qəm də onunla birgə dünyaya gəlir. Belə ki, yenicə dünyaya gələn qızcıqazın bir yaşı tamam olmamış anasını itirir. Atası o dövrdə Sovet Ordusunda xidmət etdiyi üçün o, xalalarının himayəsində qalmalı olur. Çox çəkmir zavallı qızcıqaz hərbiçi olduğu üçün üzünü az-az gördüyü atasını da itirir. Valideyn itkisi yeniyetmə Tamellaya olduqca mənfi təsir göstərir. Doğrudur, xalalarının ona göstərdiyi isti nəvaziş və qayğı yaralarına müəyyən mənada məlhəm olsa da, kimsəsizlik acısını içində çəkməli olur. Anlayır ki, parlaq gələcək əldə etmək üçün yalnız çalışmaq və hər cür əziyyətə qatlaşaraq oxumaq lazımdır. Bu səbəbdən xoş gələcəyini elmə yiyələnməkdə görür. Qarşısına yalnız yeganə bir məqsədi, oxumağı qoyur. Orta məktəbi bitirərək sənədlərini Azərbaycan Dövlət Universitetinə (indiki BDU) verir.

Universiteti müvəffəqiyyətlə başa vurur, dövlət televiziyasında fəaliyyətə başlayır və ailə qurur. “Əsgər anası” adlı verilişin bilavasitə hazırlanması istedadlı tele-jurnalist Tamella xanıma həvalə olunur. 1992-ci ilin iyunu Tamella xanıma düşərli olur və illərlə çəkdiyi əziyyətin bəhrəsini görür. Belə ki, həmin ilin iyunun 1-də doktorluq dissertasiyasını müdafiə edir. O, həm də həmin dövrdə universitetdə dərs deyir.

Tamella Aliyeva 1996-cı ildə ilk dəfə Türkiyəyə gedir. Mədəniyyət Nazirliyinin düzenlədiyi simpoziumda çıxış edir. Onun geniş və əhatəli çıxışı qardaş ölkədə bir çox elm adamlarının diqqətini çəkir.

Tamella xanım 1998-ci ildə Eskişehir Osmanqazi Universitetində türk dili və ədəbiyyatı bölümündə işə düzəlir. Öz qabiliyyəti, bacarığı ilə universitet rəhbərliyinin və kollektivinin hüsnrəğbətini qazanır. Dərs dediyi müddətdə orada oxuyan azərbaycanlı tələbələrə böyük diqqət və həssaslıqla yanaşır.

2009-cu ildə Bakı Dövlət Universitetinə yenidən işə qayıdır. Amma 9 aydan sonra yenidən Eskişehir Osmanqazi Universitetində çalışmağa üstünlük verir. 2012-ci ildə Türkiyə vətəndaşlığını qəbul edir. 2013-cü ildə 250 səsə qarşı 3000 səsle professorluq rütbəsini qazanır. Beləliklə, illərini elmə, elmi axtarışlara sərf edən alim doktorluq diplomunu Rusiyadan, dosentlik diplomunu Azərbaycandan, professorluq diplomunu Türkiyədən alır.

Qeyd edək ki, Tamella xanımın elm sahəsinə qatıldığı vaxtdan 30 ilə yaxın vaxt keçir. Bu illər ərzində yüzlərlə elmi məqalənin müəllifidir, çoxsaylı beynəlxalq simpoziumlarda ölkəmizi ləyaqətlə təmsil edib. 6 kitabı, 10 tərcümə kitabı işıq üzü görüb. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür.

Professor Tamella xanım həmişə fəaliyyəti ilə diqqət mərkəzində olub, nümunəvi fəaliyyətinə görə bir sıra nüfuzlu beynəlxalq mükafatlara layiq görülüb. Belə ki, 2008-ci ildə Eskişehir valiliyi tərəfindən Türkiyə-Azərbaycan arasında qurduğu mədəni əlaqələrə görə mükafatlandırılıb, nümunəvi fəaliyyətinə görə isə 2011-ci ildə Azərbaycan Böyük Elçiliyi tərəfindən “İlin ən yaxşı müəllimi” seçilibdir.

Almaniyada fəaliyyət göstərən N.Gəncəvi adına İnstitutu və Vektor Mərkəzi tərəfindən “Türk Dünyasına Xidmət”, 2014-cü ildə Eskişehir Sənət Dərnəyi tərəfindən “Yunis İmrə Araşdırma”, iki dəfə Azərbaycan Məhsəti Şairləri Dərnəyi tərəfindən “Türk mədəniyyətinə xidmət” mükafatları ilə mükafatlandırılıb. Tamella xanım həmçinin Azərbaycanda çap olunan “Azərbaycan” və “Savalan” qəzetlərinin, “Yada düşdü” jurnalının Türkiyə təmsilçisidir.

Elmin bu nurlu zirvəsinə yüksəlmək Tamella xanım üçün heç də asan olmayıb. O, ömrünün müəyyən hissəsini kitabxanalarda keçirərək dünya xalqlarının ədəbiyyatını və klassikləri mütaliə edib.

Dünyanın bir sıra aparıcı ölkələrində – Rusiya, Polşa, Almaniya, Norveç, Kipr, Macarıstan, Estoniya və s. ölkələri səyahət edib. Olduğu ölkələrin tarixi, maddi mədəniyyət abidələri və etnoqrafiyası ilə yaxından tanış olub. Parisdə olanda Aleksandr Dümanın, Emil Zolyanın və Henri Haynenin

məzarlarını, Luvr muzeyini ziyarət edib. V.Hüqonun ev muzeyində, Eyfel qülləsində və başqa maraqlı yerlərdə olub. Olduğu ölkələrdə təəssüratlarını maraqlı xatirələrlə zənginləşdirib.

Ümumiyyətlə, Tamella xanım gəzdiyi ölkələrdə və şəhərlərdə zəngin təəssüratlar əldə edə bilib və yazdığı məqalələrdə maraqlı xatirələri öz əksini tapıb.

Bir ana, bir xanım, bir həyat yoldaşı kimi böyük qayğılara qatlaşaraq bu mənalı və şərəfli yolda inamla addımlayan professorun fəaliyyəti Muş Alparslan Universitetinin rektoru Ahmed Poladın diqqətini çəkib, onu türk

dili və ədəbiyyatı kafedrasının müdiri vəzifəsinə təyin edib.

Tamella xanım bu gün də çalışdığı universitetdə elmi araşdırmalarını və yaradıcılığını böyük əzm, iradə və yorulmadan davam etdirir. İnanıram ki, o, elmə olan sevgisi ilə tutduğu mövqedə və getdiyi yolda yeni zirvələr fəth edəcək.

Bu çətin və şərəfli yolda Tamella xanıma uğurlar arzulayıram!

Eldar İSMAYIL

AXTAR BABALARI

MOLLA MƏŞƏDİ MEHDİ

Yer üzündə hər şey bir məqsədlə yaradılıb. Hər bir məqsədin isə öz mənası var. Bu mənanı tutmaq, onun dəyərini düzgün qiymətləndirmək, insanlara bunu çatdırmaq, insanlıq yolunda başqa dəyərlərə sahib olmaq üçün isə elmdən yararlanmaq ən düzgün yoldur. Görkəmli alman mütəfəkkiri İohann Volfanq Höte demişdir: “Təbiət insanı zülmətlə dövrələyir və onu daim işığa doğru getməyə məcbur edir. Bu işıq isə elmdir”. Dinimizdə elmə verilən dəyərlər çox gözəl şəkildə öz əksini tapıb. Məsələn: “Bütün yaxşılıq və fəzilətlərin mənşəyi elmdir və elm ən yüksək fəzilətdir” və ya “ Elm məqsədlə evindən xaric olan şəxs qayıdanadək Allah yolunda olar”.

Doğma isti ocağını tərk edib Allah yolunda çətinliklərə sinə gərən, elmin işığına doğru fədakarlıq göstərən məqsədinə nail olan insanlar çox olub. Bu insanlardan biri də doğma Laçın torpağında həyata göz açan, elm yolunda inamla addımlayan, xalq arasında hörmətlə adı çəkilən Molla Məşədi Mehdidir. Kimdir bu adam?

Molla Məşədi Mehdi XIX əsrin axırlarında indiki Laçın rayonunun Qırlınlı kəndində anadan olub. Böyüdükcə uşağın dərrakəsinin başqalarından çox üstün olması diqqətdən yayınmayıb. Ziyalı insanlar onun bu xüsusi qabiliyyətini görüb daha ciddi təhsilə ehtiyacı olduğunu görüblər. Lakın ailənin imkansızlığını nəzərə alıb Gəloxçu tayfasının doqquz para kəndinin köməyinə ehtiyac duyublar. Uşağın elmə marağını və xalqın gələcək rifahı üçün verəcəyi töhfələri nəzərə alaraq Gəloxçu kəndlərinə xəbər göndərilir və onların davamlı olaraq yığıqları zəkat hesabına bu uşağın təhsil alması məsələsi həll edilir. O vaxtkı dövrə təsadüf edən bu addım çox təqdirəlayiqdir.

M.M.Mehdi əvvəlcə Şuşada dini mədrəsədə təhsil alır. Burada riyaziyyatdan və təbabətdən olan istedadı müəllimlərin gözündən yayınmır. Tərbiyəsi və insani münasibəti onu hamının sevimlisinə çevirir. Mədrəsəni fərqlənmə diplomu ilə bitirir. Mədrəsədə Xan qızı Natəvanla görüşü onda xoş təəssüratlar yaradır.

Bir əhvalat:

Bir gün Xan qızı mədrəsədə təhsil alan üç yüz tələbəni qonaq çağırır. Birinci darvazadan girəndə hər adama buğda unundan bişirilmiş bir yuxa (lavaş), ikincidən girəndə isə bir kətə (göy qutabı) verilir. Daha sonra böyük ziyafət verilir. Xan qızı tələbələrə çatdırır: "Bilirəm ki, kənd uşağısınız, analarınızın bişirdiyi yuxa və kətə üçün çox darıxmısınız. Bunlar yəqin ki, yadınıza çox düşür. Ona görə bişirtirdim". Sonra Xan qızının tələbələrlə maraqlı görüşü davam edir.

Mədrəsəni fərqlənmə diplomu ilə bitirən bu istedadlı uşağı məsləhət bilib İranın şərqində tarixi vilayət olan Xorasana göndərilir. Çarıqla imtahana gedən uşağın dərrakəsinə heyran qalıb ona bir cüt ayaqqabı bəxş edirlər. Dini ali təhsil üçün elmin qapıları onun üzünə açılır. Burada Məşhəd şəhərində dini ali təhsil alır. Beş il ərzində burada təhsilini davam etdirir və riyaziyyat, astronomiya, ilahiyyat, təbabət və s. ixtisaslara yüksək səviyyədə yiyələnir.

Ərəb, fars dilini mükəmməl surətdə öyrənir. Ərəb dilini elə öyrənir ki, danışanda yerli əhali deyir ki, qüreyşilərdənsən? Qüreyşilər belə ləhcə ilə danışırlar. Ərəb, fars dilini elmi surətdə öyrənən M.M.Mehdi əfqan, türkmən tələbələrin lazımı dairələrə məktublarını tələb olunan səviyyədə yazıb, onların çatdırılmasına kömək edərdi.

Ali dini məktəbi qurtarmağa az qalmış M.M.Mehdi "yatalaq" deyilən xəstəliyə tutulur. İyirmi gün özündə olmur və həyatla ölüm-dirim mübarizəsi aparır. Qaldığı evin sahibi oxuduğu ali məktəbin çox nüfuzlu və varlı müəllimi olur. Xəstələndiyi ilk gündən ona evində qaldığı müəlliminin qızı

baxır. Bu qız M.M.Mehdini gördüyü ilk gündən ona vurulur. Lakin M.M.Mehdi ona qarşılıq vermir. Çox varlı olan bu ailənin öz ailəsi ilə müqayisəsini həmişə nəzərə alır. Xəstəlikdən ayılıb sağalanda, əsl iranlı olan müəlliminin qızı ona öz sevgisini elan edir. M.M.Mehdi bu sevgini qəbul etmir. Çox gözəl olan bu qız məyus olur və ona deyir: “Mehdi, sən xəstə yataqda sənə mən qulluq etdim. Mən sənənin bütün əzalarını görmüşəm. Kəbinimi göydə mələklər kəsib. Məni aparmalısan”. M.M.Mehdi cavabında deyir: “Mən səni apara bilmərəm”. Bu sözlər qıza çox pis təsir edir, çox kədərlənir və M.M.Mehdiyə deyir: “Mehdi, dünyanı dəyişən günə qədər uşağa həsrət qal. Səni görüm, qucağın uşaq üzünü görməsin”. M.M.Mehdinin sonrakı həyatı boyu uşaq sahibi olmamasında bu qarğıışı əsas tutur.

M.M.Mehdi təhsilini başa vurub doğma kəndinə qayıdır. Az keçmiş sərhədlər bağlanır. Kənddə molla kimi fəaliyyətə başlayır. Burada onu yeni bir həyat gözləyir, Gülarə xanım ilə ailə quracağı bir həyat.

Gülarə xanım kimdir?

Laçın rayonunun Mişni kəndində Abduləli adlı kişinin qızı olan Gülarə gözəlliyi ilə o biri bacılarından çox seçilir. Bir gün Gülarənin boğazına “cələ” deyilən yara çıxır. Atasını aparır Qalada (Şuşada) həkimə. Həkim baxır və deyir: “Qızının yarası gələcəkdə həyatı üçün çox təhlükəlidir. Övladının yaşamağını istəyirsən, yoxsa gələcəkdə ailə qurarsa, uşağını?” Atasını deyir ki, qızımı istəyirəm. Həkim yaranı yarıb, müalicə edir və sarıyır. Atasını bir neçə gün qızının yanında qalır. Sağalandan sonra evinə gətirir.

M.M.Mehdi bir dəfə Mişni kəndinə gələndə Gülarəni görür, gözəlliyi onu məftun edir. Gözəl qamətli bu qıza ürəkdən vurulur. Boy-buxunlu, nur sifətli M.M.Mehdini gördükdən sonra Gülarə də ona biganə qalmır. M.M.Mehdi Gülarəyə elçi göndərir. Atasını birinci dəfə qızı vermir. İkinci elçilikdə qızın atasını elçilərə: “Qızım ailə qurarsa, uşağı olmayacaq”, – deyir və səbəbini izah edir. M.M.Mehdi elçilikdə özü də iştirak edirmiş. Elçilərə deyir: “Mən uşaq istəmirəm. Ömrümü onunla keçirmək istəyirəm”. İki ildən sonra Gülarə iyirmi yaşında M.M.Mehdi ilə ailə həyatı qurur. Haqq dünyasına qovuşanadək uşaqlarının olmamasına baxmayaraq, sevgi dolu bir həyat yaşayırlar.

Sovet dövləti qurulduqdan bir müddət sonra bəzi sahələrdə olduğu kimi, mollalara qarşı da təqiblər başlayır. Qarışıqlıq kəndindən Molla Cəfər, Molla Muxtar və Qılınclı kəndindən Molla Məşədi Mehdi tutulurlar. Dindirildikdən sonra cəza tədbirləri ağır olduğundan, mədrəsə məzunu Molla Cəfər əsəbdən, Hərbi Yunkerlər məktəbinin məzunu Molla Muxtar Uzaq Şərqə sürgündəki ağır həyatından dünyalarını dəyişirlər. İranda təhsil alan mollaları isə Bakıya gətirirlər. Təhlükəsizlik Komitəsində ciddi sorğu-suala

çəkilən mollalardan lazımı cavablar almadıqda, həbsə məhkum edib cəza tədbirləri tətbiq edirdilər. M.M.Mehdi də belə sorğularda iştirakçı olur. Sorğu-sualda onun elmi biliklərinə, verdiyi ağıllı və ehtiyatlı cavablarına hörmətlə yanaşırlar və onu azad edirlər. Bəzi adamlar bu sorğu-sualın o vaxtkı baş katib Mircəfər Bağirovun şəxsən iştirakı ilə baş verdiyini və M.M.Mehdiyə sualları şəxsən onun verdiyini deyirlər.

Deyilənə görə sorğuda belə bir an yaşanıb:

Sual:

– Mehdi, mollasan?

Cavab:

– Bəli.

Sual:

– Molla, belə rəvayət edirlər ki, İmam Hüseyn şəhid olanda onun başını kəsirlər. Onu cənazədə qəbiristanlığa aparanda baxırlar ki, baş bədənə birləşib. Bu doğrudurmu?

Cavab:

– Kəsilən baş heç vaxt bədənə birləşməz. Onu bədənə ancaq cərrahi yolla birləşdirmək olar.

Bu cavablardan sonra M.M.Mehdiyə deyirlər:

– Sən əsl mollasan. Amma hökumət mollaların fəaliyyətini qadağan edib. Odur ki, hökumət neçə ki, icazə vermir məhdud qaydada mollalıq elə, ancaq təbliğatla məşğul olma, kənddən də çıxma.

Sonra elmi biliklərini nəzərə alıb, Bakıda şərqşünas alim kimi indiki Bakı Dövlət Universitetində saxlamaq istəyirlər. Ancaq M.M.Mehdi daha yaşının keçdiyini və həyat yoldaşının xəstə olduğunu deyib bundan imtina edir. Bir neçə yüz çağırılan molladan altı nəfər molla elmi biliklərinə və verdikləri cavablara görə sərbəst buraxılır. Altı nəfərdən biri M.M.Mehdi olur. Yalnız 1955-ci ildə bəraət alıb sərbəst fəaliyyətini davam etdirir.

M.M.Mehdi boy-buxunu, yaraşığı ilə bərabər, özünün səliqə-sahmanına ciddi fikir verən adam olub. Başına əmmamə qoyar, əyninə çuxa, ayağına başmaq geyinərdi. Üzü tərtəmiz, saçı səliqəli olardı. Qocalanda ağ saqqalı nurlu sifətinə bir daha nur verərdi.

Bir əhvalat:

Mişni kəndində Dadaş adlı kişi rəhmətə gedir. 1947-ci ilin mart ayı idi. M.M.Mehdi Qılıncı kəndində yaşayan Dadaş kişinin bibisi qızı Güləndamla yas yerinə gəlir. Ölünü götürür. Qayıdanda kənddən bir az aralı “Məmi ölən yer” deyilən ərəzidə güclü qar çovğunu olur. Güləndam ölür. M.M. Mehdi onu ölümdən qurtara bilmir. Tar uçur (tar üst-üstə yığılıb qalan qar kütləsidir). Güləndamın meyiti uçqun altında qalır. M.M.Mehdinin dili tutulur.

Donmamaqdan qurtulmaq üçün birtəhər Mişni kəndinə qayıdır. Kəndin çox hörmətli ağsaqqalı Kərbəlayı Ramazanın qapısını döyür. Burada M.M. Mehdi tez isti suya salırlar. Lazımı yardım göstərilir və onun dili açılır. Kənd camaatı Güləndamı qar uçqununun altından qazıb çıxarırlar. Qəbir qazıb onu basdırmaq istəyirlər. Xəbər tutub gələn qızı Abuhəyat qoymur, Qılınclı kəndinə aparıb orada dəfn etdirir. M.M.Mehdi ölümə bu qədər yaxınlaşdığı qədər, ondan uzaqlaşmağı da bacarır və üz tutub Allaha şükür edir.

Əvvəldə deyildiyi kimi, M.M.Mehdi ilahiyyat elmindən təhsil alır və ruhani molla olaraq kəndə dönür. İlahiyyat, astronomiya, təbabət, riyaziyyat və s. digər ixtisaslara dərinlən M.M.Mehdi bu biliklərlə məhdud bir ərazidə yaşamağa məcbur edilsə də, biliklərini insanların faydalanmağı yolunda əsirgəmir. M.M.Mehdiyə tamah, xalqı din yolu ilə aldatmaq kimi xüsusiyyətlər yad olur. Həm savadına, həm də dünyagörüşünə görə Gəloxçu tayfasında çox sayılıb-seçilən adam olur. Halal qazanlı süfrəsi istər vəzifəli, istərsə də adi adam olsun, gələcək-gedənə daim açıq olur.

Sovet dövrünün ilk illərində mollalara ölü götürmək qadağan edilir. Qonşu kəndlərdə ölü düşəndə onu mollasız dəfn edərtilər. Elə ki, qaranlıq gecə oldu, ölü yiyəsi gedib M.M.Mehdini atla gətirərdi, ölünün namazını qıldırıb, geriye qaytarardı. M.M.Mehdi gedəndə ölü yiyəsinə deyirdi: “Qırx günün hər günü sənin ölünün “Həyat namazı”nı qılacam”. Doğrudan da, belə edərdi.

O vaxtlar yaxın kəndlərdə kəbini M.M.Mehdiyə kəsdirərdilər. Dövlət tərəfindən arayış təqdim etmədən heç vaxt kəbin kəsməzdi. Kəbin kəsməyə gedən adamlar kəbin kəsdiyinə görə ona on manat pul verərdilər. M.M.Mehdi həmin on manatın üçünü götürüb, yeddisini sahibinə qaytarardı. Deyirdi: “Aldığım bu üç manat çənel və qələmin puludur”. Maraqlıdır ki, kəbin kəsəndə ailə quran qadın və kişinin birinci hansının öləcəyini bildirir. Onlar gedəndən sonra evdəkilərə bunu deyirdi. Bu deyilənlər sonrakı dövrlərdə düzgünlüklə öz əksini tapardı. Hətta, ailədə neçə uşağın olacağını və neçəsinin sağ qalacağını deyirdi. Bunu uşaq sahiblərinə çox ustalıqla çatdırardı. Məsələn deyirdi: “Beş uşağınız olacaq, üçündən xeyir görəcəksiz”. Soruşanda ki, neçənci uşaqlardan? M.M.Mehdi buna cavab verməzdi, deməyi zamanın ixtiyarına verərdi. Tarix deyilənləri təsdiq edərdi.

İnsanlara cadugərliyi təbliğ edən kitablardan uzaq durmağı tövsiyə edərdi. Bir gün öyrənir ki, bu kitablardan Mişni kəndində Molla Əzizdə, Hoçaz kəndində Molla Yusifdə, Quşçu kəndində isə Molla Rəhimdə var. M.M.Mehdi bir gamış düyəsi verib, Molla Əzizdən bu kitabı alıb yandırır və deyir: “Bu kitab çox evləri dağıda bilər”.

M.M.Mehdinin riyaziyyat, astronomiya, kimya və s. sahəsində bilikləri o vaxtkı təhsilimizə də dayaq durur. O vaxtkı müəllimlərin başa düşmədikləri, çətinlik dərəcəsi yüksək olan məsələləri M.M.Mehdi asanlıqla həll edər, isbata ehtiyacı olan təklifləri rahat yollarla isbat edər, onlara öz ideyalarını qatardı.

Bir əhvalat:

Qarıqışlaq kəndində buraxılış imtahanında çətin bir məsələni müəllimlər həll edə bilmirlər. Məsələni tələsik M.M.Mehdinin yanına aparırlar. M.M.Mehdi məsələni gözdən keçirir, çox asanlıqla onu həll edir və geriye göndərir.

M.M.Mehdi bir təbib kimi xəstə insanlara öz köməyini əsirgəməyib. Onun sayəsində həm fiziki, həm də psixoloji səbəblər nəticəsində yaranan xəstəliklərdən əziyyət çəkən çox sayda insan nicat tapıb.

Bir misal:

Adamlarda “dəmrov” deyilən xəstəlik olur. Belə xəstələri M.M.Mehdinin yanına aparardılar. Dəridə qırmızımtıl halqa şəklində olan bu yaranı diqqətlə müşahidə edər, sonra məhlul düzəldib yaranın ətrafına xəstə yiyələrinin dediyinə görə ərəb əlifbası ilə nəşə yazardı. İşlətdiyi bu məhlul yaranı ətraf ünsürlərdən izolə edər və bitki tərkibi yaranın sağlmasına kömək edərdi. Yara bir neçə günə sağalardı.

Uşaqlarda saralma ilə müşahidə olunan, psixoloji təsirlərdən yaranan “həmzad” xəstəliyini müalicə edərdi. Uşaqları olmayan cütlüyün sonsuzluğunu müalicə ilə aradan qaldırardı. Əgər bu mümkün olmayacaqdırsa, əvvəlcədən onlara deyirdi ki, uşaq görünür.

M.M.Mehdi ona mənəvi yardım ehtiyacı ilə müraciət edən insanları diqqətlə dinləyər, elmi cəhətdən onlara öz dəyərli tövsiyələrini verərdi.

Bir əhvalat:

Mişni kəndindən bir qadın M.M.Mehdinin yanına gedir və deyir: “Qayınanam çox simic (xəsis) insandır. Heç kimə heç nə vermir. Mən evdən ondan gizli olaraq nəyi isə ehtiyacı olana verirəm. O dünyada mənə necə olacaq?” M.M.Mehdi deyir: “Qızım, ehtiyacı olana əl tutmaq savabdır. Ancaq nəyi isə verəndə, özünün əziyyət çəkdiyin şeydən ver. Başqasının əziyyət çəkdiyini vermə”.

Təbiətdə hadisələr zəncirvari şəkildə baş verir. Uzaqgörənlikmi deyim, öncəgörüclükmü deyim, bilmirəm, M.M.Mehdi də bu sahədə seçilmiş insanlardan olub.

Bir əhvalat:

1953-cü ilin əvvəlində Ay tutulur. Qılınclı kəndində Qədim kişi gedir dayısı M.M.Mehdinin yanına. Deyir: “Dayı, Ay tutulur. Yaxşı və ya pis nə

baş verəcək?” M.M.Mehdi deyir: “Bizə yaxın dövlət başçılarından biri tezliklə öləcək”. Doğrudan da, həmin ilin martında o vaxtkı dövlət başçısı İ.Stalin dünyasını dəyişir.

Bir əhvalat:

M.M.Mehdinin qardaşı gedir onlara. Söhbət edirlər. Qayıdıb evə gələndə kədərli görünür (1938-1939-cu illər). Qoca nənə onun halının pərişan olduğunun səbəbini soruşur. M.M.Mehdinin qardaşı məyus-məyus deyir: “Nənə, Mehdi deyir ki, indiki nəsilə vaxt gələcək, bu torpaqlarda yaşamaq qismət olmayacaq”. Doğrudan da, Qarabağ müharibəsi və onun acı nəticələri bu faktı sübut etdi.

M.M.Mehdi rəhmətə gedəndən sonra onun həyat yoldaşı Gülarə xanım tək qalır. Özü Mişni kəndindən olduğuna görə bacısı Sürəyyanın oğlu Mirzəlinin evinə qayıdır. Qılıncılı kəndindəki evi ibtidai məktəb kimi dövlətə bağışlanır.

1964-cü ildə 88 yaşında dünyasını dəyişən bir elm fədaisi hələ sağlığında da, ölümündən sonra da onu tanıyanların qəlbində həmişə xoşməramlı, alicənab bir insan kimi qalmaqdadır. Hətta o zamanlar sadə insanlar: “M.M.Mehdinin Quranı haqqı”, – deyərək nəyəsə and içərdilər. Bu inanc M.M.Mehdinin təmizliyinə, müqəddəsliyinə olan böyük hörmətdən irəli gəlirdi.

Bu yazdıqlarım M.M.Mehdi haqqında çox az eşitdiklərimdir. Yəqin ki, bu yazıdan sonra onunla maraqlanıb kitab səhifələri açan həmyerlilərim olacaq. Bunu edin, edin ki, elm məqsədilə yola çıxan, çətinliklərə sinə gərrib bizi işığa doğru aparan insanları yaxından tanıyaq, onların qazandıqları elmin işığı gələcək nəsillərin gedəcəyi yolun işığına qovuşsun. Necə ki, bir deyimdə olduğu kimi: “Həqiqətən Yer üzünün alimləri göydəki ulduzlara bənzəyirlər. Onların gecənin qaranlığında dəniz və quruda saçdıqları işıqda insanlar öz yollarına davam edər, söndükdə isə yolu azmaq təhlükəsi ilə qarşılaşırlar”.

Allah Molla Məşədi Mehdinin qovuşduğu haqq dünyasında ona rahatlıq, xalqımızın xoşbəxt rifahı üçün zəmanət versin!

Venera MİRZƏYEVA,
*Laçın rayon 7 №-li tam orta məktəbin
riyaziyyat və informatika müəllimi*

POEZIYA

Məcid BÜLÖVLÜKLÜ

YAZIQ

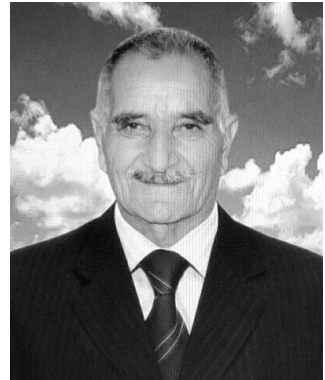
Məhəbbət şölədir külleyi-ərzə,
Heyif ki, sən onu bilmədin yazıq.
Verdiyin vədlərə sadıq olmadın,
Onçün xoşbəxt olub gülmədin, yazıq.

Könlün bir viranə bağa bənzəyir,
Əzilib, tapdanmış tağa bənzəyir.
Payızda saralmış çağa bənzəyir,
Kimin kim olduğun bilmədin, yazıq.

Düşürmə sözlərin yadına sənini?
Dəryalar alışır oduna sənini.
Söylə yetən varmı dadına sənini,
Özün öz halına qalmadın, yazıq.

Dəstələnib dəstə-dəstə getdiniz,
Dostun üstdə belə qəsdə getdiniz.
Amma qəsdə özünüzdə etdiniz,
Keçənləri yada salmadın, yazıq.

Mən Məcidəm, yalan gəlməz dilimə,
Özün yan sən öz etdiyin zülümə.
Heyif mənim qələmimə, əlimə,
Çalışdım, düz yola gəlmədin, yazıq.

**KÖKSÜZ AĞAC KİMİ
LAXLAMİŞAM MƏN**

Yad etdikcə hər gün ata-ananı,
Təsəlli tapmayıb ağlamışam mən.
Tab etməyib keçənlərin oduna,
Coşub sellər kimi çağlamışam mən.

Sızlayıb, qovrulub alışdım, yandım,
Huşumu itirib Allahı dandım.
Güc gəldi dərd, nə düşündüm, nə qandım,
Vallah dediyimi qanmamışam mən.

Nə qaşa vuruldum, nə də ki gözə,
Qalın qartək dərdim çıxıbdır dizə.
Yaradan da belə zülm etdi bizə,
Qəmsiz bu dünyaya baxmamışam mən.

Doqquz yaşda oldum ata, anasız,
Necə deyim siz halımı qanasız.
İstəmərəm belə oda yanasız,
Köksüz ağac kimi laxlamışam mən.

Məcidəm, çəkmişəm belə zilləti,
Göylərdə gəzmişəm mən həqiqəti.
Ataya, anaya saf məhəbbəti,
Tabsız ürəyimdə saxlamışam mən.

AZƏRBAYCAN

A – Allahım, uca Yaradanımızdır. A – övladına həyat bəxş edən, təmənnəsiz sevgisi olan, cənnət ayaqlarının altında olan anadır. A – atadır. Ata evin dirəyi, övlada arxa, dayaqdır.

Z – zərdir. Şeş qoşa ən yaxşı uğur gətirəndir. Z – zəngdir, zamandır. Zamanın nəbzini tutmaq, dövrün tələbləri ilə ayaqlaşmaq lazımdır. Z – zənginlikdir. Ən böyük zənginlik, var-dövlət mədəniyyətin, əxlaqın zənginliyidir. Cəbin dolu, mədəniyyətin boşdursa, yaşamağa dəyməz.

Ə – İmam Əlinin qılınıcı Zülfüqar kimi sözləriniz kəsərli, iti olsun. Allah sevgisi olan əqli düşüncəmiz ənginliklər qədər dərin, başa düşülən olsun. Görən gözüümüz, zəhmət çəkən əllərimiz daim xeyirxah işlər görsün.

R – ən müqəddəs dini bayramlarımızdan biri Ramazandır. İnsanlar öz nəfsinə qalib gəlir, oruc tutur, kasıblara əl uzadırlar. R – rəmzdür, simvoldur, atributdur. Üçrəngli bayrağımız, himnimiz, gerbimiz vətənimiz Azərbaycanın müqəddəs rəmzləridir.

B – Azərbaycanın döyünən ürəyi, küləklər şəhəri Bakıdır. B – ornamətlərimizin şahı olan butadır.

A – Xan Arazdır. Araz Kürün sağ qoludur. A – arzudur. Arzularınız qanad açıb qanadlansın. Qarabağ torpağımız tezliklə azad olunsun.

Y – yurddur, eldir, obadır. Yurdsuz yaşamaq çox çətindir. Y – yalnız qalan dağlarımızdır. Dili olsa danışardı, dinərdi kimsəsiz qalan dağlarım.

C – cənnətdir. Cənnət vətəndə yaşamaqdır. C – cəsur, mərd olmaqdır. Azərbaycanın cəsur, igid oğulları var olsun.

A – aynadır. Azərbaycanın aynası Şuşadır. Cıdır düzü, Topxana, Turşusu səfalıdır. A – Qaçaq Nəbinin tüfəngi aynalıdır.

N – Xan qızı Natəvanın, Nüşabənin igidlərdən geri qalmayan hünərləri dillər əzbəri olan Azərbaycan xanımlarıdır. Nizamilər, Nəsimilər yetirən Azərbaycan məmləkətidir.

Azərbaycan – bütövlükdür, tamdır, insanların birliyidir. Parçalanmış, bölünmüş Azərbaycan zaman gələcək, yenə birləşəcək. Girov qalmış torpaqlarımız azad olacaq. Dövlətimizin necə qüdrətli, insanların necə müdrik olduğunu bütün cahan görəcək. Səslər necə birləşib Azərbaycan sözü yaradıbsa, tezliklə torpaqlarımız da birləşəcək. Qırılmaz tellərlə Vətənə bağlı olan oğlanların və qızlarınla fəxr edəcəksən, Azərbaycan !

LAÇIN

L – həzin layla çalan dağlarımızdır. L – lələdir. Bağrı qara lələ kimi kö-zərirdir qəlbimiz. L – ləpirdir, izdir. Yamaclarda, daşlarda, qayalarda, dağ-larda qalıb babalarımızın izləri. Vətən dərdi, torpaq həsrəti lal dilləri dillən-dirib, gözləri yollara zillənib, yollarda qalıb yurddaşlarımızın.

A – anadır, Ana Təbiətdir. A – alaqaranlıqdan cəh-cəh vuran bülbüllərin sədasıdır. Şuşanın bəzəyi olan xarıbülbülün ədası, nazı, ətri dillər əzbəridir.

Ç – çarpışan, savaşıq qəhrəman cəsur igidlərimizdir. İgidlərimiz çayır-dan betər, heç nəyə lazım olmayan alağ otu kimi bitən erməniləri susdura-caq. Dağ başından çən-duman yox olacaq. Günəşin isti şüaları işıq saçacaq dünyamıza.

I – hər hansı problemin həllini taparkən çox fikirləşir, dilimizə gələn ilk səs isə “I” olur. “I” ilə söz başlanır, sözün ortasında, axırında işlənir. “I” hərfi olmasa dünyalar qədər sevdiyim söz alınmaz.

N – nəfəsdir. Nəfəsimizə güc-qüvvət verən Qırxqızın, Qoşqarın, İşıqlı dağın vüqarıdır. N – nurdur, nailiyyətdir, pillə-pillə ucalmaqdır. N – nərdi-vandır, yüksəklikdir.

Ey hərflər, gəlin birləşək! Yan-yana düzülək. Laçın! Elə birləşək ki, bi-zim vüqarımızı, əzmkarlığımızı qıra bilməsinlər. Laçın vüqarımız, qüruru-muzdur. Sultan bəy diyarı, qartallar yuvası Laçın fəxrimizdir. Qəhrəman oğ-lanların, qızların yenə sənə qovuşacaq, o zaman başlarını qaldırıb şəstlə gəzəcəklər.

İndi bildiniz ki, dünyalar qədər sevdiyim söz hansıdır ? Laçın!

Sayad QARAYEVA,
*Laçın rayon 7 №li tam orta məktəbin
ibtidai sinif müəllimi*

POEZİYA

Mütəllim HƏSƏNOV

SƏMANIN 1 YAŞINA

Sən dünyaya gələndə,
Sevindi nənən, baban.
Ay gözümün işığı
Mənim sevimli Səmam.

Səma kimi apaydın,
Günəş kimi təmizsən.
Bənzərsiz gülüşünlə,
Hamımıza əzizsən.

Böyü, boya-başa çat,
Üzünə gülsün həyat.
Qəlbin sevinclə dolsun,
Bu şeirim bir yaşına,
Məndən hədiyyə olsun.

AZ İMİŞ HƏDİYYƏSİ

Yeni ilin gəlişi
Sevindirdi hamını.
Amma bir az qaraltdı
Səmoşumun qanını.

Hər kəs süfrə başında
Deyir, gülür, şadlanır.
Bəs nədəndir bu qızın,
Dodaqları sallanır.

Sən demə yolkasının,
Az imiş hədiyyəsi.
Ona görə çıxmırmış,
Dəcəl balanın səsi.

QAR YAĞIR

Budur yağır qar,
Rəngi ağappaq.
Ağaclar qoyub,
Qardan ağ papaq.

Uşaqlar çöldə,
Düzəldir qar qız.
Səmasa evdə,
Darıxır yalqız.

Səma eyvandan,
Baxır onlara.
İstəyir gedə
O da oynaya.

Amma anası
İcazə vermir.
Çünki o qarla,
Oynaya bilmir.

SƏMANIN SEVİNCİ

Babası paltar
Aldı Səmaya.
Səma geyinib,
Baxdı aynaya.

Təzə geyimdə
Bu qız bir inci.
Hey gülümsəyir,
Boldu sevinci.

Artistlər kimi,
Başını əyir.
Babam məni çox,
İstəyir deyir.

KÜSƏYƏN SƏMA

Səma su verir,
Toyuq-cücəyə.
Hərdən dən atır,
Çil-çil ördəyə.

Qaz onu görcək
Hücum eyləyir.
Səma ağacla,
Onu əyləyir.

Babası kəssə
Birini əgər.
Səma inciyib
Tez ondan küsər.

SƏMA BELƏ SƏMADIR

Səma güllər içində,
Bənzəyir qızılgülə.
Necə vurulmayasan,
Ondakı şirin dilə.

Qəlbindən nəsə keçsə,
Dilini işə salar.
Ürəyindən keçəni,
Çox vaxtı zorla alar.

Atası eşitməsə,
Üz tutar dədəsinə.
Anası eşitməsə,
Yalmanar nənəsinə.

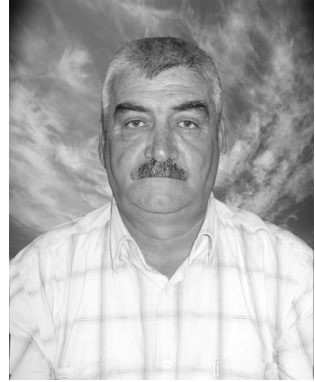
Elə ki istəyinə
Yetişər bu dəcəl qız.
Ta heç kimi saymayar,
Gedib oynayar yalqız.

ÇOX İSTƏYİR

Dədəsi bir gün onu,
Görməsə olmur rahat.
Qucağından qoymur ki,
Səma olar narahat.

Sevinci aşıb-daşar
Görsə Əli dədəsin.
Çünki o, çox istəyir
Sevimli nəticəsin.

Eynulla SADIQ

Axundov Eynulla Sadiq oğlu 1957-ci ildə Laçın rayonunun Qarakeçdi kəndində anadan olub. 1974-1979-cu illərdə Xankəndi Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fakültəsində təhsil alıb. Ali məktəbi bitirdiyi ildən ixtisası üzrə pedaqoji fəaliyyətlə məşğuldur. Uzun illər icra nümayəndəsi (kənd soveti) vəzifəsində çalışıb. Yara-dıcılığa tələbəlik yaşlarından başlayıb. “Mən necə qocaldım” adlı şeirlər kitabının müəllifidir. İkinci kitabını çapa hazırlayır.

ÜSTDƏ

Laçından köçəndən mənasız ömrüm
Keçir məşınların təkəri üstdə.
Oğlum, qurban olum, köklə sazını,
Ədalət əminin şəkəri üstdə.

Koroğlu deyibsə, qaçmaq hünərsə,
Yaxşı həsrət qaldıq Qırxqıza, Kirsə.
Vaxtın pilləkəni çevrilib tərsə,
Ağa aşağıda, nökəri üstdə.

Agah ol dərclinin halından yenə,
Qorxuram kişilik yolundan dönə.
Kələkbaz dünyanın balından yemə,
Zəhəri altdadır, şəkəri üstdə.

Eynullayam, nələr arzularım var,
Şirin rüyalarda çəmənzarım var.
Yurda qayıdınca ahu-zarım var,
Zümzümə edəcəm Həkəri üstdə.

SÜNİ DİŞLƏRİM

Bu ki qocalıqdan bir nişanədir,
Gəlin, xoş gəldiniz, süni dişlərim.
Doğma dişlərimdən nə xeyir gördüm,
Məni bay edəcək yeni dişlərim.
Gəlin, xoş gəldiniz, süni dişlərim.

Gəldiniz, ağzımın dadı qalmadı,
İllərin cavanlıq adı qalmadı,
Gözümdə yaşamaq odu qalmadı,
Qəfil tərk elədi məni dişlərim.
Gəlin, xoş gəldiniz, süni dişlərim.

Loxmalar şinşiyib üzümə durdu,
Tikələr düz getdi, gözümlü qırdı,
Əzilmək bilmədi, çənəmi yordu,
Saçıma gətirdi dəni dişlərim.
Gəlin, xoş gəldiniz, süni dişlərim.

Pərviz İSMAYILOV,
AMEA-nın doktorantı,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

MÜSTƏQİLLİK İLLƏRİNDƏ NİTQ ETİKETİ MƏSƏLƏLƏRİ

Müasir dilçilikdə ünsiyyətin etnokulturoloji xüsusiyyətlərinin aydınlaşdırılmasına, fikrin aydın ifadə və şərh formalarının özünəməxsus cəhətlərinin açılmasına, xalqların və millətlərin ictimai və fərdi həyatın fərqli sferalarında nitqin funksionallıq məsələlərinə diqqət artmışdır. Ünsiyyət prosesində müraciət formaları tarixən formalaşaraq müəyyən etnokulturoloji məkanda normalaşır. Nitq etiketi hazırda öz hədudlarından kənara çıxaraq fərqli mədəniyyət sahələrinə də nüfuz edir. Nitq etiketinin onun təşkiledicilərinə hazır nitq konstruksiyalarının tətbiqinə kommunikativ məram və məqsədə, eləcə də bir sıra digər aspektlərə görə şərhinə dair elmi işlər aparılmışdır. Ünsiyyətin rəsmi və qeyri-rəsmi şəraitdə aparılması və digər amillərin təsiri altında nitq etiketində baş verən dəyişmələr, həmin dəyişmələrin Azərbaycan dilində təzahürü ilə bağlı araşdırmalara ehtiyac böyükdür. Nitq etiketinə müəyyən mədəniyyət sahəsində fikrin ifadə forması, məzmunu, deyim qaydası və norması, şəraitdən asılı olaraq yerinə düşüb-düşməməsi baxımından müəyyən tələblər qoyulur. Ünsiyyət müxtəlif şəraitlərdə baş verdiyi üçün şərait müvafiq nitq etiketi vasitələrinə təsir göstərir, onları qismən dəyişir. Nitq etiketi sistemi elementləri dilin müxtəlif səviyyə vahidləri ilə reallaşır. Leksik səviyyədə xüsusi sözlər, sabit birləşmələr, xüsusi müraciət formaları, qrammatik səviyyədə hörmət mənasında cəm şəkilçisindən istifadə edilməsi, düzgün tələffüz, nitqin kommunikativ təşkilində tərəf-müqabilin sözünü kəsməmək, başqalarının söhbətinə qarışmamaq və s. məsələlər üzə çıxır ki, bütün bunlar Azərbaycan dili materialı üzrə öyrənilməmişdir. Nitq etiketinin tanışlıq, salamlaşma, xudahafizləşmə, üzrxahlıq, minnətdarlıq, xahiş, imtina, razılaşma, kompliment, təbrik və digər janrların leksik-semantik, leksik-qrammatik xüsusiyyətlərinin aydınlaşdırılması da əhəmiyyətlidir. Dil vahidləri və vasitələri dil sistemində müəyyən funksiyaları yerinə yetirir. Funksiya ünsürün və ya elementin sistem daxilində müəyyən üsul və formada mövcud olması və bu sistemə müəyyən şəkildə xidmət göstərməklə təyin olunur. Hazırda nitq etiketi davranış etiketinin tərkib hissəsi kimi

linqvistik tədqiqatlarda mərkəzi yerlərdən birini tutur. Nitq etiketi etiket şablonlarının yalnız təsnifi nöqteyi-nəzərindən deyil, həm də ünsiyyət prosesindəki fəaliyyət baxımından araşdırılır. “Ünsiyyətin hazır qəlibləri müsahiblərin ünsiyyət əlaqəsini yaratması, bu əlaqəni davam etdirməsi, nitq prosesində formalaşan ünsiyyət ahənginin qorunması kimi məsələlərə xidmət etdiyi kimi, ünsiyyətin rəsmi və qeyri-rəsmi şəraitdə aparılmasını da özündə cəmləşdirir (1, 413). Bu onu göstərir ki, nitq etiketi qəlibləri müəyyən funksional-semantik sahə təşkil edən vahidlərin toplusu olmayıb, həm də etiketin semiotik və sosial anlayışları ilə bağlıdır. Dilçilikdə nitq etiketinə müxtəlif təriflər verilmişdir. Həmin təriflər, bir qayda olaraq, kəskin fərqlənir, anlayışa daha az və ya daha çox əhatə etmək baxımından seçilir. “Nitq etiketi nitq davranışının tənzimlənen, cəmiyyət tərəfindən müsahibələrin müəyyən tonallıqda dil-nitq təması yaratmaq, onu davam etdirmək üçün qəbul edilmiş milli özünəməxsusluğu ilə seçilən dayanıqlı nitq konstruksiyalarıdır” (2, 38). Adamların salamlaşmaq, xudahafizləşmək, xahiş etmək, üzr istəmək üçün istifadə etdikləri ünsiyyət formaları, hörmət ifadə edən intonasiya xüsusiyyətləri nitq etiketinə aiddir. Praqmatika ifadəyə təcrid olunmuş şəkildə deyil, müəyyən məqsədlər kontekstində baxır. Məsələn, “saatınız varmı?” sualına “var” cavabının verilməsi birinci kommunikanta hörmətsizlik kimi də qəbul edilə bilər. Lakin nitq etikətinin cəmiyyət tərəfindən qəbul edilmiş nitq konstruksiyalarının mövcudluğunu nəzərə alsaq, “saatınız varmı?” sualının kommunikativ məqsədinin müraciət edilən şəxsə saatının olub-olmamasını öyrənmək deyil, vaxtı öyrənməkdir. Nitq konstruksiyası Azərbaycan nitq etiketinə daxil olduğunu nəzərə alsaq, onda ikinci kommunikantın “var” cavabı etiket normalarını birbaşa pozur. Nitq etiketi sferasına müəyyən cəmiyyətdə qəbul edilmiş normalar çərçivəsində şikayəti, təqsiri, kədəri, tərfi, təəssüfü bildirmək formaları da daxildir. Məsələn, bəzi xalqlarda öz problemini başqalarına danışmaq mənfi səciyyə daşıyır, başqa xalqlarda öz uğurlarından söhbət açmaq qəbul edilməlidir. Nitq etiketinə dilin səviyyələrindən asılı olaraq, əsasən, aşağıdakılar aiddir: 1. Leksika və frazeologiya səviyyəsində xüsusi sözlər, sabit birləşmələr, xüsusi müraciət formaları. 2. Qrammatik səviyyədə: hörmət mənasında cəm şəkilçisindən istifadə edilməsi. Əmr cümlələri əvəzinə sual cümlələrinin işlədilməsi. 3. Üslub səviyyəsində: savadlı və mədəni nitq, tabulardan istifadə etməmək. 4. İntonasiya səviyyəsində: hörməti ifadə edən intonasiya. 5. Orfoepiya səviyyəsində: sözün qəbul edilmiş mədəni formasından istifadə etmək. 6. Nitqin kommunikativ təşkili səviyyəsində: başqasının sözünü kəsməmək, başqalarının söhbətinə qarışmamaq. Nitq etiketi ümumiyyətlə etiketin semiotik və sosial anlayışları ilə bağlı olub konkret nitq aktında hansı

ünsiyyət registrinin seçilməsində tənzimləyici rol oynayır. İnsan cəmiyyəti verbal ünsiyyət yaratmaq, bu ünsiyyətin qarşılıqlı hörmət şəraitində başlanması, davam etməsi və bitməsi üçün kifayət qədər geniş dairəyə malik mərasim və formullar yaratmışdır. Bu formullar müəyyən normalara söykənir. Norma dil sisteminin gerçəkləşdirilməsinin müəyyən dövr üçün cəmiyyət tərəfindən qəbul olunmuş doğru, düzgün formaların, variantların sosial şəraitdən asılı olaraq seçilməsini ehtiva edir. Norma anlayışı nitq davranışının təsviri və hörmət anlayışının təyində mərkəzi anlayış, eləcə də çıxış nöqtəsidir (3, 7-9). Nitq etiketi qəlib və normalarının istifadə olunması dilin bütün dövrlərinə aiddir. Belə dövrlərin hər birində istifadə olunan nitq etiketi qəliblərin sosial təbəqələr üzrə diferensiasiyası aşkar hiss olunur. Bu cəhəti Dədə Qorqud dastanlarının dilində də tapmaq olur. Qazan xan Qaraca Çobanla danışarkən “ağzın qurusun”, “dilin çürüsün” ifadələrindən istifadə edirsə, bu nitq etiketi qəlibləri oğuz bəyləri ilə ünsiyyətdə istifadə olunmur. Eyni zamanda, oğuz bəylərinin Qazana müraciət zamanı istifadə etdikləri nitq qəlibi də fərqli olur. Bunu dastanlarda tez-tez istifadə edilən “Ağam Qazan” ifadəsi bir daha sübuta yetirir. Müasir dövr həyatını təsvir edən ədəbi əsərlərin dilində də cəmiyyətin müəyyən təbəqələrinin dilində işlənən bir çox leksik vahidlər qeydə alınır ki, onları dilin sosial diferensiasiyasının müasir elementləri, nitq etiketinin müəyyən sosial təbəqəyə aid qəlibləri kimi qəbul ediləndir. Məsələn, “Qədəş, bu nə söhbətdi?” Şaha müraciətdə işlədilən epitetlər, şah sarayındakı nitq, təbii ki, ümumxalq danışığı dilindən fərqli ünsürlərə, hazır qəlib və sintaktik konstruksiyalara malik olmuşdur. Azərbaycan nağıllarında işlənən “şah sağ olsun”, “qibleyi-ələm” tərkibləri, təbii ki, solumun aşağı təbəqəsinin bir-biri ilə danışığı etiketində axtarılıb tapmaq mümkün deyildir. Həmin təbəqənin nümayəndələri bir-birinə müraciətdə “a kişi”, “ayə”, “ə”, “qardaş” və s. vasitələrdən istifadə etmişlər. “Tarixi dil həmişə daxili dəyişikliklərə məruz qalır. Belə dildə ümumilikdə çox az dərəcədə dərinə getmiş daxili fərqlərin 3 əsas tipi özünü göstərir: a) diatopik, yəni məkanda olan fərqlər; b) distraktik, yəni dil cəmiyyətinin sosial-mədəni layları arasındakı fərqlər; c) diafatik, yəni müxtəlif ifadə vasitələri arasındakı fərqlər. Eyni bir sosial-mədəni lay içərisində müəyyən bioloji qruplar (kişilər, qadınlar və gənclər) və peşə sahələri üçün xarakterik olan eyni dil ifadələri də diafatik kimi nəzərdən keçirilə bilər” (4, 218). Nitq etiketinin müxtəlif sferaları vardır. Məişət nitq etiketi başqa sferadakı nitq etiketlərindən fərqlənir. Müəyyən peşə sahəsində funksionallaşan nitq etiketi bu peşə sahəsinə mənsub nitq xüsusiyyətlərinə malik olur. İnsan cəmiyyəti inkişaf etdikcə, insanlar bir-birinə yaxınlaşdıqca, onların sosial mənsubluqdan asılı olmayaraq ünsiyyət prosesinə qoşulmasında məh-

dudiyyətlər aradan götürülür. Nəticədə məişət nitq etiketi ümumi nitq etiketi kimi formalaşır (5). Bəzi ekspressiv ifadələr (Ox! Ah! Uf!), eləcə də qəliblər (Salam! Axşamınız xeyir!) aşkar mövzuya malik deyildir. Funksional nöqtəyi-nəzərdən bəzi situasiyalarda müxtəlif ifadə formalarının ekvivalentliyini qeydə almaq mümkündür (6, 340). Məsələn, Bağışlayın! – Üzr istəyirəm! Salam! – Hər vaxtınız xeyir! Kommunikasiya aktında nitqin bu və ya digər funksiyası gerçəkləşir. Nitq prosesində bu funksiyalardan hansısa biri aktuallaşır və sonra yerini başqa funksiyaya verir. Nitq davranışı funksiyalarını ayırarkən yalnız fəaliyyətdə olan sözlər deyil, müəyyən şəxsin, müəyyən şəraitdə dediyi sözlər nəzərdə tutulur. T.Vinokur buna əsaslanaraq, dilin funksiyalarını üçsəviyyəli şəkildə belə təqdim edir: 1) sosial əhəmiyyətli semiotik sistem funksiyası; 2) uzus funksiyası dildən istifadə zamanı tətbiq olunan və kollektivin qəbul etdiyi qanunauyğunluqlar; 3) danışan və dinləyən kimi çıxış edən şəxslərin nitq davranışı funksiyası (7, 55). Nitq etiketi gündəlik dil praktikası və dil norması ilə birbaşa bağlıdır. Nitq etiketi elementləri hər bir dil daşıyıcısının gündəlik nitqində səslənir, onlar bu elementləri hər gün eşidirlər. Nəticədə nitq etiketi elementləri cəmiyyətin bütün üzvləri tərəfindən mənimsənilir. Nitq etiketi qaydalarını bilməmək və ya onları işlətməmək ünsiyyət prosesində müxtəlif xarakterli problemlər yaradır. Bəziləri bunu hörmətsizlik kimi qəbul edir, başqaları isə etiketə riayət etməyənə mədəniyyətsiz sayır. Düzgün, mədəni, normalaşmış nitqə nitq etiketi normaları da daxildir. Məsələn, hər bir dil daşıyıcısı bu və ya digər hərəkəti ilə bağlı olan (Bağışlayın, üzr istəyirəm) kimi formalar bəllidir. Eyni zamanda, nitqdə elə formalar da vardır ki, onlar müəyyən dil üçün qəbul olunmadığına görə istifadə edilməməlidir. Məsələn, Azərbaycan dilinin daşıyıcıları nitq aktı çərçivəsində “pardon” formulunu “bağışlayın” əvəzinə işlətməməlidir. Çünki bu forma Azərbaycan dilinin danışq etiketinə daxil deyildir. Deməli, “pardon” formulunu istifadə etmək müsahibi və ya adresatı qıcıqlandıra bilər. Bəzən qəbul edilməmiş nitq etiketi formullarının danışqda işlədilməsi nitq etiketi formullarından ümumiyyətlə istifadə etməməkdən pis effekt yaradır. Nitq etiketi tələbləri müəyyən iyerarxiya yaradır. Bir halda onlar fəal və passiv nitq fəaliyyətinin ayrılmaz tərkib hissəsidir, başqa halda isə həmin tələblər nitq mədəniyyətinin müəyyən səviyyələri ilə bağlanır. Məsələn, hər kəs uşaqlıqdan salamlamağın lazım gəldiyini bilir. Bununla yanaşı, salamlama formulları da müxtəlif dillərdə fərqli olur. Bəzi dillərdə nitq etiketi qaydalarının yaş, cins və digər amillərlə bağlı fərqlənən xüsusiyyətləri olur. Məsələn, rus dilində kiçik yaşlının özündən böyüklə “privet”, “zdravo” formulları ilə salamlanması nitq etiketi normalarından kənara çıxır. Azərbaycan dilinin etiket deyimlərinin sinxron pragmatik dife-

rensiyasiyasının xarici amillərin, eləcə də məzmunun tərtibli amillər baxımından öyrənilməsi, təbii ki, mühüm nəticələri üzə çıxarmaq üçün əhəmiyyətliyədir. Aydın ki, bu zaman pragmatik relevant amillərin üç yüksək tərtibi nəzərə alınmalıdır. Həmin tərtiblərə aşağıdakıları aid etmək olar: 1)məzmun; 2)sosial; 3)psixolinqvistik. Azərbaycan dilçiliyində də çox zaman dilin tarixən sinifləşməsi və təbəqələşməsi nəzərə alınmadan “xalq dili”, “ümumxalq dili”, “sadə xalq dili”, “yüksək üslub”, “saray üslubu”, “xüsusi üslub” və s. kimi ifadələrə rast gəlmək olur. Belə ifadələrin işlədilməsi, şübhəsiz, təsadüfi deyildir. Çünki bunların hər biri dilin ayrı-ayrı fəaliyyəti dövründə mövcud olmuş və özlərinin normallıq xarakterinə görə biri digərindən fərqlənmişdir. Azərbaycan dilində “sadə xalq dili”, “ümumxalq dili” anlayışı altında isə elə nümunələr nəzərdə tutulmuşdur ki, onlar, bilavasitə, xalqın böyük kütləsinin, kollektivinin nitq normasına uyğun gəlsin və hamı tərəfindən başa düşülərək anlaşılıqlı olsun. Müasir dövrdə davranış etikətinin tərkib hissəsi kimi nitq etikətinin volyuntiv funksiyasının aydınlaşdırılmasına da xüsusi diqqət verilir. Bu funksiya nitq aktında iştirak edən tərəflərdən birinin digərinə münasibətdə öz iradəsini ifadə etməsi ilə bağlıdır. Nitq prosesində xahiş, dəvət, təklif, məsləhət və bir sıra digər subyektiv iradi xüsusiyyətlərin ortaya çıxması özünü daim göstərir. Türk dillərində, o cümlədən də Azərbaycan dilində nitq aktında istifadə olunan müəyyən hazır qəliblər vardır ki, onların ümumi əhatə dairəsi, toplusu başqa dillərdə olduğundan daha qabarıq hiss edilir. Bu baxımdan dildə istifadə olunan alqış və qarğışlar xüsusi yer tutur. Azərbaycan dilində nitq etiketi çərçivəsində alqış və qarğışlar da ayrıca qrup təşkil edir. Azərbaycan dilində yazılmış bədii əsərlərdə qeyd olunan nitq etiketi deyimlərinin təhlili yazıçıların, əsasən, ənənəvi qəbul edilmiş etiket ifadələrindən istifadə etməsini təsdiq edir. Bununla yanaşı yazıçı və dramaturqlar zəruri hallarda xüsusi etiket vasitələrini yaradır. Yaradılan etiket deyimləri personajların xarakterini açır, onların ətrafındakılara və hadisələrə münasibətini təyin edir. Bizim əsərlərdə istifadə edilən və yaradılan nitq etiketi nümunələri xarakter və tərkiblərinə görə rəngarəngdir, bircinsli deyildir. Bu rəngarəngliyə nitq etiketi deyimlərinin mahiyyət eyniliyi nəzakət qaydaları, kommunikasiya prosesinin kommunikantların qarşılıqlı əməkdaşlığı prosesində baş verməsi təsir göstərmir. “Salam, mənim adım cənab ... (filankəsdir). Qəlibdə istifadə olunmuş “cənab” sözü Azərbaycan dili üçün normativdən kənara çıxan sözdür. Şəxs özü özünü cənab adlandırmır. Lakin bu tam qəbul olunmuş norma deyildir. Özü haqqında məlumat verərkən bəzi epitetlərdən istifadə olunması hallarına rast gəlinir. Məsələn, “Mən Əjdər müəlliməm”, “Mən polkovnik Ağayevəm” və s. Aydın ki, ismi xəbərdən asılı olaraq hərfi

tərcümədə “cənab” sözü “xanım” sözü ilə əvəz olunmalıdır. Təqdimat etiket forması kimi Azərbaycan dilində istifadə olunan belə nitq aktına adresatın etiket çərçivəsində reaksiyası zamanı “çox yaxşı”, “əşidirəm”, “sizi dinləyirəm” tipli cavabları səslənə bilər. Tanışlıq zamanı nitq şəraitinin dəyişməsi kommunikativ nitq strategiyası və taktikasını dəyişir. Bu zaman adresatın nitqində istifadə olunan forma və qəliblərdə dəyişmələr baş verir. Bununla belə, tanışlıq zamanı istifadə edilən və geniş yayılmış nitq qəlibləri də vardır. Müasir dövrdə danışan (kişi) adresata (qadın) tanışlıq məqsədi ilə müraciət edərkən dolayı nitq aktlarından istifadə edir. Dolayı nitq aktları adresata nəyisə təklif etmək, onu harasa dəvət etmək və s. Təkliflər şəklində üzə çıxır. Məsələn, kömək təklif etmək (Sizi ötürmək olarmı? İcazə verin sizə kömək edim), köməklə bağlı xahiş (Saat neçədir? Sahil parkına necə getmək olar? Metroya necə getmək olar?) və s. ifadə edən cümlələrdən istifadə olunur. Bəzən məqsəd sualla birbaşa ifadəsini tapır. Sizinlə tanış ola bilərəmmi? Sizin adınız nədir? Siz harada yaşayırsınız? Mən sizi haradasa görmüşəm. Siz bu binada işləyirsiniz, elə deyilmi? Gərək ki, biz eyni idarədə işləyirik. Ancaq iş otaqlarımız ayrı-ayrı mərtəbələrdədir. Salamlaşma etiket janrının diaxron aspektdə təhlili zaman keçdikcə bu janrda istifadə edilən etiket qəliblərinin sadələşməsi hadisənin baş verdiyini təsdiq edir. Ənənəvi qəliblərin daha qeyri-rəsmi formalarla dəyişdirilməsi, köhnə standart qəliblərin kommunikativ işarələnmiş formalarla əvəz edilməsi, etiket qəliblərinin ixtisarı müşahidə olunur. Şəraitdən asılı olaraq etiket qəlibləri dəyişir. Müstəqillik dövründə də Azərbaycan dilinin etiket sistemində əsaslı dəyişmələr baş vermişdir. İndi dilimizdə bəy, xanım, cənab kimi etiket variantları işlənməkdədir. Bununla yanaşı Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sistemində yer aldığı üçün bu dilin beynəlxalq etiket normalarına cavab verən etiket qəlibləri də formalaşmışdır. Bütün bu cəhətlər müstəqillik illərinin etiket sisteminin ayrıca, müxtəlif istiqamətlərdən öyrənilməsi tələbini ortaya atır.

Ədəbiyyat:

1. Лингвистическая энциклопедия. Москва, 2000
2. Формановская Н.И. Употребления русского речевого этикета. Москва, 1984
3. Hüseynzadə Ç. Azərbaycan dilində morfoloji norma. Bakı, Nurlan, 2004
4. Koseriu E. Ümumi dilçiliyə giriş. Bakı, 2007
5. Федесюк М.Ю. Комплексные жанры разговорной речи: убеждения, утешение, уговоры//Жанры речи. Саратов 1995, с. 45-54.
6. Эрвин-Трипп С.М. Язык. Тема. Слушатель. Анализ взаимодействия// Новое в лингвистике. – Москва: Прогресс, 1975. –С.336-363. с.340
7. Винокур Т.Г. Говорящий и слушающий. Москва: Изд-во ЛКИ, 2007.-176 с. с.55

**MİLLİ QƏHRƏMAN İSRAFİL ŞAHVERDİYEVİN
ANIM TƏDBİRİ KEÇİRİLİB**

Yanvar ayının 13-də Qarabağ Müharibəsi Əlilləri, Veteranları və Şəhid Ailələri İctimai Birliyinin Laçın Rayon Şöbəsinin və Lacin.info saytının birgə təşəbbüsü ilə II Fəxri xiyabanda Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı İsrafil Şahverdiyevin anım tədbiri keçirilib. Tədbirdə şəhidin doğmaları, döyüş yoldaşları, ziyalılar, məktəblilər və ictimaiyyət nümayəndələri iştirak edib.

“Laçın yurdu” jurnalının baş redaktoru Arif Məmmədli tədbiri açaraq Qarabağ müharibəsində xüsusi qəhrəmanlığı ilə seçilən İsrafil Şahverdiyevin həyat yolu haqqında məlumat verərək qeyd edib ki, Laçından başlayaraq Qarabağın müxtəlif ərazilərində döyüş yolu keçən İsrafil Şahverdiyev Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, jurnalist Salatın Əsgərovanın həyatına qəsd edilən vaxt hadisə yerinə gələrək özünə söz verir: “And olsun namusuna, el qızı, sənin qanın yerdə qalmayacaq”!

Çox çəkmir ki, cəsur kəşfiyyatçı, peşəkar əməliyyatçı qardaşı Rəsulla birlikdə əməliyyat zamanı on iki erməni casusunu məhv edir. Salatının qatili də məhz bu dəstənin tərkibində öldürülür.

Günlərlə, aylarla ev-eşik üzü görməyən, məşəqqətli günlər keçirən, döyüslərdə mətinləşən İsrafil xalq arasında böyük hörmət qazanmışdı. Kirs dağının erməni təcavüzkarlarından təmizlənməsində şəxsi igidliyinə görə xüsusi təşəkkürə layiq görülür. İsrafil 1990-cı ildə Laçın Rayon Kooperativlər İttifaqının təsis etdiyi “Sultan bəy” mükafatını alır.

Cəsur kəşfiyyatçı 1994-cü il yanvar ayının 13-də Lələtəpə yüksəkliyində döyüş yoldaşlarının həyatını xilas edərkən qəhrəmancasına şəhid olub. Onun qəhrəmanlığını yüksək qiymətləndirən ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 yanvar 1995-ci il tarixli 262 sayılı fərmanı ilə Şahverdiyev İsrafil Şahverdi oğlunu ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görüb.

Daha sonra çıxış edən şəhidin döyüş yoldaşı, Laçın polis taborunun komandiri, polis mayoru Çingiz Abbasov İsrafil Şahverdiyevlə bağlı xatirələrini bölüşüb.

Tanınmış hüquqşünas, Qarabağ müharibəsi veteranı **Ərşad Hüseynov** İsrafilin hələ sağlığında əsl qəhrəman adı aldığını, cəsur kəşfiyyatçı kimi çoxsaylı uğurlu əməliyyatlar həyata keçirdiyini vurğulayıb.

Ehtiyatda olan zabit, Qarabağ müharibəsi veteranı **Muxtar Həşimov** Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda həyatını fəda edərək şəhidlik zirvəsinə ucalan İsrafil Şahverdiyevin təmsalında şəhidlərimizin, Milli Qəhrəmanlarımızın cəsurluğu və rəşadətini Vətəninə sevən hər kəs üçün nüsxə olduğunu qeyd edib.

Milli Qəhrəmanın döyüş yoldaşları çıxış edərək onunla bağlı xatirələri diqqətə çatdırıblar.

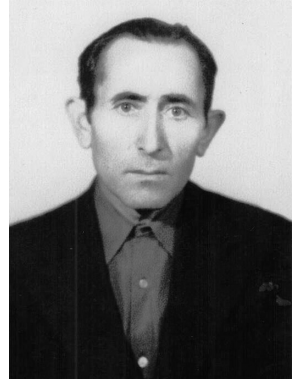
Şəhidin həyat yoldaşı Hökumə Şahverdiyeva göstərdikləri diqqət və qayğıya görə tədbir iştirakçılarına təşəkkür edib.

Tədbirdə şairə Xuraman Camalqızı və Laçın rayon 28 №-li tam orta məktəbin şagirdləri Vətənə və Milli Qəhrəmana həsr olunmuş şeirlər səsləndiriblər.

Siyavuş ƏMİRLİ

KİMLƏR KEÇDİ BU DÜNYADAN

LAÇIN YURDUNUN UNUDULMAZ MÜƏLLİMİ

Həyatda elə peşələr var ki, onun sahibləri öz əməlləri ilə insanların qəlbində əbədi yuva qurur, pərvanələr kimi o yuvanın əbədi sakini olurlar. Onlar xalqa xidmət etməklə insanların ömürlərində tarixləşirlər. Ziyalılıq təcəssümü olan müəllimlik də belə sənətlərdəndir. İnsanlar yaratdıqları bütün xariqələr üçün məhz müəllimə borcludurlar. Elimizdə – Laçın yurdunda belə yüksək hörmət sahibi olan ziyalılarımızdan biri – babam Əliqulu müəllimdən danışmaq istəyirəm. O, Laçın yurdunun bir çox kəndlərində müəllim işləmiş, orada yüksək hörmət qazanmış, elin sevimlisi-nə çevrilmişdir.

Abbasov Əliqulu Mehdiqulu oğlu 1928-ci ildə Laçın rayonunun Maxsutlu kəndində anadan olmuşdur. Ailədə iki qardaş olmaqla ata-analarını uşaq vaxtlarında itirmiş, həyatın çətin anlarını yaşamışlar. Dayıları Ədil kişi onlara dayaq olmuş, təsərrüfatlarının idarə olunmasına köməklik etmişdir. Onu qeyd etmək istəyirəm ki, Əliqulu müəllimin ata-babaları varlı insanlar olmuşlar. Babamın babası Abbas kişi ayrı-ayrı vaxtlarda öz əmlakı hesabına həm Məşhəd, həm də Kərbəla ziyarətinə getmişdir. O, böyük bir sahəni ermənilərə qızıl pul verməklə palıddan təmizlətdirərək əkin sahəsinə çevirmişdir. Sonralar həmin yerə Məşədi Kərbəlayı Abbasın yurdu deyirdilər.

O, 1934-cü ildə Səfiyan yeddiillik məktəbinin birinci sinfinə getmiş, 1941-ci ildə yeddinci sinfi bitirmişdir. Həmin il Böyük Vətən müharibəsinin başlanması bütün insanlar kimi onun da həyatına ciddi təsir edir. O, təhsilinə fasilə verərək kolxozda müxtəlif işlərdə çalışaraq, arxa cəbhədə müharibəyə öz köməyini göstərmişdir. Müharibənin ağır illərində hərbi çağırışa cəlb olunaraq Laçın şəhərinin yanacaqla – odunla təmin olunmasına böyük əmək sərf etmişdir. O, 1945-ci ildə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adını alaraq doğma Maxsutluya qayıdan Əvəz Verdiyev haqqında iftixarla danışardı. Əvəzin müharibə haqqında söhbətlərinin, dayısı Bəşir kişinin toy-bayrama çevrilən qonaqlıqlarının canlı şahidi olmuşdur. Babam danışdı ki, Əvəz yenidən müharibəyə qayıdanda Laçın əhalisi onu gül-çiçəklə yola saldılar.

Müharibə qurtardıqdan sonra da vəziyyət ağır idi. Ə. Abbasov daim təhsilini davam etdirmək arzusu ilə yaşayırdı. O, 1949-cu ildə oxumadığı siniflərin imtahanını verərək Qubadlı rayon Çkalov adına Muradxanlı kənd

orta məktəbinə qəbul olunur. Hər gün piyada 8-10 km yol qət etməklə həmin məktəbə getmiş, nümunəvi qiymətlərlə oxumuşdur. Eyni zamanda ev təsərrüfatını da idarə etmişdir. Bu işdə və sonrakı təhsil illərində həyat yoldaşı – mənim Minarə nənəm ona arxa-dayaq olmuşdur. Babam həmişə onu minnətdarlıqla xatırlayırdı. O dövrdə Abbasov Əliqulu ilə orta məktəbdə oxumuş, sonralar Azərbaycan Dövlət Universitetində bədən tərbiyəsi kafedrasında müəllim işləyən, gülüş üzrə SSRİ çempionu Mansur Əhmədov deyirdi: Biz şagirdlər onunla bacara bilmirdik. O həm gözəl oxuyur, həm də məktəbin bütün işlərində fəallıq göstərirdi. Pambıq yığımında hamıdan irəlində gedirdi. Mən universitet müəllimlərinə də onun fədakarlığından danışırım. Oğlu Yaqub universitetdə oxuyanda Əliqulu müəllim bizə tez-tez qonaq gəlirdi. 1952-ci ildə orta məktəbi bitirərək kamal attestatı alır. Elə həmin il Ağdam Müəllimlər İnstitutunun riyaziyyat fakültəsinə daxil olur. 1954-cü ildə Nuxa (Şəki) şəhərində təhsilini başa vurur. Təyinatla Şamaxı rayonunun Dədəgünəş kənd yeddiillik məktəbinə riyaziyyat müəllimi təyin olunur. İki il burada işlədikdən sonra ehtiyaca görə Laçın rayonuna qayıdır. 1956-cı ildə Cicimli yeddiillik məktəbində müəllim işləyir. Sonra Laçın Rayon Xalq Maarif Şöbəsinin əmri ilə müxtəlif illərdə Sovxoz yeddiillik, Şamkənd, Vağazin, Cağazur, Mıgıdərə kəndlərində ixtisası üzrə riyaziyyat müəllimi işləyir. 1958-ci ildə təhsilini davam etdirərək Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun riyaziyyat fakültəsinə qəbul olur. İstehsalatda işləməklə bərabər 1962-ci ildə təhsilini uğurla başa vurur. Elə həmin ildən də Laçın rayon Güləbird səkkizillik məktəbində fəaliyyətə başlayır. Hər gün Həkəri çayını adlayıb Güləbirddə işləmək çətinlik yaratdığından Əliqulu müəllim Güləbirdə köçərək ev-eşik tikdirir.

Ə.Abbasov Güləbird məktəbində əsl ziyalı kimi işə başlayır. Kəndin gənclərinin savadlanmasına xüsusi əmək sərf edir. Fizika-riyaziyyat fənləri üzrə kadr hazırlığında məxsusi əməyi olmuşdur. Kənd əhalisi arasında xeyirxah məsləhətləri, ziyalı təbliğatı ilə böyük hörmət qazanmışdır. O, çalışırdı ki, hər bir ailədə yaxşı oxuyan gənclər olsun. Bu istiqamətdə valideynlərlə məsləhətləşir, istedadlı uşaqlara xüsusi qayğı göstərirdi. Heç kim onun sözlərindən inciməz, əksinə bunu qayğı-diqqət kimi hörmətlə qəbul edərdilər. 1972-ci ildə orta məktəbə çevrilən Güləbird məktəbində qabaqcıl novator müəllim kimi rayon səviyyəsində fərqlənmişdir. Laçında riyaziyyat fənninin tədrisini yüksəltmək üçün daim axtarışda olmuş, rayon tədbirlərində məruzələrlə çıxış etmiş, maarif şöbəsinin ştatdankənar metodisti seçilmişdir. Əliqulu müəllim o dövrdə rayonun məşhur riyaziyyat müəllimləri Ələsgər Mirzəyev, Rəhim Abbasov, Sultan Məmmədov, Eldar Kazımovla dostluq etmişdir.

Babam Əliqulu müəllim övladlarına da gözəl təhsil və tərbiyə vermişdir. Onun ailəsində iki qızının eyni ildə ali məktəbə qəbul olması bütün kəndin sevincinə səbəb olmuş və nümunə rolu oynamışdır. Telli bibim isə Güləbird kəndinin ilk universitet təhsilli qızı olmuşdur. Ailəmizdə Telli Abbasova, Sahibə Abbasova, Yaqub Abbasov, Nazilə Abbasova riyaziyyat üzrə, Nailə, Rəhilə, Südəbə Abbasova humanitar sahələr üzrə təhsil alaraq babamın yolunu davam etdirmişlər. Onun nəvələri də təhsil ənənələrinin estafetçisi olmuşlar: Fəxri Həsənli, Emin Həsənov, Vasif Abbasov, Şəbnəm Abbasova, Minarə Abbashı, Vüsal, Əsmər, Gülşən, Toğrul Aslanovlar, Fərid Ələsgərli və başqaları ali təhsil almaqla babamın arzularını həyata keçirmişlər. Babamın dərs verdiyi şagirdlərdən Cəbrayıl Qəhrəmanov, Aydın Cəfərov, Fəxri Həsənli, Mahir Abbaszadə elmlər namizədi alimlik dərəcəsi almışlar. Çoxlu sayda məzunlar ali təhsil alaraq xalq təsərrüfatının müxtəlif sahələrində çalışırlar.

Ə.Abbasovun çoxillik müəllim əməyi həmişə qiymətləndirilmişdir. O, müxtəlif illərdə “Sosializm yarışının qalibi”, “1941-1945-ci illərdə arxa cəbhədə fəal əməyə görə”, “Qələbə medalı” ilə təltif olunmuş, yerli sovetlərin deputatı seçilmişdir. 12 sentyabr 1986-cı ildə Azərbaycan SSR Maarif Nazirliyinin əmri ilə ona “Metodist müəllim” fəxri adı verilmişdir. 1997-ci ildə aparılmış attestasiyanın nəticələrinə görə “Birinci kateqoriyalı riyaziyyat müəllimi” adına layiq görülmüşdür. Babamın əmək fəaliyyətini əhatə edən sənədlər Respublika Xalq Təhsili Muzeyinə göndərilmişdir.

Əliqulu Abbasov müxtəlif illərdə bir çox direktorlarla işləmiş, həmişə onların rəğbətini qazanmışdır. Güləbird məktəbində Hacığa Hətəmov, Təvəkkül Abdullayev, Atakişi Atakişiyev, Tapdıq Abbasov həmişə onu peşəsinin vurğunu kimi təhlil etmişlər. Hazırda Güləbird orta məktəbinin direktoru, “Əməkdar müəllim” Tapdıq Abbasov deyir: – Mən 1985-ci ildə məktəbə direktor təyin olunanda mənə ilk dəstək verənlərdən birincisi Əliqulu müəllim oldu. Tez bir zamanda onun əsl müəllim, ziyalı, metodist, qayğıkeş ailə başçısı olduğunu gördüm. O, sinifdən çıxanda əlində təbəşir qutusu, pencəyi isə ağa bulanmış olurdu. Həmyaşıd müəllimləri zarafatla deyirdilər ki, sənin pencəyin nə vaxt təbəşirsiz olacaq. Mən müdaxilə edirdim ki, o dərs keçəndə öz müəllimlik aləminə qapılır, mövzunun mənim-sədilməsini düşünür, daha pencəyi yox. Mən o dövrdə kənddə söhbətlərdə deyirdim ki, kənddə ən varlı adam Əliqulu müəllimdir, çünki o övladlarına gözəl tərbiyə və təhsil vermişdir. Onun bu ənənəsi kənddə ziyalıları ailəsinin çoxalması yolunda nümunə olmuşdur. Mən insan üçün bundan böyük uğur tanımıram.

...Vaxtilə Əliqulu müəllimin şagirdi olmuş, indi pedaqogika elmləri üzrə fəlsəfə direktoru Cəbrayıl Qəhrəmanov “Ömür bitər, yol bitməz” adlı çox sanballı kitabında ustad müəllimini gözəl xarakterizə etmişdir: – El-obasına ürəkdən bağlı, millətini sevən, ömrünün bütün anları xalqına təmən-nasız xidmətdə keçən Əliqulu müəllimin həyatda yalnız bir yolu var idi. Bu yol halallıq, düzgünlük, təmizlik, əməksevərlik yolu idi. İnsanı mənəvi ucalığa aparən bu yolların yolçusu olan istəkli müəllimim həmişə Güləbird camaatının qəlbində yaşayacaq, onun şagirdlərinin gözündə daim elə həmin ucalıqda qalacaqdır. Mən bu gün qazandığım bütün uğurlar üçün səmimi insan, əsl pedaqoq olan Əliqulu müəllimə borcluyam!

...1992-ci il may ayının 18-nə kimi o, doğma məktəbində öz peşəsini gənclərə öyrətmiş, öz sənətinə son dərəcə sədaqətli olmuşdur. Laçın işğal olunduqdan sonra da Güləbirdi tərk etməyərək qeyrətli insanlarla kəddə yaşayır, təsərrüfat işləri ilə məşğul olurdu. Torpağa bağlılığı o qədər yüksək idi ki, daim top-grad atəşi onu qorxutmurdu. Bir ildən çox müddətdə Qubadlı rayon Padar kəndində yaşasa da, vaxtaşırı doğma evinə baş çəkir, əsgər və zabitlərlə görüşürdü. 706 №-li hərbi hissədə erməni işğalçılarına qarşı döyüşlərdə iştirak edən, baş leytenant, atam Yaqub müəllim sonralar kövrəkliklə danışır: – Laçının işğalından sonra Güləbird igidləri öz kəndlərini düz bir il dörd ay özünü müdafiə şəraitində qoruyub saxladı. Kənddəki döyüş bölmələrinin biri bizim evdə qərargah yaratmışdı. Bizim evdə yaşamaq üçün hər bir şərait var idi. Lakin taktikasızlıq ucbatından gündüz və axşamlar evdə peç yandırırılar. Tüstü çıxan evi ermənilər asanlıqla “Telestansiya” adlanan yerdən minomyotla vuraraq yandırırılar. Bunu mənə Muxtar müəllim dedi. Xəbər məni sarsıtsa da, bunu xeyli müddət atama bildirmədim. Amma bu deyilməli idi. Hadisəni ona danışdım. Sakitliklə dinlədi, ancaq gözlərinin dolduğunu hiss etdim. Axı 30 ilin ev-əşiyinin bir anda məhv olması kədərli hadisə idi. “Uşaqlara bir hadisə üz verməyib ki?” – deyərək sual etdi. “Yox, hamısı salamatdır”, – dedim. O, ən kədərli anında da qayğıkeşliyini biruzə verdi. 1993-cü ildən sonra babam Sumqayıtdakı Güləbird məktəbində, sonra isə Bərdə rayonunda Laçın məktəbində işləyir. Burada da əsl metodist müəllim kimi kollektivin hörmətini qazanır, şagirdlərinin sevimlisi olur. 2000-ci ilin avqustunda rəhmətə gedən ustad müəllimi insanlar son mənzilə yola salırlar.

Atamın, qohumlarımızın söylədiklərinə görə kənddə, məclislərdə babam Əliqulu müəllim xoş xatirələrlə yada salınır, əməyi minnətdarlıqla xatırlanır.

...Güləbird kənd sakini Aslanov Sultan Mirzalı oğlu: – O, bizim kənddə maarifçiliyin inkişafına güclü təsir etmişdi. Fizika-riyaziyyat təmayüllü

kadrların hazırlanmasında məxsusi əməyi olmuşdur. Mən güclü oxumasam da, onun dərslərini, xüsusən həndəsədəki teoremləri indi də xatırlayıram. Əliqulu müəllim haqqında həmişə övladlarıma, nəvələrimə danışırım. İstəyirəm ki, o unudulmasın. Hər dəfə onun övladlarını görəndə keçmiş müəllimimi xatırlayıb: “Ruhun şad olsun!” – deyirəm.

...Ehtiyatda olan polis zabiti, Güləbird kənd orta məktəbinin 1979-cu il məzunu Şirinov Nəriman: – Mənim ali təhsil almağında Əliqulu müəllimin məsləhətlərinin müstəsna rolu olmuşdu. Məktəbdə onu ikinci valideyn hesab edirdim. Mən humanitar – hüquq sahəsini seçsəm də, peşəmdəki dəqiqliyidürüslüyü, məntiqi ardıcılığı, həzircavablığı ondan öyrənmişdim. Mənə elə gəlir ki, o heç vaxt pisləyin nə olduğunu düşünməyib. Ustada bundan böyük ehtiram görmürəm. Mən Bakı Dövlət Universitetində hüquq fakültəsində oxuyanda Əliqulu müəllimin yaxın qohumu (daha dəqiqi dayısı nəvəsi) İpək xanım mənə dərslər deyirdi. Biz vaxtaşırı Əliqulu müəllim barədə söhbətləşərdik. Onun qohumlar arasında da böyük hörməti var idi. Mən övladlarıma da həmişə istəkli müəllimim haqqında xatirələr danışırım.

...Qarabağ müharibəsi veteranı Cəfərov Azər: – Biz kənddə qonşu idik. Atamla məktəbdə müəllim yoldaşı idi. Qonşuluqda da mehriban, səmimi insan idi. Daim gənclər – Əsədulla, Səxavət, İlham, Nazim, Kamal, İbiş, Musa onların bağına yığışar, onun ibrətəməz sözlərini dinləyərdik. Əliqulu müəllimin bağ-bostanı da nümunəvi idi. Bütün kənd onun səliqəsindən danışardı. Bağında müxtəlif növlərdə qoz, əncir, alma, armud, tut, zoğal və s. ağacları var idi. Qar düşənə qədər bostan bitkiləri məhsul verirdi. Bu nemətlərdən çox insanlar istifadə edirdi. Biz qonşular Əliqulu müəllimi xoş xatirələrlə qəlbimizdə yaşadıırıq...

...Müharibə veteranı Həsənov Əsədulla deyir: – Mən onun mütaliə mədəniyyətindən danışacağam. Onun evində riyazi kitablardan əlavə elmi-publisistik, tibb sahəsinə aid kitabları da çox idi. O daim “Elm və həyat”, “Kənd əməkçisinin təqvim” nəşrlərini alır, oxuyaraq qeydlər aparır, sonra da bizə oxumağı tövsiyə edirdi. Xüsusən “qədim tibbdən sətirliəri” əzbər bilirdi. Əliqulu müəllim deyirdi ki, Sədinin “Bustan”, “Gülüstan” əsərlərini, Nəsirəddin Tusinin “Əxlaqi-Nasiri” kitablarını hər il təkrar-təkrar oxuyur. Qonşumuz Həmid dayı ilə maraqlı söhbətlərini həmişə dinləmişəm. Bu gün o keçmiş qonşuluğu məmnunluqla xatırlayıb kövrəlirəm. Belə insanlar uzun müddət yaddaşlarda yaşayacaqdır...

...Atam deyir ki, Rəfi kəndinin sakini Mahmudov Möhsüm sağlığında Əliqulu müəllimlə möhkəm dost olmuşdur. O, deyirmiş ki, biz o dövrdə gecə məktəbində təhsil alırdıq. Əliqulu müəllim bizə riyaziyyatdan dərslər deyirdi. İnanın ki, gündüz məktəbi kimi bizi öyrədirdi. Hər gün uzaq məsa-

fəni qət edərək gənclərə savad verirdi. Məhz bu təhsilin nəticəsində attestat alaraq ailəli gənclər müxtəlif ali və orta ixtisas məktəblərinə qəbul olunub təhsil aldılar. Kolxozda işləyənlərin çoxu məhz gecə məktəbindəki düzgün təhsilin nəticəsi idi. Biz dərstdən çıxanda fənər işığında Əliqulu müəllimlə yol yoldaşı olurduq. O, bizləri evlərə ötürəndən sonra öz evinə dönərdi. Belə əqidəli xalq müəllimlərini unutmaq olarmı?!...

...Atam danışır ki, 1989-cu ildə Güləbird kəndinə Folklor İnstitutundan bir qrup folklorşünas gəlmişdi. Onlar əhalidən müxtəlif folklor nümunələri toplayırdılar. Mən “Laçın” qəzetində çap olunmuş Sarı Aşığın bayatılarını onlara verdim. Əliqulu müəllim də indiyə kimi çap olunmamış bayatı – bağlamalar söylədi. Folklorşünaslar mənim qəzetlərimi götürdülər. Dedilər ki, istifadə edib qaytaracağıq. Amma uzun illər keçsə də, onlardan xəbər çıxmadı. Yalnız 2006-cı ildə məlum oldu ki, Azərbaycan Folklor Antologiyasının XII cildində (Zəngəzur folkloru) məhz həmin materiallardan istifadə olunub. Belə ki, “Aşıqlar və el şairləri”, “Bayatılar” bölmələrində (XII, XIII cildlər) atamın və mənim söylədiklərim nümunələr öz əksini tapmışdır. Bu xəbərə çox sevindim. Çünki, zəhmətlə əldə olunmuş materiallar halallıqla yiyələri adından çap olunmuşdur.

Son söz əvəzi: Biz hər il yay aylarında Bərdəyə babamın yanına gedirdik. O, bizim gəlişimizə hədsiz sevinərdi. Vaxtı olan kimi bacım Şəbnəmin və qardaşım Vasifin riyazi biliklərini yoxlayıb nəticələrini atama bildirirdi. O deyirdi ki, şəhərdə yaşayan uşaqlar mütləq yaxşı oxumalıdılar.

2000-ci ilin yayında isə babam bütün övladlarını kəndə dəvət etmişdir. Olduqca xoşbəxt günlər yaşayırdıq. Lakin avqust ayında babam övladlarının arasında dünyasını dəyişdi, sanki əvvəlcədən hər şeyi duymuşdu...

...Bizim evdə babamın sənədlərindən ibarət bir mücrü var. Orada saralmış vərəqlərdə müxtəlif illərdə yazılmış əmrlər, attestat, diplomlar, arayışlar, vəsiqə və medallar, fotosəkillər və s. var. Bir də kənddəki evimizin açarları...Bizim üçün bu mücrü qızıldan qiymətlidir. Mən bu yazını yaxşı insanların, qədirbilən ziyalıların xatirələri əsasında yazmışam. Belə xatirələr isə olduqca çoxdur...

Babamın övladları həmişə fəxr edirlər ki, el-obada onları “Əliqulu müəllimin övladları” – deyə çağırırlar. Biz isə fəxr edirik ki, “Onlar Əliqulu müəllimin nəvələridir” – deyirlər.

*O nəvələrdən biri: **Minarə ABBASLI**,
Odlar Yurdu Universitetinin
ingilis dili tərcümə fakültəsinin II kurs tələbəsi
24 dekabr 2016-cı il*

POEZİYA

Araz ELSEVƏR

**GƏL BİRLƏŞƏK,
AZAD EDƏK VƏTƏNİ**

Vətən oğlu, Vətən darda inləyir,
Xilas üçün bizdən kömək gözləyir.
Mənim oğlum, köməyimə gəl deyir,
Gəl birləşək, azad edək Vətəni,
Bu torpağı, ana yurdu, gülşəni.

Vətən bizə babalardan yadigar,
Qeyrətsizlər Vətəninini unudar.
Sənin kimi, mənim kimi oğlu var,
Gəl birləşək, azad edək Vətəni,
Bu torpağı, ana yurdu, gülşəni.

Biz birləşib yumruq kimi bir olaq,
Qalib gələk, tarixdə bir iz qoyaq.
Bu həyatda alını açıq yaşayaq,
Gəl birləşək, azad edək Vətəni,
Bu torpağı, ana yurdu, gülşəni.

DÜŞÜNDÜRÜR HƏR İNSANI

Onu bil ki, yağı düşməni,
İndi dövrən dəyişibdir.
Sənə zərbə vurmaq üçün,
Qisas günü yetişibdir.

Onu bil ki, qalmayacaq,
Daş üstündə daşın sənini.
Bir zəhərli ilan kimi,
Əziləcək başın sənini.

Haqq bizimdi, çəkilib get,
Sən tərlənlər oylağısan.
Sabah artıq gec olacaq,
Qurtarmazsan caynağımdan.

Ürəyimiz tab eyləmir,
İntiqamla yüklənibdir.
Azərbaycan oğulları,
Azadlığa köklənibdir.

Əsgərlərin rəşadəti,
Qələbədən xəbər verir.
Mənim xalqım Vətənimin,
Canı qədər möhkəm olsun.

Vətənimizi azad görmək,
Düşündürür hər insanı.
Suvarırsa şəhid qanı,
Torpaq heç vaxt darda qalmaz.

POEZİYA

Akif AZALP

Uzun illərdən bəri Özbəkistanda fəaliyyət göstərən həmvətənimiz, şair və ədəbiyyatşünas Akif Azalp “Türkdilli poeziyada tuyuq (janrın poetikası və tarixi)”, “Bədii ideal və tarixi həqiqət (problemin nəzəriyyəsinə dair)” kimi elmi-tədqiqatların, eləcə də özbəkə orijinalı ilə türkdilli ədəbiyyatlarda bir sıra ithaf və nəzirələrə qaynaq olmuş məşhur “Salam, dar ağacı!” (1986) şeirinin və “Türkmənçay” (1978) poemasının müəllifidir. Azərbaycanca, özbəkə və türkcə yazır. Bir neçə şeir və tərcümə kitabları çap olunub. 2005-ci ildə bədii uğurlarına görə paytaxtımızda keşirilən I Beynəlxalq Bakı Konfransında Azərbaycan Yazıçıları Birliyinin mükafatına layiq görülmüşdür. Haqqında dolğun təsəvvür yaratmaq üçün Akif Azalpın müxtəlif illərdə yazılmış azərbaycanca şeirlərindən bir neçəsini diqqətinizə həvalə edirik.

“...O vaxtdan bəri çox şairin “...Dar ağacı” şeirini oxumuşam. Ancaq Akif Azalpın “...Dar ağacı” onların birincisi və ən yüksəyi olaraq qalacaqdır!”

**Rauf Pərfi Öztürk
Özbəkistan xalq şairi**

*“Naxşivan” qəzeti, 01-02 (695) sayı,
17.01.2009*

**ƏLVIDA, “...DAR AĞACI!”
 (“Salam, dar ağacı!” silsiləsindən)**

Bir vaxtlar özbəkə yazdığım “Salam, dar ağacı!” şeirinin (1986) 30 yaşına...

Əlvida, “...Dar ağacı!”
Yadımdadı, ilk kərə,
Yaşım sənənin yaşında,
Ölüm eşqi başımda,
Sənə gərmişdim şərə
Qılıncın tiyəsindən!
“Gündoğmuş” əzmi ilə

Türküstan ləhcəsindən!
Baş qaldırmışdım zülmə,
Üsyankar salamımda
Bir qaşığı qan gəzdirib,
Neçə min can gəzdirib!
Daşkəndin, Almatının
Qdlyanın hökmünə,
Kremlin sitəminə
Tüğyanını püskürüb!..

Əlvida, “...Dar ağacı!”
Bu otuz il ərzində
Türküstandan Qafqaza,
Qafqazdan Türkiyəyə,
Zülmə gor qaza-qaza,
Sən meydanlar bağrından
Dənizlər coşdurmusan!
Bakıdan, Naxçıvandan,
Şuşadan, İrəvandan,
Turanın dörd yanından
Hayqıran məzarlara
Səs verib sənənin nidan!
Nə olsun ki, qəddinə
Cülbəcür ifalarda

Kimi budaq qondarıb,
Kimi yarpaq qondarıb,
Kimi “əleyk” qondarıb,
Kimi “ləbbeyk” qondarıb...

Əlvida, “...Dar ağacı!”
Dağ boyda ağ yalanı
Nə yer, nə göy qaldırar.
Hərçənd ondan xəbərdar,
Doğmalar da, yadlar da,
Qəlp pullara aldanan
Günahsız ustadlar da!
Qoy bu vida səbəbin
Fitnə əkənlər desin,
Təklənmiş taleyimə
Torba tikənlər desin!
Səsim bir də ərşindən
Gələcəkmi, ya qismət?!
Üzüm bir də qarşında
Gələcəkmi, ya qismət?!
Əlvida, “...Dar ağacı!”...

2016

ÇALMA, AMANDI!

Ərşin kədəri var həyəcanımda,
Yaralı laçın tək ürəyim qandı.
Sənin qadan alım, mənim yanımda
Bir də bu havanı çalma, amandı!

Əgər qəsdin varsa, buyur, qurbandı,
Hardan od vurursan, od vurub yandı.
Onsuz da çəkdiyim əhd, fəğandı,
Bir də bu havanı çalma, amandı!

Deyirlər, tərənə dərdə dərməndi,
O dərdlərdən deyil, dərdim yamandı.
Artıq boğazımda çırpınan candı,
Bir də bu havanı çalma, amandı!

Qaniçənim yenə zalım zamandı,
Ağlar dağlarımın başı dumandı.
Bərk-bərk yapışdığım bircə gümandı,
Bir də bu havanı çalma, amandı!

Azalpı atəşsiz yandırıb-yaxan
O taylı, bu taylı Azərbaycanı.
Odumu görmürsən, külümə inan,
Bir də bu havanı çalma, amandı!

1992

AŞIQ UMBAY

*(Laçın aşıqlarının “ Sarı Aşığın
ışığında” adlı konsertindən təəssürat)*

Avazında təzə bayram həvəsi,
Yaxındakı qələbənin nəfəsi,
Şiddətində ildırımlar şəpəsi,
Laçın səmtdən qaralayıb şeytani,
Aşıq Umbay dağıdırdı meydani!

Sarı Aşıq ocağından ucalıb,
Koroğludan, Kürdoğludan güc alıb,
Yağılardan qana-qanla öc alıb,
Səmasından düz şığıyıb meydana,
Qoca Laçın toy tuturdu şeytana!

Dilə gəlib dillənirdi Həkəri,
Havalanıb tellənirdi Həkəri,
Dalğa-dalğa sellənirdi Həkəri,
Sel ağzında yaxalayıb şeytani,
Aşıq Umbay dağıdırdı meydani!

Alışdıqca hürr sazında imanı,
Haqq yolunda qıy tuturdu hər yanı...
Sınəsinə sıxıb Azərbaycanı,
Azalp kimi od saçaraq meydana,
Qoca Laçın turp eşirdi şeytana!

Qıy çatırdı üzü dönük baxtacan,
Dığalarla tarmar olan taxtacan,
Dağ oğlu dağ, hardasan bu vaxtacan?!
Qabağında iməkləyib şeytani,
Aşıq Umbay dağıdırdı meydani!..

30.04.2011

LACININ TAYFA VƏ NƏSİLLƏRİ

GƏLOXÇULAR

Gəloxçu tayfa adı birbaşa oğuz sözü-nün etimologiyası ilə bağlıdır. Oğuz sözü-nün bir çox alimlər tərəfindən izahına cəhd edilmişdir. Macar alimi Nemetin tədqiqatlarının nəticələri əsasında izah olunan və ən inandırıcı, obyektiv şəkildə ortaya qoyulan reallıq daha çox qəbulolunandır. Oğuz sözü ok-uz formasında aydınlaşdırılmışdır. Ok – qəbilə, boy mənasında, “z” isə cəm bildirən ədat olaraq təqdim edilmişdir. “Ok”un boy mənasında izahının inandırıcı əsasları vardır. Oğuz eli məlum olduğu kimi, iki qola ayrılır: boz-ox, üç-ox. Türk dövlət sisteminin tarixə məlum ilk qurucuları türklükləri dünya tərəfindən qəbul edilən hunlardır. Eramızdan əvvəl III əsrin sonlarında hunlar ciddi daxili təşkilata malik çoxsaylı bir toplum idilər. Bu toplum idarəetmə rejiminə və döyüş məqsədlərinə görə iki yerə – sağ və sol qollara ayrılırdılar. Sağ qol toplumuna boz-ox, sol qol toplumuna üç-ox deyilirdi. 552-ci ildə Göytürk imperiyası yarandı. Bu dövrdə oğuzlar altı həlledici qollardan ibarət idilər. Orxan kitabələrindən çıxarılan nəticələr onu göstərir ki, oğuzlar çox vaxt doqquz oğuz adı altında var olmuşlar. On-oxlar boy birlikləri də bu zamanda yaşamışlar. Talelərinə yazılan qismətdən qaça bilmədilər oğuzlar. Vuruşdular, bölündülər, qələbə çalıb çoxaldılar, özünüklər və özgələrlə sonsuz mübarizədə mətinləşdilər. Böyük bir toplumun adı olaraq, oğuz məfhumunu fasiləsiz, türkmən adlandırılana qədər 1300 il yaşatdılar. X əsrin birinci yarısında müxtəlif tarixi səbəblərdən zəif, bölünmüş bir halda idi türk dünyası.

Müsəlman aləmi türklərə “toğuz-ğuzz” adı ilə müraciət edirdilər. Müsəlmanlığı qəbul edən oğuzlar türkmən adlandırıldılar. Bu dövrlərdə oğuzların birgəyaşayışına məhəllə, oymaq, camaat adları verilirdi. Qərbə doğru köçlərin intensivliyi dövründə, xüsusilə İran ərəzilərində məskunlaşmanın gedişində oğuz (türkmən) boyları başçı, sənət, peşə və sair adlar altında əşirətlər şəklində formalaşırdılar. Atçəkənlər, Çəpnilər, Avşarlar, Qarakeçililər, Bozuluslar, Ellici, Ağqoyunlu, Kayı, Özeroğulları, Ramazanlı adlı yüzlərlə əşirətlər formalaşırdılar. Əşirətlər özünüidarə statuslu tayfalar idilər və ağa tərəfindən idarə olunurdular. Oxçu əşirəti müharibələrdə öndə gedib

ox atan hərbi dəstələrin əsasında uzun illər boyu tədricən birləşən, qohumlaşan, birlikdə yaşamağı həyat tərzini seçən, monolitləşən oğuz insanlarından təşəkkül tapmışdı. Oxçu birliklərinin varlığı onların ailələrinin bir yerdə yaşamaları, seçki yolu ilə seçilən başçılar tərəfindən idarə olunmaları türkmən əsirətlərinin yaranışından xeyli əvvəl mövcud olmuşdur (V-VIII əsrlər). Oxçularda rəhbər yabqu adlanırdı. Oxçu tayfaları adı altında birləşən türk toplumu eramızın III əsrində Qara dənizin şimal hissələrində Xəzərin cənub-qərb tərəflərində, Azərbaycanda, Balkanlarda, Bizans imperiyasının ərazilərində köklü surətdə məskunlaşmış vəziyyətdə idilər. Balkanlar və Bizansdan başqa adı çəkilən ərazilərdəki türklər (oxçular) VIII-IX əsrlərdə islamı qəbul etdilər. Bizans ərazilərində yaşayıb, orduda xidmət edən türklər peçeneqlər (beçəne) və poleveslər (qıpçaq) Şamani dini etiqadlı idilər. Naxçıvandan Sisyan (Sünik) aşan keçidin adı Biçənək adlanır. Bu söz birbaşa peçeneq-beçəne ilə əlaqədardır. Yüzlərlə belə adlarla bağlı faktlar şamani türklərinin Anadoluda və Balkanlarda bizim eramızın ilkin əsrlərindən daima yaşamaqlarına dəlalat edir. Onlar oda, Aya, Günəşə, dağa sitayiş edirdilər. Ay və od məbədlərinin qalıqları Kiçik Qafqazın Azərbaycan üzündə və Böyük Qafqazın Şəki, Qax, Balakən ərazilərində qalmaqdadır. 1860-cı illərdə rus çarının xristian missionerliyi istəyi ilə o məbədlərin çoxunun yerində kilsələr tikdirildi.

Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ ərazisində (qədimdə Arran, Albaniya) türklərin III əsrdən çoxsaylı tayfalar şəklində məskunlaşmasını erməni tarixçiləri qədim əlyazmalarında əks etdirmişlər. Bu mövzuya aid Bizans, Suriya, gürcü mənbələrində çoxlu məlumatlar vardır. Bu mənbələrdə hun, bulqar, savir, avar, xəzər, basil, peçeneq, oğuz (uz, ğuz), qıpçaq və başqa türk qövmləri, onların miladdan öncə və sonrakı ilk yüzilliklərdə məskunlaşmaları barədə təkzibedilməz faktlar mövcuddur. Səlcuqların, sonra Osmanlıların Bizans ərazilərini XI əsrdən başlayaraq zəbt etmələrinin əsas səbəblərindən biri, məhz o ərazilərdə yüzilliklər boyu türksöylülərin mövcudiyyəti oldu. Oxçu tayfaları öz adını və az sayda əhalisini Laçın rayonunda kompakt ərazidə qoruyub saxlaya bilmişlər. Oxçularla əlaqəli yaşayış məskənləri bu gün İranda, Türkiyədə, Qərbi Azərbaycanda mövcuddur. Onlar vahid ərazidə səkkiz kənddə yaşayırdılar. Qarıqışlaq, Mişni, Soyuqbulaq, Mais (Qızxanımdoğulan), Sadınlar, Hacılar, Quşçu, Qılınclı (Qılışlı). Laçın ərazisindəki oxçu tayfaları IX əsrə qədər Şamani olmuşlar. IX əsrdə islamı qəbul etmişlər. XIII-XVI əsrlər arası müsəlman oxçu toplumu arasında “Xalq islamına” meyilli sufi təriqətlərinin təsiri xeyli gücləndi. O dövrlərdə islam pərdəsi altında şamanizmin bəzi çalarlarını yaşada bilən və xalq arasında baba və dədə adlanan rəhbərlər – şeyxlər yetişdi. Bu rəhbər-

lərin çağırışı ilə oxçular bir neçə eldə hakim haqsızlığa qarşı qalxmışdılar. Laçın rayonunun Qarıqışlaq kəndi ərazisindəki Şeyx Əhmədli, Sultan Baba, Baba Cəddə, Dərviş Ali, Baba Xan adlanan kənd, abidə, yol və sair sufi meyilli adlar günümüzə qədər gəlib çıxmışdır. Gəloxçularda sonuncu sufi molla Temir idi. Şeirlər, qəsidələr söyləyərkən başqa ruh aləminə keçər, ağzını köpük basar, bədəni ritmik titrəyərdi bu anadangəlmə kor olan oxçu qövmünün böyük Sufisinin (Əsir ruhun bizi bağışlasın Baba Temir)... Məlumdur ki, ərəb hücumları zamanı Albaniya əhalisinin düzənlikdə yaşayan hissəsi islamı qəbul etdi. Dağlıq ərazilərdə müxtəlif etnik tərkibə malik əhali islamı qəbul etmədi və ərəb təqibindən yayındı. X əsrdən etibarən islamı qəbul etmiş oxçu türk tayfalarına Gəloxçu deyilməyə başlanıb. Gəloxçu “gəl” və “oxçu” sözlərinin birləşməsindən yaranıb. İslama tam sədaqətlə könül verən Gəloxçular xristian əhalisini hər vasitə ilə islama cəlb edirdilər. Xristianlar onların adı gələndə əsərdilər. Hansı bölgədə islama sayğısızlıq görünürdüsə müsəlmanlar oxçu tayfasına müraciət edirdilər. Oxçular gəlir və qayda yaradırdılar. Oxçuların dəvət edilməsi, gəlməsi, gələrək zəfər çalması bünövrəsi üstündə yaranıb Gəloxçu adı. Mənim yadımdadır – başqa tayfalardan yaşlı adamlar Gəloxçulara hərdən yarızarafat, yarıciddi deyirdidər ki, siz peyğəmbərlərə ox atanlarsınız (müsəlmançılıqdan öncə oxçu tayfasının şamani inanclarına işarət mənasında). Gəloxçular minillik adətlərinə və vərdişlərinə – yaxşı at minmə, sərrast güllə atma, ov etmə, döyüşmə - bu gün də sadıqdirlər. İndinin özündə and içəndə “o yol haqqı”, “o gün haqqı”, “bu torpaq haqqı” deyirlər Gəloxçular. Qədim oğuz oxçularının bir vərdişi var imiş. Döyüşə gedəndə özü ilə bir ovuc vətən torpağı götürmək. Döyüşçü səfərdə ölərsə, o torpağı təzə yetişən, cavan oxçuya əmanət edirmişlər. Altaydan başlanan böyük türk yolu boyu oxçular müqəddəs vətən torpağını ürəkləri üstündə saxlamış, qorumuş və Laçın ərazilərinə qədər çatdırmışlar.

Haşiyyə: 1986-cı ilin noyabr ayının 22-də Mişni kəndində Oruc Qarayevin evində qonaq olarkən onun qoca anası Sayad nənənin söylədiyi iki deyimi yazıb saxlamışdım...

*Buğdanı buğda gördüm,
Buğdanı Dığda gördüm.
İgidi Gəloxçuda,
Gözəli Çanaxçıda.*

*Oxçular,
Dada yetər oxçular.
Kafirlərə baş dərdi,
O gələn Gəloxçular.*

Akif SƏLİMOV,
ehtiyatda olan polis polkovniki

Bənövşə DAŞDILI

DÜNYA MƏNİ FIRLADIR

Məngənəyə salır hey,
Güc-qüvvəmi alır hey.
Saçlarımı yolur hey,
Dünya məni fırladır.

Məgər quşam, yarpağam?
Yoxsa suyam, torpağam?
Külə dönmüş ocağam,
Dünya məni fırladır.

Yol gedirəm saxlayır,
Düz yaramdan oxlayır.
Sevməyimi yoxlayır? –
Dünya məni fırladır.

Planetlər ox sevir,
Qəddin əymir, şax sevir.
Deyən yaman çox sevir? –
Dünya məni fırladır.

Qısqanc, qəzəb soymayır,
Çək-çevirdən doymayır.
Çarxdan kənar qoymayır,
Dünya məni fırladır.

PAYIZ DUYĞULARI

Ay Allah, bu meşə gözəldir necə!
Tək bircə ağacın neçə rəngi var.
Yaşıl, sarı, narınc, sayım mən necə,
Heyif ki üstünə tez yağacaq qar.

Yetişib, ballanıb bağların barı,
Sarılıb qorxudan dərman heyvalar.
Tələşdən çatlayıb min yerə narı,
Tez-tez də qarışır indi havalar.

Yarpaqlar uçuşur necə havada,
Ayıra bilmirəm onları quşdan.
Yayda ki, payızla əlbəyaxada,
Yəqindir yarpaqlar qaçırılar qışdan.

Hara gedirsiniz budaqdan qopub,
Kənardan çox gözəl görünsəniz də.
Qəlbinizə solmaq qorxusu hopub,
Nə qədər al-əlvan bürünsəniz də.

Gedirəm, qoşulum bu yarpaqlara,
Aparsın məni də əsən küləklər
Həstərin çəkdiyim o yaylaqlara,
Orda hasil olar bağlı diləklər.

**LAÇINLI MƏKTƏBLİLƏR
ŞƏHİDLƏR MUZEYİNDƏ OLUBLAR**

Laçın Rayon Təhsil Şöbəsinin, Qarabağ Müharibəsi Əlilləri, Veteranları və Şəhid Ailələri İctimai Birliyinin Laçın Rayon Filialının və Lacin.info saytının birgə təşkilatçılığı ilə Laçın rayon 28 №-li tam orta məktəbin müəllim və şagird kollektivi “Şəhidlər muzeyi”ndə olublar.

Muzeyin yaradıcısı, Qarabağ müharibəsi veteranı, “General Əli bəy” adı ilə tanınan Ələvsət Qasimov müəllim və şagirdlərə muzeyin yaranma tarixi və Qarabağ müharibəsində canlı şahidi olduğu hadisələrdən danışib.

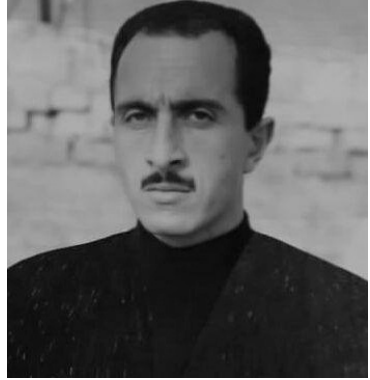
O, vurğulayıb ki, şəxsi hesabına 2013-cü ildə Nəsimi rayonu, 20 Yanvar küçəsi, 2-51, mənzil 18 A ünvanında “Şəhidlər muzeyi” yaradaraq erməni vandalizminin iç üzünü əks etdirən fotosərgi hazırlayıb.

Hazırda Qarabağ Həqiqətlərini Aləmə Tanıtma İctimai Birliyinin təsisçi sədridir. Ələvsət müəllimin yaratdığı bu unikal muzeyin kifayət qədər ziyarətçiləri var. Bura tez-tez millət vəkili, xarici qonaqlar, əsgərlər, məktəblilər, ictimaiyyət nümayəndələri baş çəkərək Qarabağ həqiqətləri ilə tanış olurlar.

Hazırda muzeydə 1988-1996-cı illər ərzində Qarabağda baş verən qanlı faciələri əks etdirən fotolar, xatirələr, vətənpərvərlik fəaliyyətini göstərən sənədlər nümayiş etdirilir.

Sonda şagirdlər Vətənə və şəhidlərə həsr olunmuş şeirlər səsləndiriblər.

Yaşar BALAŞ

QƏZƏL

Salma bu ayrılığı Allah, sən Allah nə olar,
Dağılarmı dünya bir gün etməsəm ah, nə olar.

Naləmdən aləm ayəmdi qulağından qut olub,
İnsaf olmazmı, olmasın israf günah nə olar.

Haqdı öz haqqındı rəhm et, lütfünlə, iznidlədi,
Lailahəilləllah, əşhədübillah nə olar.

Xain buludlar üzündən yoxdu, yoxmuş günəşim,
Ey yoxdan var eləyən rəbb, bismillah nə olar.

Azar yazsın bu fələklər kəssən əgər nəzəri,
Səni dərgahına and verirəm vallah nə olar.

Ya da söndür bu odu, sevməyə cürət olmasın,
Nə ki üsyan, quzulartək olum islah nə olar.

Gün bu gün Yaşar Balaş and içib ah etməyəcək,
Bu qəzəl də bir tövbə əstəğfürullah nə olar.

HƏKİMLİK HƏM DƏ İNSANŞÜNASLIQ SƏNƏTİDİR

Həkim... İzahlı lüğətdə bu sözün mənası “müalicə etməklə məşğul olan adam” kimi verilib, amma klassik dildə həkimi alim-filosof kimi də qəbul ediblər. Çünki onlar təkcə müalicə etməklə kifayətlənməyiblər, həm də elmin, texnikanın ən ibtidai səviyyəsində anatomiya, fiziologiya, hematologiya, farmakologiya və digər sahələrin tədqiqi ilə məşğul olaraq yeni-yeni kəşflər ediblər.

Bəşəriyyətin, dünyanın davamı üçün vacib olan təbabətin əsasını yaradıblar. Daha sonralar elmin, xüsusən də kimya elminin inkişafı xalq təbabətinin sərhədlərini daha da genişləndirmiş, həkimlik daha böyük sosial məzmun kəşf etmişdir. Və beləliklə, elmi təbabət qüdrətli bir səhiyyə sisteminin formalaşmasında böyük rol oynamışdır.

Bu gün Azərbaycan səhiyyəsi özünün yeni həyatını yaşayır. İqtisadi inkişafımızın bütün sahələrində olduğu kimi, səhiyyə sahəsində də bir canlanma var, yeni-yeni tibb ocaqları istifadəyə verilir, əvvəlkilər yenidən qurulur. Onlar dünya standartlarına cavab verən ən müasir avadanlıq və texnika ilə təchiz edilir. Əminliklə demək olar ki, bir neçə ildən sonra Azərbaycandan müalicə üçün xaricə gedənlərin sayı sıfıra bərabər olacaqdır. Azərbaycan dövləti, Səhiyyə Nazirliyi bu məqsədlə xüsusi proqramlar həyata keçirirlər. Bütün bunlar insan naminə, onun sağlam və xoşbəxt həyatı naminə edilir. Bütün bunlar dünyanın, cəmiyyətin sabahı üçün dövlətin, səhiyyənin diqqət və qayğısıdır. Bu qayğını çəkənlər isə şərəfli ömür sahibləri olan həkimlərimizdir.

“Hərəməz bir şam işığı qədər işıq versək, planetimizin Günəşə təmənnası qalmaz” (*M.Topçubaşov*).

“Ölümlə həyat arasında çapalayan bir köməksizə təcili yardım lazım olanda həkim şəxsi evinin qəflətən alova büründüyünü görərəkən etdiyi hərəkət kimi hərəkət etməlidir” (*Suşrut: Qədim “Atır Veda”nın müəlliflərindən biri, cərrah*).

Görürsünüzmü, həkimlər necə müqəddəs peşə sahibləridir?! Biz də bu müqəddəsliyə heyranlıq və ehtiramımızı bildirməyi qərara aldığımız. Bu məqsədlə Ağcabədi Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının Təcili Tibbi Yardım Şöbəsinin müdiri Kamil Haqverdiyevlə görüşüb rəhbərlik etdiyi şəfa ocağının işi, səhiyyənin çox əhəmiyyətli məsələləri barəsində söhbətləşdik. Kamil həkimin fikirlərinin tibb ictimaiyyəti, xüsusən də bu peşəyə yeni qədəm qoyan gənc həkimlər üçün faydalı ola biləcəyini yaqın edərək söhbətimizi müsahibə şəklində diqqətinizə çatdırırıq.

– Kamil həkim, əvvəlcə səhiyyənin Təcili Tibbi Yardım xidməti barədə danışaq. Bu xidmətin özəllikləri nədən ibarətdir?

– Hər hansı bir cəmiyyətin davamlı və ahəngdar inkişaf etməsi həmin cəmiyyətdə yaşayan insanların saqlamlığı və uzun ömürlü olması ilə baqlıdır. Saqlam insan məhsuldar əmək deməkdir. Ən başlıcası isə şən və xoşbəxt həyat deməkdir. Bunlar isə çox böyük sosial məsələlərdir və dövlətin işidir. Dövlət bu məsələləri həll etmək üçün ardıcıl və planlı şəkildə tədbirlər kompleksi həyata keçirir. Təbii ki, həmin tədbirlər kompleksinin həllində səhiyyə sisteminin üzərinə daha böyük vəzifələr düşür. Təcili və Təxirəsalınmaz Tibbi Yardım Şöbəsi əhaliyə tibbi yardımın göstərilməsində səhiyyə sisteminə ən önəmli yer tutur. Təcili və Təxirəsalınmaz Tibbi Yardımın özəlliklərindən biri və ən başlıcası xəstəyə qısa müddət ərzində effektiv və keyfiyyətli tibbi yardım göstərməkdir.

Bu sahədə işləyən həkimlər tez-tez ekstremal və kriminal hadisələrlə rastlaşırlar. Bu zaman həkimlər və tibb işçilərindən çeviklik, cəsərat, səbir və dözümlülük tələb olunur.

Təcili Tibbi Yardım da çalışan həkimlər universal biliyə malik olmalıdırlar, yəni tibbin müxtəlif sahələrindən baş çıxartmalıdırlar. Eyni zamanda güclü müşahidə qabiliyyəti ilə bərabər nəzəri cəhətdən savadlı, praktiki cəhətdən bacarıqlı olmalıdırlar. Çünki bu zaman demək olar ki, instrumental və laborator müayinələrdən istifadə olunmur.

Təcili Tibbi Yardımın özəlliklərindən biri də çağırışlara tez və vaxtında ləngimədən getməkdir. Bu sahənin işçiləri daim narahat ömür yaşayır.

– Rəhbərlik etdiyiniz Təcili və Təxirəsalınmaz Tibbi Yardım Şöbəsinin strukturu, tibb heyəti barəsində məlumat verməyinizi xahiş edirəm.

– Şöbəmizin xidmət dairəsi böyükdür. Rayonumuzda 46 kənd, 1 böyük qaçqın şəhərçiyi və rayon mərkəzi olan Ağcabədi şəhəri. Xidmət etdiyimiz ərazidə əhalinin sayı 140 mindən çoxdur. Şöbəmizdə 6 həkim, 5 feldşer, 4

tibb bacısı, 1 böyük feldşer, 1 təsərrüfat bacısı, 2 xadimə, 11 sanitar maşının sürücüsü fəaliyyət göstərir.

– Həkim-xəstə münasibətlərində həlledici amillər hansılardır?

– Bu çox incə, incə olduğu qədər də məsuliyyətli münasibətlərdir. Çünki bu münasibətlərin mərkəzində insan həyatı dayanır, özü də əsəbləri tarıma çəkilməmiş, yaşamağa ümidini itirmiş insan həyatı. Xəstə bu həyatı həkimə etibar edir. Bax burada o amillərdən ən mühümü – inam yaranır. Bəs bu inamı doğrultmaq üçün həkim hansı keyfiyyətlərə malik olmalıdır?

İlk növbədə həkim öz sənətini yaxşı bilməli, daim öz üzərində işləməli, biliyini zənginləşdirməlidir. Həkim həssas qəlbə, geniş ürəyə sahib olmalı, özünü unudub xəstə üçün yaşamağı bacarmalıdır. Yaxşı insan olmayan bir kəs yaxşı həkim ola bilməz.

– Həkim-yazıçı Veraseyev də bu barədə yaxşı deyib: “Həkim xəstəni müayinə və müalicə edərkən nə qədər bilikli və qabiliyyətli olsa da, xəstənin ürəyinə yol tapa bilmirsə bütün səyləri səmərəsiz olacaqdır”.

– Əlbəttə, belə olacaq. Həkim hər addımını ölçüb-biçməli, səbirli, tutarlı söz sahibi olmalıdır. Necə ki, Bexterev demişdir: “Həkimlə söhbətdən sonra xəstənin halı yaxşılaşmırsa, o, həkim deyildir”.

– Biz həkimlərdən çox danışırıq. Amma müalicə işində tibb bacılarının, xəstə baxıcılarının, sanitarların rolunu yaddan çıxarıırıq. Bu barədə də sizin fikirlərinizi bilmək maraqlı olardı.

– Çox doğru buyurursunuz. İnsan sağlamlığının keşiyində həkimlərlə çiyin-çiyinə mübarizə aparan tibb qardaşlarının, tibb bacılarının, xəstə baxıcılarının, sanitarların əməyi həqiqətən də təqdirəlayiqdir.

Əksər vaxt xəstələr daha çox onlarla təmasda olurlar. Onların gecələr yuxusuz qalaraq xəstənin əzablarını yüngülləşdirmək üçün çəkdikləri əziyyəti, narahatçılığı xəstənin özü qədər görən olmur. Amma onlar yorulmayaraq öz borclarını yerinə yetirirlər.

– İndi səhiyyəni texnikasız təsəvvür etmək olmaz. Bu qədər texniki avadanlıqlar həkimin rolunu kiçiltmirmi?

– İstər dəvə karvanlarının ən yaxşı nəqliyyat vasitəsi olduğu çox qədimlərdə, istərsə də elmi-texniki tərəqqinin hətta robot-insan yaratdığı bu dövrdə müalicə prosesində heç nə həkimi əvəz edə bilməz. Səhiyyə ocaqlarında işlədilən aparatlar vasitəsilə dövrün, lap yaxın keçmişin tibb alimlərinin, məşhur həkimlərin müayinə və müalicə edə bilmədiyi xəstəlikləri üzə çıxarmaq və müalicə etmək olur. Fəqət heç nə həkimin rolunu kiçildə bilməz.

Çünki bu aparatlar xəstəliyin ancaq müəyyən xüsusiyyətlərini üzə çıxara bilər, amma onun daxilində baş verən prosesləri, xəstənin ruhi-psixi vəziyyətlərini qarşılıqlı şəkildə həkim qədər nizamlaya bilməz. Hər bir xəstənin müalicəsində həkimin siması, qayğıkeş ürəyi həlledici şərtidir.

– İnsan üçün ən qiymətli nemət həyatdır. Onu ağır-acısız, gümrah və sevinclə yaşaması üçün nə etmək lazımdır?

– Düzdür, insan üçün ən qiymətli nemət həyatdır. Lap əldən düşmüş qoca da yaşamaq istəyir. İnsan oğlunun sağlam, xoşbəxt və gümrah yaşaması əslində öz əlindədir. Hər kəs öz sağlamlığının qədrini bilməli, nümunəvi həyat tərzini keçirməlidir.

Zərərli vərdislərdən tamamilə uzaq durmaq, düzgün qidalanmaq, daim hərəkətdə olmaq, mənalı istirahət etmək uzunömürlülüüyün vacib şərtlərindəndir. Bir də tövsiyə edərdim ki, insanlar bütün naqisliklərdən uzaq olsunlar, həmişə xoş amallarla yaşasınlar. Müsbət emosiyalar özü də sağlamlıqdır, sevinc dolu həyatdır.

– Bir sıra xarici ölkələrdə sağalmaz xəstəliklərə düçar olan, son günlərini əzab-əziyyət içərisində keçirən xəstələrə qeyri-humanist yanaşmalar mövcuddur. Hətta onların ölümünü sürətləndirmək üçün addımlar da atılır. Belə münasibət nə dərəcədə doğrudur?

– Doğrusu, bu sualı gözləməirdim. Deyim ki, hər şeydən əvvəl həkimlik ən humanist peşədir. Həkim şəfqət, ümid bəxş edir. Və buna and içib. And içib ki, ən kritik vəziyyətdə belə xəstəni həyata qaytarmaq üçün bütün qüvvə və bacarığını sonadək sərf edəcək. Digər tərəfdən ağır xəstəyə belə münasibət bizim səhiyyə üçün xarakterik deyil, yolverilməzdir.

Bir sıra Qərb ölkələrində bəzən siz dediyiniz kimi olur. Bir daha qeyd edirəm ki, bunlar humanizm prinsiplərinə ziddir. Bizim təbabətimizdə belə olmayıb və ola da bilməz.

– Yeri gəlmişkən, Laçın Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının Təcili Tibbi Yardım Şöbəsi də Ağcabədidə yerləşir. Qarşılıqlı əlaqələriniz varmı, məsləhətləşmələriniz olurmu?

– Əslində adından da göründüyü kimi, bu sahənin xidmət dairəsi qapalı deyil, obrazlı desək, sərhədləri bir qədər “zəifdir”. Yəni köməyə ehtiyacı olan xəstə və yaxud onun yaxınları təcili yardım üçün xüsusi bir xidmət dairəsinə müraciət etməyi düşünmür, ağ xalatl xilaskarların təcili olaraq köməyə yetişəcəyi ümidilə məlum nömrəni yığırlar. Bəzən konkret ünvanı da dəqiqliyi ilə göstərə bilmirlər. Ona görə də eyni ərazidə yerləşən hər iki

şöbənin əməkdaşları bəzən çağırış yerinə çatanda məlum olur ki, “viza” qaydaları “pozulub”. Amma kaş ki, bütün qaydalar insanlara şəfa vermək üçün tələsəndə pozulaydı.

İkinci bir məqama da toxunum ki, burada hələ sovet dönməndə Laçının 10 min hektarla torpaq sahələri olub, indi də var. Yəni Ağcabədidə laçınlılara məcburi köçkün, nə də qonaq kimi yox, bu yerlərin daimi sakinləri kimi yaşayırlar. Bu mənada “təcili yardım”ın əməkdaşları da laçınlılara, ağcabədililərə bölünmür, çətin şəraitdə birləşərək insanlara təcili, təxirəsalınmaz tibbi yardım göstərirlər.

Laçın Rayon Xəstəxanasının Təcili Tibbi Yardım Şöbəsinin müdiri Orxan Cəbrayılı da çoxdan tanıyıram. Gənc olmasına baxmayaraq böyük təcrübəyə malikdir. Çünki Azərbaycan Tibb Universitetini bitirdikdən az sonra bu sahədə çalışır və öz işinin peşəkarıdır. Təkcə bir həkim, şöbə müdiri kimi deyil, həm də xeyirxah, ədalətli, humanizm prinsiplərinə sadıq, həmişə haqqın yanında olan, haqsızlıq qarşısında susmayan bir şəxs kimi də el-obada xüsusi nüfuz qazanıb. Sualınıza cavab olaraq bildirirəm ki, hər iki şöbə arasında geniş əlaqələr mövcuddur, vaxtaşırı məsləhətləşmələr aparırıq. Düşünürəm ki, daim inkişafda olan tibb sahəsində praktiki təcrübəyə söykənən əməkdaşlıq başqa sahələrlə müqayisədə daha zəruridir.

– Həkimlik fəaliyyətinə başlayan gənc mütəxəssislərə tövsiyələriniz...

– Həkimlərin həyat yolu insanların gözləri qarşısındadır. Gənclərimiz oxuduqları kitablarda, baxdıqları filmlərdə belə insanlara çox rast gəliblər. Onları sevib, onlara oxşamağa çalışıblar. Hər il yüzlərlə gənc müstəqil olaraq həkim kimi fəaliyyətə başlayır. Onlara tövsiyəm bu olardı ki, sevib-seçdikləri həkimlik peşəsinə məsuliyyətlə yanaşınsınlar. Unutmasınlar ki, həkimlik təkcə müalicə etmək sənəti deyil, həm də insanşünaslıq sənətidir. İnsana sevgi, qayğı və diqqət olmayacaqsə, onların həkim işləməsi heç kəsə gərək deyil. Hər an öyrənmək, müşahidə və müqayisələr aparmaq lazımdır. Tibbdə istifadə olunan aparat və cihazlarla işləmək qaydalarını öyrənib təcrübəli həkimlərdən hər zaman faydalanmaq zəruridir. Tibbi ədəbiyyatları, jurnal və qəzetləri hər zaman izləyin, sənətinizi və insanları sevin. Bilin ki, xalq sevgini sevgi ilə qaytarır.

– Hörmətli Kamil müəllim, biz də sizi nəcib insan, qayğıkeş və gözəl bir həkim kimi tanıyıırıq. Siz 140 mindən artıq insanın sağlamlığı keşiyində dayanan bir kollektivin baş həkimi kimi çox mühüm və şərəfli bir amala xidmət edirsiniz. Amalınız həmişə gül açsın.

Söhbətləşdi:
Arif MƏMMƏDLİ

POEZİYA

Elnur İRƏVANLI

**DÜNYAM
İÇİNDƏ DÜNYASAN**

*Qızım Mehdiyeva Ayişənin 3 yaşının
tamam olması münasibətilə*

Gəlişinlə ümidimi ümidlərə caladın,
Evimdə gur ocaq çatdın, tonqalları qaladın.
Adıma yaraşlıq verdi sənin şəkər, bal adın,
Dünyam içində dünyasan, ay mənim əziz balam,
Üç yaşını qeyd edirik, dörd yaşına ver salam.

Ulduz-ulduz oynucağın göydən sənə əl eylər,
Günəş öpüb yanağını, ay da ki gəl-gəl eylər.
O tükü tükədən ayıran Allah misi ləl eylər,
Yüyyür arzusun dalınca, mənzilinə çat, qızım,
Şahzadələr mülkündə hey yuxu tapıb yat, qızım.

Nənələr dərib adına gülləri ifçin-ifçin,
Kaş ola babaların da arzusu, istəyi çin.
Dövrə vurub başın üstə bəyaz donlu göyərçin,
Xoşbəxtlərin xoşbəxti ol, bəxtindən yarı, qızım,
Ömürdən, gündən bac alıb qocalıb qarı, qızım.

16.07.2016

**DOĞRULT ÜMİDİMİ,
BÖYÜYÜB, OĞLUM**

*Oğlum Mehdiyev Sədinin 2 yaşının
tamam olması münasibətilə*

Arzular tükənməz, təbriklər sonsuz,
Eh, nə qədər yazam, nə qədər deyəm...
Hər sənə baxanda elə bilirəm,
Səmadan asılmış dirəksiz göyəm.

Doğrult ümidimi, böyüyüb, oğlum,
Sevinim bir az da baxıb boyuna.
“Vağzalı” səsinə – o xoş gününə
Çağırım elləri, gəlsin toyuna.

Qoru şərəfini, ləyaqətini,
Ucal babaların, nənələrintək.
Aldanma dünyanın şan-şöhrətinə,
İnsan insanlıqda mərdanə gərək.

Hələ ki uşaqsan, böyüdüb zaman,
Səni də oynuna qatacaq həyat.
Dər cığırdan keçir zirvənin yolu,
Heç vaxt fəth olunmur zirvələr rahat.

Ali könüllərə yol aç, yoldaş ol,
Dost bilmə özünə nadan, nasını.
Çoxdur sözüm mənim, hələlik sən
Təbrik eləyirəm iki yaşını.

27.12.2016

MƏNALI VƏ ƏZABLI HƏYAT YOLLARINDA...

Bədii sənədli очерк

Bizim dağlar!...

Bizim üçün dağlarımız da, torpaqlarımız da şirin və əzizdir. Dağların döşündə, meşələrdə, ormanlarda bitən nə varsa öz rəngində, öz ətrində idi. Bənövşə bənövşə ətrində, bənövşə rəngində, nərgizgülü nərgizgülü ətrində, nərgizgülü rəngində idi. Ta bənövşə nərgizgülü qoxusu vermirdi, öz iyində, öz rəngində idi...

Dağların sinəsindən süzülən buz bulaqlar, sular da öz dadında, öz rəngində idi.

Dağların sinəsindən süzülən buz bulaqlar, sular üstə titrəşən mavi lül-pərlər, xoş qoxulu yarpızlar, toppuzlu baldırğanlar, taplarda tağ atan qırxbuğumlar, külək əsdikcə yalların beli ilə yürəşən qayıq otları, yurd yerlərində boy atan şoşanlar, torpağın bağrını cırıb, sanki hava almaq üçün papağının altından oğrun-oğrun o yana, bu yana boylanmış göbələklər, cığır-ların kənarında baş qaldıran quzuqulaqlar...

Alaçıq yurdları, ocaq yerləri, çiy-ala kabab tikələri, sərmə qaymağı... El yolu ilə atları qoşalaşdıran şövlü cavanlar, bulaqdan su dolduran qumral saçlı gözəllərin gizlin-gizlin baxışları, madyanın ətrafında körpə qulunun cıdırı çıxıb dövrə vurmağı... gözümün qabağından gəlib keçir...

Atların kişnəməsi, qoyun-quzu mələşməsi, qəfləti ötüb keçən maşının motor gurultusu, dəvə nərlitişi, toy-büsatlar, ürəkəçən zəngülələr, əks-səədalar... qulağımdan heç getmir...

Xatirələr ömrün arxividir – deyirlər. Orada illərin hadisələri toplanıb qalır. Onu vərəqləmədən, oxumadan mənalı və zəhmətlə bağlı ömür yolları ilə tanış olmaq çətindir. Bu gün gənclərimizə örnək ola bilən bir sadə ömrün yollarından danışmaq istəyirəm...

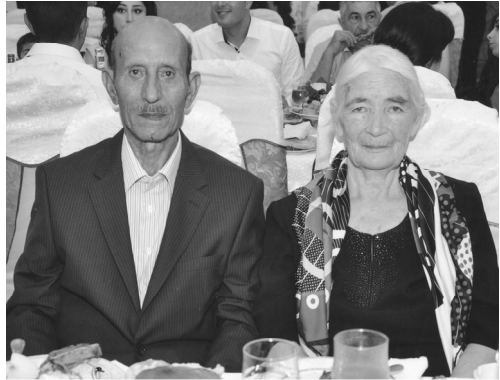
Həyatda iki zirvə tanıyıram. Onun birincisi buludlara sancılan, ucqar nöqtəsinə qartallar qonan dağ yüksəkliyi, ikincisi isə insanlıq zirvəsidir. O zirvələri hər adam fəth edə bilmir axı... O zirvə ki, onu ancaq həssas qəlbli, təmiz əqidəli, zəngin mənəviyyatlı, qorxmaz və cəsur adamlar fəth edir. O adamlar həyat coşqusuna ötəri hisslərlə baxmır, fəal mövqedə dayanıb əqlin gücü, ürəyin hökmü, qolların qüvvəsi ilə sürətli inkişafımıza təkan verir. O adamlar ki, yaradıcılıq və ya xidmət axtarışındadırlar, belə adamların baxış-ları bir səmtə yönəlir: xeyirxahlığa, insanlığa, qələbəyə doğru. Belə adam-ların el-oba arasında adı iftixarla çəkilir. Onların nüfuzu insanlar arasında

yüksək olur. Belə insanlardan olan sadə peşə sahibi, dərzi Çərkəz ata, oğlu Allahverdi müəllim və gəlini Ayna müəllimə haqqında söz açmaq istəyirəm...

...Dərzi Çərkəz ata ailəsini iynə-sapla birtəhər saxlayırdı. Sanki iynə ilə “gor” qazırdı. Şuşadakı kasıb komasında paltar tikməklə məşğul idi. Onun sənətkarlığı, gözəl paltarlar tikməsi xəbəri Laçına qədər gedib çatmışdı. Ərdəşəvi, Təzəkənd, Qozlu kənd sakinlərindən onun müştəriləri var idi.

Yeni yaradılan sovet hökuməti dağlara qədər gəlib çatmışdı. Tikinti-abadlıq işləri Abdallar kəndini tanınmaz bir görkəmə salmışdı. Qarabağdan, Şuşadan Laçına qədər uzanan yollar genişləndirilmişdi.

Nə çətin iş var idi ki, səhər tezdən atı minib Şuşaya bazarlıq etməyə gədənlər də olurdu. Yorğa qaçan atın ayağı ilə axşam yenidən evə, ailə-uşağın yanına dönmək olurdu. Firudin, İsmayıl hər dəfə usta Çərkəzə baş çəkməyə gəlirdilər. Görüşüb hal-əhval tutardılar. Ləngiyəndə hərdən qonaq da qalardılar. Neçə dəfə təklif etmişdilər ki, usta Çərkəz, ailəni, uşaqları da götür, köç gəl Laçına. Son zamanlar Laçın dağlarının qoyununda bir küçəli şəhər salınmışdı ki, gəl görəsən – demişdilər.

Belə bir atalar sözü də var: “Dərziyə dedilər köç, o da iynəsini sancdı yaxasına”. Usta Çərkəz bir gün Şuşada “Bazar başı” deyilən yerdə tacirlərin yanına gəlir. Öküz arabası kirayə edir, yola düşmək üçün tədarük görür. Səhərisi, səhər tezdən ailəsini, evdə olan-olmazdan nəyi vardisa, tikiş maşını da öküz arabasına yükləyir. “Allah Məhəmməd, ya Əli” deyib Laçına tərəf yola çıxır. Xeyli yol getdikdən sonra uşaqlar su istəyir. Çərkəz ata Zarıslı kəndinə çatır-çatmaz Saxsı bulağın üstündə öküz arabasını əyləyir. Ağca ana uşaqları arabadan yerə düşürür. Allahverdi uşaqların içində bir az fərasətli, diribala idi. O, arabadan özü yerə düşür. Bulaqdan su içdikdən sonra ailə yollarına davam edir.

Laçına çatanda artıq gün əyilmiş, qürub vaxtına da az qalmışdı. Araba artelin qabağında dayandı. Soraq çoxdan gəlib çatmışdı ki, bəs, Şuşada bir nəfər dərzi var, Laçında işləmək istəyir. Köçü yoldadır, gəlir. Ona görə də o köç gələndə yerbəyer olunmalıdır. Dərzi Çərkəzin ailəsinin rahat yaşaması üçün yer təşkil olunur. Az bir vaxtda hər bir yana xəbər yayılır ki, təcrübəli, yaxşı paltar tikən bir nəfər usta gəlib. Eşidən, bilən, təzə paltar tikdirmək

üçün Çərkəzin yanına axışır. Başqa yerlərə gedənlərin ayaqları yollardan kəsilir. Artıq usta Çərkəzin sorağına Laçına gəlməyə başlayırlar. Hətta Şəlvə dərəsindən, Çormandan, Qozludan, Minkənddən usta Çərkəzin arxasınca at göndərənələr də olur ki, “paltartikən maşını da götür, gəl bizə qonaq”. O da bəzən tikiş maşını da, təzə parçalardan da götürüb kəndlərə gedir.

Çərkəz ata ilə Ağca ananın xoşbəxt ailəsində üç oğul – İsfəndiyar, Allahverdi, Zakir və iki qız övladı – Adilə və Xalidə böyüyürlər. Ağca ana da əri Çərkəzə, ailəni daha da yaxşı saxlamasına kömək etmək üçün işə düzəlir. O, həm uşaqların qayğısına qalır, həm də xəstəxanada işlərə işləyir. Kasıbçılığın daşını təzəcə ətəyindən tökmək istəyən bu gənc ailə çörəyini yenidən “daşdan çıxarmağa” başlayır.

Ailənin üzərinə çökən qara bulud Ağca ananı sarsıdır. Usta Çərkəz birdən ağır xəstələnir. Həkimlər ona kömək edə bilmirlər. O, dünyasını dəyişir. Bundan sonra bütün ağırlıq Ağca ananın çiyinlərinə düşür. Beş azyaşlı uşaqlarına həm ata olur, həm də ana...

Qara bir xəbər ailəni daha da sarsıdır. Faşist Almaniyası SSRİ-nin sərhədlərini pozur. Mühəribə başlayır. Kişilər, cavanlar mühəribəyə yollanır. Arxa cəbhədə qalan qadınlar isə gecə-gündüz ikiqat işləməli olurlar. Onlar ailədə uşaqların qayğısını çəkməklə bərabər, həm də iş yerində çalışmalı idilər. Ailədə İsfəndiyar, Adilə, Allahverdi Laçında fəaliyyət göstərən məktəbdə dərse gedirlər. Uşaqların içində Allahverdi daha çox fərqlənirdi. O, dərslərindən əla qiymət alırdı. İsfəndiyar 1947-ci ildə gənclər şəhəri olan Sumqayıt şəhərinin təməl daşının qoyulmasında iştirak edir. Bir müddət fəhlə işləyir, sonralar qaynaqçı peşəsinə yiyələnir. Sumqayıt şəhərində ucaldılan çoxmərtəbəli evlərin təməl daşının qoyulmasında onun böyük əməyi danılmazdır.

Allahverdi 1952-ci ildə Laçın rayon orta məktəbini fərqlənmə ilə bitirir. Ailənin güzaranını yaxşılaşdırmaq üçün rayon kənd təsərrüfatı şöbəsində işə qəbul olunur. Ancaq onun ürəyində ali təhsil almaq istəyi vardı. Bu istəyini gerçəkləşdirən Allahverdi 1954-cü ildə H.B.Zərdabi adına Kirovabad Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki Gəncə Dövlət Universiteti) tarix-ədəbiyyat fakültəsinə qəbul olunur. İnstitutda oxuduğu beş il ərzində o, qrup nümayəndəsi, fakültə komsomol təşkilatı katibi və institut həmkarlar komitəsinin büro üzvlüyünə seçilir. Nümunəvi əxlaqına, bacarığına, istedadına görə müəllim və tələbə kollektivinin dərin hörmətini qazanır. İnstitutu qırmızı diplomla bitirdiyinə görə təklif olunur

ki, Allahverdi institutda saxlanılsın, müəllim kimi pedaqoji fəaliyyətinə başlasın. Ancaq o, razılıq vermir. Çünki o dövrdə Laçında təhsil sahəsində çox geriliklər mövcud idi.

O, 1959-cu ildə Təhsil Nazirliyinin göndərişi ilə Laçın rayonundakı Ərdəşəvi kənd yeddiillik məktəbinə müəllim təyin olunur. O vaxtlar Təzəkənd kənd sovetliyi yeddi kəndi əhatə edirdi. Bütün hökumət tədbirlərində fəal iştirak etməyə başlayan Allahverdi müəllim böyük məsuliyyətlə təbliğat işləri aparırdı. Ali təhsilli kadrların yetişdirilməsi istiqamətində məktəb kollektivi səfərbərliyə alınmalı və təlim-tərbiyə, yaradıcılıq işlərinə cəlb olunmalı idi. Bu məqsədlə Fingə, Qozlu, Haqnəzər, Təzəkənd kəndlərində uşaqlar məktəbə cəlb edildi. Bir ildən sonra məktəb səkkizillik məktəbə çevrildi. Bu, o dövr üçün təhsildə çox böyük qələbə oldu, çünki savadsızlıq artıq aradan götürülürdü.

Allahverdi müəllim 20 ildən çox Ərdəşəvi kənd məktəbində ilk partiya təşkilatının katibi işlədi. 30 ildən çox kənd kommunistlərinə təbliğatçı müəllim kimi dərslər demişdir.

O vaxtlar çox adam öz qızının məktəbə getməsinə mane olurdu. “Qızlar evdə oturmalı, ev işləri görməlidir” deyənlər, bəzən məktəbə hücum çəkənlər də tapılırdı. Mişni kəndindən bütün başpapaqlı kişilər müharibəyə getmişdilər. Rəhim kişi də ailədə beş uşağı həyat yoldaşına tapşırıb cəbhəyə getdi. Artıq beş nəfər ali təhsilini başa vurmuşdu. Onlar təhsil sahəsində, heç olmasa, yeniliklər edə bilərdilər, ancaq könüllü müharibəyə getmək üçün ərizə ilə müraciət etdilər. “Nə olsun ki, ali təhsilimiz var. Vətən dardadı, bu gün biz də onu qorumsaq, bəs kim qoruyacaq” – demişdilər.

Rayon Hərbi Komissarlığında məsləhət görülür ki, Vəli müəllim arxa cəbhədə qalsın və bizə kömək etsin. O isə imtina edir. Cəbhəyə gedəndə Mais kəndində yaşayan qohumları ilə görüşə gedir. Bacısı qızı Aynanı qucağına götürüb, başını sığallayır və:

– Qızım, biz müharibəyə getməliyik, mən sənə məsləhət görürəm ki, sən dayın Vəlinin yolunu davam etdir. Yaxşı oxu, müəllim ol, dayın Vəlinin yarımçıq qalmış işlərini gör, balalarımıza oxumaq, yazmaq öyrət – deyir.

Beş qız – Ayna, Piyalə, Xanım, Firuzə, Güleyşə və bir də Xanlar Mişni kənd yeddiillik məktəbində təhsillərini başa vurub Laçın Pedaqoji Məktəbinə daxil oldular. Onların hamısı yaxşı oxuyurdular. Müəyyən səbəblərdən Laçın Pedaqoji Məktəbi Şuşaya köçürülməli olur. Burada oxuyan şagirdlər də məktəblə birlikdə köçərək təhsillərini orada davam etdirirlər (Xanlar Məmmədov əvvəlcə Alxaslı kənd məktəbində müəllim, sonra “Laçın” qəzetində şöbə müdiri işləyir. Daha sonralar Laçın Rayon Komso-mol Komitəsinin birinci katibi, Laçın Rayon Partiya Komitəsinin ikinci

katibi, Laçın Rayon XDS-nin İcraiyyə Komitəsinin sədri və Laçın Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi vəzifələrində işləyir).

1958-ci ildə Şuşa Pedaqoji məktəbinin məzunları təyinatla Laçın Rayon Maarif Şöbəsinə göndərilirlər. Ayna Salahova isə Ərdəşəvi kənd yeddiillik məktəbində ibtidai sinif müəllimi kimi əmək fəaliyyətinə başlayır.

Ayna Salahova Ərdəşəvi kənd yeddiillik məktəbində birincilərə yazıboxumaq öyrədirdi. 1959-cu ildə isə həmin məktəbə ali təhsilli gənc bir oğlan göndərilir. O, tarix-ədəbiyyat fənnindən dərsləri tədris etməyə başlayır. Allahverdi Əliyev qollarını çırmalayıb gündüzlər məktəbdə dərs deyir, axşamlar isə bəzi köhnə fikirli adamların qapısına gedərək onları yola gətirməyə çalışır ki, uşaqları məktəbə dərs oxumağa buraxsınlar. Eyni zamanda ucqar kənddə bu “qızçıqazı” yad baxışlardan da qorumağa başlayır. Bəzən yalan da danışmalı olur, deyir ki, Ayna müəllimə onun qohumudur. Atası Rəhim kişi müharibədə həlak olub, anası onu mənə tapşırıb ki, ondan müğayat olum.

Bir dəfə Allahverdi müəllim məktəbin direktoru Qaçay Təhməzovun yanına gəlib bildirir ki, artıq Ərdəşəvi kənd yeddiillik məktəbində səkkizillik təhsil sistemini həyata keçirmək üçün məktəbin bazasını genişləndirmək olar. Rayon Maarif Şöbəsi qarşısında məsələ qaldırılır. Allahverdi müəllimin təşəbbüsü bəyənilir. Ərdəşəvi kənd səkkizillik məktəbində yaxşı oxuyan şagirdlərin sayı artır, onlar rayonda keçirilən tədbirlərdə fəal iştirak edirlər.

Bir dəfə də Allahverdi müəllim məktəbin direktoruna ürəyindən keçənləri söyləyir:

– Qaçay müəllim, siz bu kollektivin atasısınız. Xahiş edirəm, bir ata kimi övladlarının – Ayna müəllimə ilə mənim ailə qurmağımıza xeyir-dua verəsiniz.

Məktəbin direktoru Qaçay müəllim çox sevinir. “Allah-taala sizi xoşbəxt eləsin” – deyir. Kənd sakini, kolxozun sürücüsü Qaçayı çağırtdırıb tapşır ki, Ayna müəllimə ilə Allahverdi müəllimi maşına mindirib Təzəkənd kənd sovetinə aparsın və onun adından kənd sovetinin sədrinə çatdırsın ki, o da öz xeyir-duasını versin. Bu iki gəncin evlənmələrini qanunla qeydiyyatdan keçirsin.

Yaxşı yadımdadır, 1964-cü ildə Ərdəşəvi kənd səkkizillik məktəbinin birinci sinfinə qədəm qoyurdum. Bəzən küsəyən, bəzən də ərköyün bir uşaq idim. Birinci sinfə Ayna müəllimə dərs deyirdi. Dərsləri çox maraqlı, tələbkarlıqla keçirdi, ərköyünlərə isə nəzakətlə yanaşırdı. Məktəbdə müntəzəm olaraq açıq dərslər təşkil olunardı. Dərslərdə məktəbin tədris işləri üzrə direktor müavini Allahverdi müəllim iştirak edərdi. Sinifdə sakitlik hökm

sürərdi, milçək də uçsaydı vızıltısı eşidilərdi. Mən onda arıq, zəif, boydan balaca olduğuma görə qabaq partada oturardım.

Əlifba dərsi idi. Ayna müəllimə mənə yaxınlaşdı və kitabdan sözləri oxumağa başladı. Mən də hərfləri təzə tanımağı öyrənirdim. Sözü yenə oxudu – l.a.m.p.a. Söz tamam olandan sonra müəllimə məndən soruşdu: Söz nə oldu? Mən isə həmişə çıraqla görmüşdüm, çıraqla eşitmişdim. Yenə lampa oxudum, çıraqla dedim. Üç dəfə təkrar olundu – lampa oxuyurdum, çıraqla deyirdim. Allahverdi müəllim bizə fikir verirmiş, o da bizə yaxınlaşdı. Zəhmli müəllim idi, özümü itirmişdim. O da bizim söhbətə qarışdı. Mən inadımdan dönmürdüm ki, dönmürdüm. Elə lampa oxuyub, çıraqla deyib durmuşdum. Allahverdi müəllimin yaqın ki, səbri tükənmişdi, birdən əli ilə qulağımdan yapışdı, burdu və dartdı. “Qulaqlıburması”ndan sonra çıraqla lampa olması o vaxtdan bu günə kimi yadımda qaldı.

Sonralar Allahverdi müəllimi görəndə həmişə yadıma “qulaqlıburması” düşərdi. Elə bilirdim ki, o, yenə mənə “qulaqlıburması” verəcəkdı. Odur ki, mənə dərslə deyən gündən yaxşı oxumağa başladım. O nə qədər ciddi idisə də, yaxşı oxuyan şagirdlərin dostu idi. Onun bu xasiyyəti, geniş ürəyi, sadəliyi yavaş-yavaş üzə çıxmağa başladı. Bəzən bizə mənəvi ata da olurdu. Ancaq dərslə oxumayan, nadinc şagirdlərlə barışmaz idi.

Allahverdi müəllimin “Laçın” qəzetində tez-tez maraqlı məqalələri çap olunurdu. Fikirləşdim, sonra ürəkləndim ki, mən də qəzetdə çıxış edə bilərəmmi? Mal-qara fermasına ekskursiyaya getmişdik. Maraqlı idi, faktları götürdüm, fermanın qızğın iş fəaliyyəti haqqında yazı yazdım. Yazı dərc olunduğu üçün çox sevinirdim.

Mədəni-kütləvi tədbirlər təşkil olunmuşdu. Allahverdi müəllim mənə də dəvət etdi. Elə bildim yazı xoşuna gəlməyibdir. Tədbirdə mənə təbrik etdi, məsləhətlərini verdi. Ondan sonra mənə mətbuatla maraqla, sevgi artdı.

Allahverdi müəllimin daha bir yaxşı xüsusiyyəti vardı. Maraqlı dərslə danışardı, izah edərdi. Bəzən şagirdlərdən biri dərslə fikir verməyəndə, qulaqla asmayanda ehtiyatla ona yaxınlaşar və deyərdi:

– Mən nə dedim? Axırncı sözüm necə oldu?

Ona görə də onun xasiyyətinə bələd olan şagirdlər işlərini möhkəm tutar və dərslə fikirlərini yayındırmazdılar.

Sadə insan kimi şəxsi keyfiyyətləri hamının xoşuna gələrdi. Sinfə daxil olanda şagirdlərin ürəyinə yol tapmaq məharəti vardı. Hamı ilə maraqlanardı. Sonra isə dərslərin təkrarlanması, yaddaşda necə qalmasını yoxlayardı. Bəzən mətbuatda dərc olunan beynəlxalq vəziyyət haqqında maraqlı xəbərləri, məlumatları bizə çatdırardı. Dərsləri gözəl izah edərdi, şagirdlərin yorğunluqla məqamında isə elə sözlər, cümlələr danışardı ki, yaddaşlar təzə-

lənərdi. Mənimlə çox maraqlanardı. Bilirdim ki, Allahverdi müəllim mütləq mənə sual verəcək. Odur ki, dərstdən əlavə hər gün rabitə şöbəsinə gedərdim, poçtalyon Sevindik dayının qəzet, jurnal çantasını töküşdürərdim. Oxuyardım ki, təzə məlumatlarım olsun.

Allahverdi müəllim tez-tez “Laçın”, “Şuşa”, “Kommunist”, “Azərbaycan müəllimi”, “Azərbaycan gəncləri” qəzetlərində, “Azərbaycan məktəbi”, “Təşviqatçı”, “Təbliğatçı” jurnallarında pedaqoji metodlar haqqında yazılarını çap etdirirdi. Mən bəzən ondan qabaq oxuyurdum, ona çatdırırdım. Mənə çox sağ ol deməzdi, “əhsən, ştatdankənar müxbir” deyərdi. Bu da mənə stimul verərdi.

Onun 50 metodiki məqaləsi nəşr olunmuşdur. Moskvada nəşr olunan “Uçitelskaya” qəzetində rus dilində üç yazısı ilə tədris metodlarının nümunələri, yenilikləri haqqında çıxış etmişdi.

Azərbaycan Respublikası səviyyəsində keçirilən konfranslarda, yığıncaqlarda iştirakçı olması və çıxışlar etməsi əməyinin bəhrəsi idi. Ona və onun əməyinə verilən yüksək qiymət onu daha da yaxşı işləməyə sövq edərdi.

1971-ci ildə “Qırmızı Əmək Bayrağı” ordeni, 1984-cü ildə “Oktyabr İnqilabı” ordeni, 1970-ci ildə “Lenin” yubiley medalı, 1986-cı ildə Azərbaycan KP MK-nın fəal təbliğatçılığına görə “Stolüstü” medalı, IX, X və XI beşilliklərdən qalib çıxdığına görə döş nişanları ilə və 30-dan çox Fəxri fərmanla onun əməyi qiymətləndirilmişdir.

1979-cu ildə Azərbaycan müəllimlərinin VI qurultayının, ümumittifaq müəllimlərinin III qurultayının nümayəndəsi olmuşdur.

Əmək insanı şöhrətləndirir, onu tanıdır. Zəhmətə qatlaşmaq, zəhməti sevmək hər bir namuslu, qeyrətli adamın borcudur. İstər sadə əmək adamı: naxırçı, sağıcı, fəhlə, istərsə də mühəndis və ya müəllim ol, bir sözlə, kim olursan ol – əgər sevdinin bu peşəni sevirsənsə, o, səni yüksəldəcəkdir. Hər cəhətdən nümunəvi gənc yetişdirmək müəllimdən bacarıq və zəhmət tələb edir. Bu vəzifənin öhdəsindən o layiqincə gəlmişdir.

Ərdəşəvi kəndində ali təhsilli kadrların yetişdirilməsində onun əməyi çox olmuşdur. Qara Məcnunov Gəncədə (Kirovabad şəhərində) Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun, Seyfi Gülməmmədov Azərbaycan Dövlət Xarici Dillər İnstitutunun, Bəxtiyar Bəxtiyarov Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun məzunu oldular. Onun dərs dediyi yüzlərlə şagird Allahverdi müəllimlə uzun müddət birlikdə çiyin-çiyinə təhsil sahəsində, xalq təsərrüfatının müxtəlif sahələrində çalışmışlar.

Qozlu kəndində yaşayan İsmayıl kişi ilə dərzi Çərkəz dost idilər. İldə bir dəfə usta Çərkəz tikiş maşınını götürüb Qozlu kəndinə gələrdi. O kəndə

getmək üçün İsmayıl kişi də ustanın arxasınca at göndərərdi. Odur ki, kişilər arasında möhkəm etibar, dostluq kök salmışdı.

Bir dəfə İsmayıl kişinin oğluna şər ataraq həbsə salırlar. Bu vaxt usta Çərkəz də onlara qonaq gəlir. Ailədə qanıqaralıq olduğunu görüb deyir:

– İsmayıl kişi, narahat olma, şər, böhtan çox çəkməz. Bir gün haqq-ədalət öz yerini tapacaq.

Sonra həbsdə olan oğlanın təxmini ölçülərini soruşaraq onun təxmini ölçüsünə, biçiminə bir kostyum tikir.

Aradan xeyli müddət keçsə də, İsmayıl kişi bu xeyirxahlığı, yaxşılığı unuda bilmir. Oğlu Mütəllim müəllimə deyir:

– Ay oğul, yadında saxla, usta Çərkəz o vaxt bizə belə bir yaxşılıq etdi.

İsmayıl kişi ustanın xeyirxahlığının əvəzini ödəmək üçün onu axtarır, tapa bilmir. Bir dəfə isə təsadüfən Allahverdi müəllimi görür və onun atası usta Çərkəzin yaxşı əməlindən ürəkdolusu danışır. Tikdiyi paltarın haqqını ödəmək istəyir. Allahverdi müəllim ondan əl çəkmir, onu öz evinə aparır və çaya, yeməyə qonaq edir. Allahverdi müəllim deyir:

– Çox sağ ol, o yaxşılığı unutmamısan, atam sənin evində qonaq qalıb, sənin halal çörəyindən yeyib. Kişi dünyasını dəyişib, mən – oğlu sağam. Halallıq verirəm, arxayın gedə bilərsiniz.

Bir müddət keçir, İsmayıl kişi də dünyasını dəyişir. Onun oğlu Mütəllim müəllim Allahverdi müəllimi axtarır tapır və atasının vəsiyyətini ona danışır:

– Çərkəz kişi vaxtı ilə həbsxanada olan qardaşıma paltar tikib. Kostyumu qardaşım istifadə edib. O vaxt onun haqqı borc kimi bizim üzərimizdə qalıb.

Allahverdi müəllim Mütəllim müəllimdən razılıq edir və deyir ki, arxayın ol, mən İsmayıl kişiye sağlığında halallığını vermişəm, narahat olma, sənə də çatdırıram, halal-halal xoşunuz olsun.

Onlar keçmiş kişilərin yolunu davam etdirən bir dost kimi yaşamaqda davam edirlər. Belə işlər biz gənclərə örnək olmalıdır.

1992-ci ildə Dağlıq Qarabağ və onun ətrafında baş verən hadisələrlə əlaqədar olaraq Allahverdi müəllim ailə üzvləri ilə birlikdə köçərək Bakının Qaradağ rayonunun Səngəçal qəsəbəsində, Nərimanneftin 4 saylı yataqxanasında məskunlaşmalı olur. 14 saylı Laçın tam orta məktəbində müəllim işləyir. O vaxtdan xeyli vaxt keçməsinə baxmayaraq, pedaqoji kollektivdən 2014-cü ildə ayrılıb və təqaüdə çıxıb.

Mən belə düşünürəm ki, Allahverdi müəllimin mənalı, əzablı həyat yollarında, pedaqoji əmək sahəsində şöhrət qazanmasının əsas səbəbkarlarından biri də onun xoşbəxt ailəsi, Ayna müəllimə olub. Onlar birlikdə xoşbəxt

bir ailəyə başçılıq edirlər. Dörd övlad – üç oğul, bir qız böyüdüb, boya-başa çatdırıblar.

Böyük oğlu Eldar Əliyev Azərbaycan Tibb Universitetinin I cərrahi xəstəliklər kafedrasında çalışır, tibb elmləri doktoru, tanınmış cərrahdır. Arzu xanım və Elbrus da Azərbaycan Tibb Universitetini bitiriblər. Arzu xanım Laçın Rayon Mərkəzi Xəstəxanasında, Elbrus isə Lökbatan qəsəbəsində təcili yardım stansiyasında çalışır.

Elman indiki Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetini bitirib. Uzun illər Laçın Rayon Mədəniyyət Evinin direktoru işləyib. Hazırda İncəsənət Gimnaziyasının müəllimidir, atasının və anasının yolunu davam etdirmək onun qismətinə düşüb.

Vaxtı ilə dərs dediyi şair Rəfael Hətəmov “Şəhriyarnamə” əsərində əziz müəllimi Allahverdi Əliyevə xüsusi bölmə həsr etmişdi:

*Allahverdi müəllim, Allah vergisi,
Məktəbə, müəllimə şagird sevgisi.
Həyatda alsam da mükəmməl peşə,
Yanında şagirdəm onun həmişə.*

İstər təhsil sahəsində, istərsə də ailə qayğısında 55 il gecə-gündüz şam kimi yanıb-əriyən Allahverdi atanın, Ayna ananın əzab-əziyyətli günləri artıq arxada qalmışdır. Onlar xoşbəxt, firavan günlərini yaşayırlar. Nəvələrinin əhatəsində ürəkləri dağa dönür, sevinirlər. Ancaq ürəklərində böyük bir Laçın nisgili var. Arzu edirlər ki, torpaqlarımız düşmən tapdağından tezliklə azad olsun, Allah-taala onlara cansağlığı versin ki, o yerlərə, Laçına dönə bilsinlər.

Ayna anaya, Allahverdi ataya hörmət-ehtiram əlaməti olaraq cansağlığı və Laçında görüşmək ümidi ilə...

Nemət BƏXTİYAR,
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü

POEZİYA

Pərviz AXUND,
aşıq-şair

DÜŞƏR

O qızın kaman qaşından
Bağrım başına ox düşər.
Ömrümdən vüsalın deyil,
Hicranın yolu çox düşər.

Hədər yandım cananıma,
Kədər zülm etdi canıma;
Gündüz daraşar qanıma,
Axşam yerinə tox düşər.

Aşaram eşqin dağından,
Gül dərrəm gülşən bağından.
O gözəlin dodağından
Mənə bir kəlmə “yox” düşər.

GEDİR

Qəfil qəzaların zamanı olmur,
Hər yaşa uyuşur, hər sinə gedir.
Bir anda qocalır dünya gözəli,
Şux qamət бүkүlür, tər sinə gedir.

Adamlar yoluxur dərdə, görürsən,
Göydə gəzdidiyi yerdə görürsən.
Və bir də görürsən, bir də görürsən,
İşlərin çevrilib tərsinə gedir.

Axund, boş-boşuna danışma, kiri,
Gedib-gəlməkdədir vaxtın kəfkiri.
Baxırsan, ağıllı bildiyin biri
Ən axmaq adamın dərsinə gedir.

ADAMLARI

Bir kəlmə dindirib söylətmək olmur,
Nə yaman tez tutur söz adamları.
Qatıb-qarışdırıb çarxın gərdişi
Dərin adamlara üz adamları.

Vaxt gəldi bir əyri zamana çıxdı,
Mütləq bildiyimiz gümana çıxdı.
Yaxşılar yonulub yamana çıxdı,
Taniya bilmədik biz adamları.

Baxırsan, görürsən gendən, ilahi,
Çıxmışdıq imandan, dindən, ilahi.
Bircə diləyim var səndən, ilahi,
Ağıl sırasına düz adamları.

AĞRIDAN OLAR

Gecələr qovrular bağrım başında,
Ta ki səngiyincə ağrı, dan olar.
Yəqindir, sellənib axan göz yaşım
Şadlıqdan deyil də, ağrıdan olar.

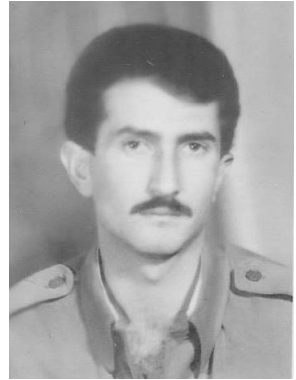
Əydim bu dünyayla, başa düş, əydim,
Ayaqda qalmadan başa düşəydim.
Kaş tənha qoyanda başa düşəydim –
Birdən ürəyimi ağrıdan olar.

Üstümə qıcanır göy nədən, fələk?!
Yağdırır saçıma göy nə dən, fələk.
Axundu ağrıdan, göynədən fələk,
Özün də bir kərə ağrı da, nolar...

SƏHİDLƏRİMİZ**22 İLLİK VARLIQ, 22 İLLİK YOXLUQ**

Çox qısa həyatının qısa tarixçəsi, həyatdan dəyərli ölümü, ölümdən sonrakı yoxluqlarından bəhs olunur bu hekayətdə bir şəhidin...

Əsgərov Söhrab Telman oğlu doğulub boya-başa tam çata bilmədiyi kəndindən – Laçının Arduşlu kəndindən oxumağa, işləməyə, özünə həyat qurmağa Bakıya gəlir. İstəklərinə yavaş-yavaş nail olmağa çalışarkən yurdunun qan-qovğayla dolduğunu görüb döyüşə yollanır. Doğma yurdunun azad olunması üçün qaynar nöqtələrdə –

1992-ci ilin yayından Qubadlı istiqamətində, Laçında, Füzulidə, Tərtərdə, Ağdərədə torpaq uğrunda gedən döyüşlərdə qəhrəmanlıqla iştirak edir və 1994-cü il yanvarın 11-də qarlı bir gündə Ağdərədə gedən qanlı döyüşlərin birində şəhid olur, torpağa olan qan borcunu uca şəhidlik adı ilə verir.

Bu həyatın xülasəsi bu qədər sadədir?!... Şəhid olur?!...

Əlbəttə ki, yox. Bir igidin, həyata yeni atılan, yaşamağa yeni başlayan bir igidin 22 illik qısa ömrünün yarıda kəsilməsi belə sadə ifadə oluna bilməz. O, uğrunda döyüşdüyü torpaqda şəhid olub, uğrunda ölməyi gözü aldığı torpağa qarışub, qəhrəmanlıqla vuruşub, qorxmayıb, ölümüylə üzbəüz dayananda belə bir an peşmançılıq çəkməyib, döyüşüb, qoruyub, şəhid olub. Bunun üçün müqəddəsdir onun adına verdiyimiz şəhid adı. Məzarı – torpağın hər qarışı, hər dənəsi, kəfəni – geydiyi qəhrəmanlıq, igidlik libası, başdaşı – boynunda daşdığı, özünə müqəddəs borc bildiyi vətən borcu oldu.

22 illik ömür qısadır, tarixçəsi də sözlərə töküləndə çox qısadır, uğur əldə etmək üçün demək olar ki, kifayət deyil, ancaq bir qısa ömrü sən şəhidliklə bitirirsənsə, ondan sonrakı 22 illik çox uzun bir ömür, yoxluğunun acısıyla, dəhşətiylə, ağrısıyla yaşanan zaman keçməyəcək dərəcədə uzun və zülmüdür. Bir ananın yavaş-yavaş, misqal-misqal əriməsi, sağlığının asta-asta yox olması sevincinin, gülüşünün elə o şəhidlik xəbərində donub qalmasıdır, o qara xəbərin onu ölənəcən yerdə zəlil etməsidir, son nəfəsində də görməyən gözlərinin yolda qalmasıdır, bir atanın belinin бүkүlməsi, bir bacının öz həyatını unudub şəhid qardaşın yolunu gözləməsi, bir qardaşa həyatın vurduğu ilk sındıran zərbəsidir və bəlkə də haradasa iki ağlar gözün yar həsrətiylə saralmasıdır.

Uğrunda öldüyün torpağa qarışdığın üçün müqəddəssən, ey şəhid. Adının ailədəki gələcəyin bir igidinin üstündə olmasıdır bəlkə də tək təsəllisi

doğmalarının. Hər gün Söhrab adının çəkilməsidir səni bir an unutmamaq istəyi. Ancaq sənin qısa ömrünün indi də var olmasının təkcə səbəbi sənsən, şəhidliyinin ucalığı, ölümündən sonrakı varlığıdır. Sənin tarixçən 22 illik varlıq, 22 illik şəhid ömrüdür, şəhid həyatıdır, hansı ki, hələ çox 22 illər sürəcək.

O şəhid də qanı yerdə qalanlardandır. Nə zaman ki onun qarışdığı torpaq qayıdacaq, o zaman ki o torpaqdan bir ovuc götürüb ananın məzarına gətirmək istəyən qardaşın bu zülmli arzusu yerinə yetəcək, nə zaman ki şəhid anasının şəhid ruhu: “Söhrab, bəlkə, qayıdır”, – deməkdən əl çəkəcək, o zaman qan yerdən silinəcək, şəhid ruhu rahat olacaq... “Allah sənə rəhmət eləsin, Söhrab!” – deməyə ehtiyac varmı?! Bilmirəm, sən onsuz da şəhid olduğun an müqəddəs oldun, behiştlik rəhmətini qazandın.

İşıqlı bir sabaha ümid edək ki, o sabah sənin qarışdığı torpağa doğmaların qovuşacaq, sən də uyuyacaqsan, ey şəhid. Müqəddəsliyin şərəflidir, and yerimiz, qürur duyğumuz, qeyrət nümunəmizdir.

Gülmirə ƏSGƏRLİ

PUBLİSİSTİKA

ATALARIN YOLU OĞULLARIN YOLUDUR

Ailə ilk tərbiyə məktəbidir. Hər şey ailədən başlayır. Düzdür, mühit də insanın həyatına müəyyən dərəcədə öz təsirini göstərir. Ancaq ailənin necə qurulmasından çox şey asılıdır. Ailə var ki, halal zəhmətlə, alın təri ilə öz övladlarını böyütməyi qarşısına məqsəd qoyur. Ailə var ki, əksinə, nə isə... Keçək mətləbə, haqqında söz açacağım

ailə elimizin, obamızın sayılan-seçilən, halal zəhməti ilə hörmət qazanmış Şiraslan kişi haqqındadır.

Şiraslan kişinin keçdiyi ömür yolundan, həyat tərzindən yazmaq mənim üçün nə qədər şərəflidirsə, bir o qədər də çətindir. Ona görə şərəflidir ki, 12 övladı böyüdüb, ərəsəyə yetirən bir şəxs haqqında yazıram. Çətindir ona görə ki, onun keçdiyi həyat yolunu qələmə alıb oxucuya çatdırırsan.

Şiraslan kişi Laçın rayonunun böyük kəndlərindən olan, uca dağlar qoyunda məskən salmış Səlvə kəndində 1929-cu ildə Muxtar kişinin ailəsində

dünyaya göz açıb. Kim nə bilirdi ki, qismət elə gətirəcək böyük nəsiləndən olan Məşədi Səlimin qızı Səltənətlə Şiraslan kişi ailə həyatı quracaq. Elinə, obasına gərəkli, güvəncli 10 oğul – Uğurlu, Fəqan, Muxtar, Əli, Vəli, Elmi-xan, Qorxmaz, Qalib, Aqil və qızları – Gilə, Hafizə dünyaya gələcək. Bir nəfər ailəni saxlamaq, böyütmək, təhsil vermək o dövrdə nə qədər çətin idi. Şiraslan kişi çətinliyə halal zəhməti ilə, əlinin çomağı ilə sinə gərdi. Ömrünü zəhmətlə halallığa bağlayan Şiraslan kişi xoşbəxt ailə başçısı olmaqla bərabər, həm də elin sayılıb-seçilən ağsaqqallarındandır. Şiraslan kişinin 30 nəvəsi və 4 nəticəsi var. Oğulları Vətən qarşısında müqəddəs borc olan hərbi xidməti layiqincə yerinə yetirmişlər. Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak etmişlər. 5 nəvəsi də hərbi xidmət borcunu yerinə yetirib. 3 oğlunun – Elmxanın, Qorxmazın, Qalibin mayor rütbəsi var. Xalqımızın asayışı keşiyində dayanırlar. Övladlarının hər biri çalışdıqları sahədə heç kəsdən bacardığı köməkliyi əsirgəmir. Oğlanları haqqında çox danışmaq, çox yazmaq olar, amma bircə onu deyə bilərəm ki, hamısı elin dərin hörmətini və məhəbbətini qazanıb. Ailənin bütün üzvləri Bakı şəhərində yaşayır və heç birinin də kiminsə köməyinə, qayğısına ehtiyacı yoxdur. Şiraslan kişinin bircə dərdi var, o da ki vətən, yurd həsrətidir. Söhbət əsnasında keçən günləri yadına salanda göz yaşlarını saxlaya bilmədi.

Bir daha boz sürü, qırmızı naxır və köçdüüyü yurd yerləri elə bil bircə-bircə gözlərinin önündən keçdi. Qatardaş, Çalbayır, Arxud bulağı, Motal gizlənən, Qızıllı, Sarı bulaq, Nərdivan, İsmayıl su içən, Yastı yurd, Xəlilin yurdu... Hansını deyim ki... Axırncı yurdda – Dönmənin bulağında vedrələr su ilə dolu qaldı. Elə onunla da yurda, vətənə həsrət qaldıq. Taleyimizə, qismətimizə məcburi köçkünlük düşdü.

Ağcabədidən Bakıya köçüb gələndə 460 qoyun, 60 baş qara mal gətirənə bircə əlinin çomağı qaldı. Bütün mal-qoyunu üst-üstə dəyər-dəyməzinə satdı.

Şiraslan kişi deyir: “Həyatda mənim ən böyük arzum vətənə, öz doğma kəndimə qayıtmaqdır. İnanıram ki, biz buna hörmətli Prezidentimizin – İlham Əliyev cənablarının siyasəti nəticəsində nail olacağıq”.

Biz də bir qələm sahibi olaraq Şiraslan kişiye can-sağlığı, arzusuna çatmağı arzulayırıq və deyirik ki, balarınızın xeyrin-bəhrin görəsiniz. Allah nəvələrinizi, nəticələrinizi sizə gözü dolusu versin. Amin!

Kərəm ARXUD

ŞİRASLAN

On oğulu, iki qız övladını,
Böyütdün, çatdırdın başa, Şiraslan.
Hər yerdə yüksəltdin elin adını,
Səltənət xalaya qoşa, Şiraslan.

Qapın açıq oldu, süfrən çörəkli,
Gəzdin el-obada, gəzdin ürəkli.
Oğullar böyütdün elə gərəkli,
Getmədi zəhmətin boşa, Şiraslan.

Gah arana köçdün, gah dağa köçdün,
Sən varda, dövlətdə hamını keçdin.
Yurd yeri seçəndə, elə yer seçdin,
Söykəndin qayaya, daşa, Şiraslan.

Zəhmətin, cəfanın barını dərdin,
Dağda yapıncını üstünə sərdin.
Nə qədər üşütdü, hey sinə gərdin,
Çovğuna, borana, qışa, Şiraslan.

Qürurda, mənlikdə, hünərdə təksən,
El gedər arxanda, sən hara çəksən.
Şəninə, şöhrətinə deyirlər əhsən,
Min yaşa, min yaşa, yaşa, Şiraslan.

Kərəməm, fikrimdə çəkdiyim önə,
Çatam o istəyə, çatam o günə.
Qayıda Şəlvəyə, yurduna dönə,
Qalxa Mıxtökəndən aşa, Şiraslan.

KİŞİLƏR

Yaşı doxsan olub, yaşı yüz olub,
Hər kimə söz verib, kimə üz olub.
Sözübütöv olub, sözü düz olub,
Heç vaxt danışmayıb yalan kişilər,
A yurdu, yuvası talan kişilər.

Qartaltək zirvədə, qaşda oturub,
Dağları seyr edib daşda oturub.
Məclisdə həmişə başda oturub,
Hörməti, izzəti olan kişilər,
A yurdu, yuvası talan kişilər.

Ağacı əkibdi, barın gözləyib,
Oğulu böyüdüb karın gözləyib.
Namusun, qeyrətin, arın gözləyib,
Sabaha bir nəzər salan kişilər,
A yurdu, yuvası talan kişilər.

Kefi kök olanda, dəmini çəkib,
Həsrəti olanda qəmini çəkib.
Başı buludların nəmini çəkib,
Gözləri yaş ilə dolan kişilər,
A yurdu, yuvası talan kişilər.

Sevib doğma yurdu, doğma məkanı,
Heç vaxt bitirməyib acı tikanı.
Elə saxlayıbdı ədəb-ərkanı
Yüz fikrə, xəyalə dalan kişilər,
A yurdu, yuvası talan kişilər.

Kərəm, bu necə yol, necə səfərdi,
Çatsan istəyinə böyük zəfərdi.
Axtarma kənd-kəsək, beş-üç nəfərdi
Köhnə kişilərdən qalan kişilər,
A yurdu, yuvası talan kişilər.

XOCALIDA İTKİN DÜŞMÜŞ AİLƏ

*Quruyub cadar olmuş dodaqlara nə deyim?
Kəsilmiş biləklərə, barmaqlara nə deyim?
Qar içində buz olmuş ayaqlara nə deyim?
Yaxınlar eşitməsə uzaqlara nə deyim?
Tanrı rəva bilməsin mən bu dərdlə qocalım
Xocalım, ay Xocalım!*

Sovet imperiyası həmişə olduğu kimi öz çirkin əməllərindən əl çəkməyib. Xoşagəlməz siyasəti ilə ləngər vuran kimi mənfur qonşularımız olan erməni təcavüzkarları uzun illərdən bəri torpaqlarımıza olan nəfslərini heç cür saxlaya bilmədilər.

Bəşəriyyət özünü dərk edən gündən insanlar azad və xoşbəxt yaşamağı təmin edə bilən ideal cəmiyyət qurmağa can atdı. Bu ideal fikirdən kənarda qalan, həmişə mənfi fikirdə olan erməni qonşularımız öz pis əməllərindən əl çəkmədilər. Zaman-zaman təcavüzə, repressiyaya məruz qalan Azərbaycan milləti torpaqlarını itirə-itirə neçə minlərlə şəhid verə-verə yenə də qara buludlar başının üstünü aldı. Həqiqətən də geri dönüb tariximizə nəzər salıb baxanda Azərbaycanın qara hərflərlə tarixinə yazılan günlər ağ günlərdən çoxdu. O günlərdən, illərdən biri də Qarabağımızdı. 1988-ci ildən başlayan münaqişə ağır günlərə səbəb oldu.

Elan olunmamış müharibənin bir şaxtılı qarı, tufanlı, boranlı 25-dən 26 fevrala keçən gecə rus imperiyasının Xankəndində yerləşən 366-cı alay ilə birlikdə Əsgərən rayonunda yerləşən hərbi hissə ilə əlbir olub saat 10, 11 radələrində yatmış anaları, uşaqları, qocaları, hamilə qadınları atəşə tutublar. Xocalıda yerləşən hərbi hissə tərəfindən müqavimət göstərilsə də, heç bir nəticə əldə edə bilməyən zabit və əsgərlərimiz bacardıqları qədər alternativ yollardan istifadə edərək Ağdam istiqamətində dinc əhalinin sağ qalan hissəsini çıxartmağa kömək göstəriblər. Kömək göstərsələr də, yüzlərlə insan bu gecənin qurbanı oldu. XX əsrin ən böyük faciələrindən olan Xocalı soyqırımı bizim soyqırımı tariximizin üstünə bir soyqırımı da yazdı. 30 mart 1918 və 26 fevral 1992-ci il bu günlər heç zaman qanımızdan, canımızdan, yaddaşımızdan silinməyəcək. Meşələrdə gizlənən ana və bacılarımızın başına gələn müsibətdən danışanda insan insan olduğuna nifrət edir. Ana öz körpəsini boğaraq öldürür ki, səsi gəlməsin, bu mənfur ermənilərin pis hərəkətlərindən uzaq qalsın. Yer üzündən silinən Xocalının 3000 əhalisi olub.

Bu əhalidən şəhid olmuş, itkin düşmüş, valideynini itirmiş uşaqların və itkin düşmüş ailələrin sayı aşağıdakı kimidir.

Şəhid olan – 613 nəfər, 63 nəfər uşaq, 106 nəfər qadın, 70 nəfər qoca-qarı. Hər iki valideynini itirən uşaqlar – 25 nəfər, valideynlərindən birini itirən uşaqlar – 130 nəfər, girov götürülənlər – 1275 nəfər, yaralananlar – 487 nəfər – 76 nəfəri uşaq, taleyi məlum olmayan girovlar – 150 nəfər – 68 nəfəri qadın, 26 nəfəri uşaq. 8 ailə isə tamamilə məhv edilib.

O ailələrdən biri də 1934-cü ildə Laçın rayonunun Ərikli kəndində doğulmuş Hüseyn əminin ailəsidir. 26.02.1992-ci ildən beş ailə üzvi ilə birlikdə itkin düşən Hüseyn əminin ailəsindən heç bir xəbər yoxdur.

Hüseynov Hüseyn İsmayıl oğlu (1934), Hüseynova Əzizə Alış qızı (1950), Hüseynova Xoşbəxt Hüseyn qızı (1963), Hüseynova Süsən Hüseyn qızı (1971), Hüseynova Nəsimə Hüseyn qızı (1980), Hüseynov Zöhrab Hüseyn oğlu (1973).

Hüseyn kişinin böyük oğlu Vidadi ilə həmsöhbət oldum. Vidadi söhbətində bildirdi ki, Xocalı faciəsindən üç gün qabaq ehtiyac üçün Ağdama gəlib yollar bağlandığına görə Ağdamda qalıb və bacısı Gözəl Laçın rayonuna Fərraş kəndində yas mərasimində olub. Ona görə də bu qardaş-bacı sağ qalıb. Xocalı harayını eşidən qardaş və bacı özlərini Ağdam rayonuna çatdırarkən üz tutub hay-haraya, qışqıra-qışqıra, ailə üzvlərini çağırırdılar. Heç bir hay-haray eşitmədən irəliləyən bacı və qardaş kimsəsiz qaldıqlarını duymuşdular. Böyük bacısı Gözəl istəklili qardaşı Zöhrabı və balaca Nəsiməni deyib çağırırdı. Bacı və qardaş göz yaşları ilə hər kəsdən gəlib çıxan əl-ayağını

don vurmuş, dodaqları partlamış, ac-susuz, işgəncələrə məruz qalmış insanlardan ata, ana və bacı-qardaşlarını soruşurdular. Gələn meyitləri, paralanmış cəsədləri, tökülmüş gözləri, kəsilmiş qolları görən bacı və qardaş heç də onların sağ olmasını güman etmirdilər. Öz bayatıları ilə qəlbləri yandıran Gözəl, elə bu gün də bayatıları ilə Nəsibə ata deyib sızlayır.

*Gedirdim qırağınnan,
Gül biçdim orağınnan.
Altı nəfərim itib
Gəzirəm sorağınnan.*

Bu ah-naləyə dözülməz dərdə dözə bilməyən bacı və qardaşın üzlərində xoş təbəssümə rast gəlmək mümkün deyil. Ürək ağrısı ilə yaşayan bacı və qardaş hələ də yol gözləyirlər. Elə bu yerdə mərhum böyük şair Zəlimxan Yaqubun bir mirasını xatırladım:

*Can üşüdən sükut görsəniz ağlaman.
Ağlar qalmış bulaq görsəniz ağlaman
Çiyinlərdə tabut görsəniz ağlaman
Birgə bizi, birgə bizi xatırlan!*

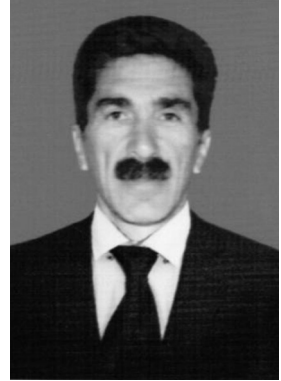
Ağsaqqal bir kişinin deyimi var. Savalan kişi belə deyib: “Bir dəfə salamat ölsəydik, nə vardı?” Həqiqətən də belədir. Xocalı soyqırımını görən insan heç zaman o dəhşətli hadisəni unutmaz. Şəhidlər heç zaman ölməz, həmişə yaşayırlar.

Bu dərdləri öz bir cavan qardaşın iki bacını itirən dərdlərinə qatıb, ürək ağrısı ilə, vətən həsrəti ilə göz yaşlarımla yazdım.

Allah səbir versin!

Bizim millətin başına çox faciələr gəlib. Bir də bu müsibət bizim başımıza gəlməsin.

Elman ALIŞOĞLU
24.02.2017-ci il

Şükür MÜRSƏLOĞLU

Payızı ötürdük, qışı keçirdik,
Qalmışq yenə də yaz havasında.
Çəkib qoynumuza ilan bəslədik,
İndi də oynayaq naz havasında.

Yetərmi səsimiz kövrək ağıya,
Ürəyi daş olan bəlkə ağlaya...
Qocaman dağları verib yuxuya,
Uymuşuq şəhərin qaz havasında.

Bir gözü qırıqdır tərəzimizin,
Çəkisin düz vermir çərəzimizin.
Nə olsun sınıqdı ayağın, dizin,
Qaldır qollarını saz havasında.

Torpağın adı var dildə, ağızda,
Gedəsi deyilik nə qış, nə yazda.
Götürüb qələmi ağ bir kağızda,
Qəlbinə yatanı yaz havasında.

Bu soyuq havada nahaq gəzirik,
Elə bil uşağıq, çılpaq gəzirik...
Papaq axtarıq, papaq gəzirik,
Keçəl havasında, daz havasında.

Taxta körpü!
Taxtadan asıla qalan Laçın!
Qızıl baxtından düşüb,
dağ taxtından düşüb,
Arana qısıla qalan Laçın!
Ölüb getmiş kişisi, arvadı,
neçəsinin əzizi, istəklisi.
Qəbir-qəbir boylana bilmirlər
əzizlərinə sarı...

Bu nə yuxudu Allah.
Adam-adam oyana bilmirlər
özlərinə sarı...
Torpaq-torpaq yollarına
göz-göz yağış ələ,
qum dənəsini yaxşı ələ,
Neynəsən boş şey...
Bu arandan dağ olmaz,
gülü gülündən olmaz.
Çiçəyindən bağ olmaz...
Nə atamın qəbrini gördüm,
Nə evimizin yanındakı taxta
çayxananı...
Dilim ağzımda yanırdı.
Şiş-şiş dişlərimə
ət-ət kabab çəkdim dilimi.
Sallayıb əlimi,
qolumu, özümü Kürdə axıtdım
kür uşaqlığım ilə birgə,
bir də, bir də axdım.
Salamat qal, Taxta Laçın!
taxtadan asıla Laçın,
boyunu qısıla Laçın...
Səndən çətin Laçın ola...
çətin qızıl baxtın açıla...
Əridi, dağın əridi,
kiridi, dilim kiridi.
bu nə kiliddi
dilimdə...

Bu nə güldü əlimdə...
deyərdim oxşa məni...
Məzarını da tapmadım gül qoyam
üstünə...
Bağışla məni...

Didərgin düşmüşəm özümdən özüm,
Əlimin qanuni sənədi də var.
Boynumda yarı çiy minnətli çörək,
Ağzımda sözümün sərhədi də var.

Fırtına vaxtdır Göylərin, Yerin,
Baxtına ağladım qum dənəsinin.
Ağrı yedəyində gülən dəlinin
Vədə körpüsündə daş bəndi də var.

Qımışır üzümə çəkməmin bağı,
Sökür qulağımı edam nağılı.
Mədəmdə qupquru ümid yarpağı,
Bir qurtum çay üçün yaş qəndi də var..

Qiyməti bilinməz axan ulduzun,
Düzdür ki, yazıya heç olmaz pozu.
Dırnağı asfaltı deşən quzunun
Ardınca ağılıyan bir kəndi də var.

Şaxtalı havadır, axar su donur,
Tale buz dağından heykəllər yonur.
Bizim bildiyimiz özgə oyundur,
Fələyin ayrıca öz fəndi də var.

Şair olmaq da dərddir,
Çatılır ocaq canda...
Deməyə sözüm çoxdu,
Deməsən bıçaq canda...

Sürüşüb qardan gedək
Doymuşuq yardan gedək.

Yığılıb burdan gedək,
Canımız qaçaq canda...

Neynirəm fələk olsa...
Şeytanı mələk olsa...
Küləyi kələk olsa,
Sınacaq bacaq canda...

Dirəndik sərt qayaya,
Gəlmədik bir araya...
Yalvarmışam Tanrıya,
Qanad ver uçaq canda..

Könül verib sarı simə,
Yol alırsan üzü qəmə.
Ala gözün durub dəmə,
Qız, ağlama, yeri deyil.

Anlamıram çaşmağını,
Əsib, coşub daşmağını.
Aç üzündən yaşmağını,
Dağlar üzü bəri deyil...

Şəkər dilin qəndinə sən,
Çox aldanma fəndinə sən...
Tanrı sevən bir bəndəsən,
Hər gözəl ki, pəri deyil...

Özgə deyil, öz əlimdi,
Öz ömrümü şum elədi...
Ya bildiyin sevgi nədi,
Xırdalandı.. iri deyil...

Çox mətləbi qandım, olmaz,
Əl qoymuşdum, yandı, olmaz.
Bu sevginin andı olmaz,
Ya ocağı, piri deyil...

BİR QƏLB YANGISI...

Cəbrayıl Qəhrəmanın “Dünya sevgi yaşındadır” kitabının əlyazması önümdədir. Yurd yangısı ilə qovrulan alim kimi tanıdığım Cəbrayıl Qəhrəmanın səmimi, axıcı şeirləri, xüsusilə də, yurd həsrətindən doğan ağırlı misraları oxucunun ürəyində şırım açır – yurd, oba, həsrət, ağrı şırımı... Laçın həsrətinin, Güləbird yangısının izi, ağırları hər misrada hiss olunur:

*Şövq olarmı qərib kəsdə?
Çırpınıram dar qəfəsdə.
Gözüüm yolda, qulaq səsdə,
Gözü yolda qalanlara
Salam olsun!*

Kitab “Salam olsun” şeiri ilə başlayır. Bu, ozan babaların – Yunus İmrənin, Qaracaoğlanın... söz yoludur, ərkan yoludur. Nə yaxşı Cəbrayıl Qəhrəman uluların yol ərkanına sadıq qalır, o uzun yolun yolçusuna çevrilir.

Bu başqa cür də ola bilməzdi. Çünki Cəbrayıl Qəhrəman bayatı ustası Sarı Aşığın yazıb-yaratdığı Güləbirddə dünyaya göz açıb. Ustad aldığı havadan udub, yurd genişliyinə ululardan gələn sözün çevrəsindən boylanıb. Həkarinin həzin nəğməsi ruhuna layla çalılıb. Odur ki, şeir dili dumdurudu, aydıncı, bayatı təsiri bağışlayır:

*Ürək dostu ürək sıxmaz,
Mərd ev tikər, evlər yıxmaz.
Aqıl sözü yaddan çıxmaz,
Yaddaşlarda qalanlara
Salam olsun!*

Cəbrayıl Qəhrəmanın şeirlərinin özünəməxsus intonasiası var. Forma quruluşu fərqlidir. Hecanın oynaq ritmlərində fikrini ustalıqla ifadə edə bilir. Şeirləri özü kimi səmimidir. Qışqırıqdan uzaq, pıçıltıyla danışır, oxucunun ürəyini çəkir:

*Əlimdə ağlayır qələm,
Qəm yüküdür mənim şələm.
Arzum vardı yurdda öləm,
Öləmmədim!*

Ən ağır dərd yurd həsrətidi. Onu çəkə bilən oğul ən ağır dərdin daşıyıcısıdır. İstər ana olsun, istər oğul. Ən bitməz ağırlığın daşıyıcısıdır. Artıq bir qərinəyə yaxınlaşır başqa yurdlarımız kimi Laçının yurddaşlarından uzaqda qalması. İyirmi beş ili haqlayacaq yaxın günlərdə. Bir igidin ömrüdü – iyirmi beş il! Bu o deməkdir ki, Laçının işğalından sonra doğulan körpənin iyirmi beş yaşı tamam olacaq yaxında. Bizimsə, hələlik gücümüz çatan hər il mayın 18-də Laçının işğalıyla bağlı verilişlər verməkdi. Bu da yurddaşların dərdi üstə dərd gətirir:

*Yurdu talan olan ağlar,
Gülüstanı solan ağlar,
Sən ağlarsan, balan ağlar,
Ağlama, anam, ağlama.*

Elə bir yanıqlı ağıdı, adamın qoşulub ağlamağı gəlir.
Yaxud:

*Bir ömür vermişdin mənə ilahi,
Həsrətə bələndi, gümanda getdi.
Dizimin taqəti, gözüümün nuru,
Nahaqa züü tutan zamanda getdi.*

*...Zaman küncə sıxıb arı, isməti,
Azalıb insanın mehri, ülfəti.
Bu gözəl dünyanın dadı, ləzzəti,
Göz yaşım ürəyə damanda getdi.*

Reallığın baxış bucağı bədii dillə bundan yüksək necə ifadə oluna bilər?! İfadənin şirinliyinə fikir verin:

*Nənəm qapımızda asdığı sacın,
Ocağı sökübdür, külü yandırır.*

Ədəbiyyatda sözü birbaşa demək qələm əhlinin piyada olmasından xəbər verir. Bədii sözə obraz donu geyindirib, fikri bədii detallarla ifadə etmək müəllifin ustalığının göstəricisidir. Belə əsərlər, lirik şeir parçası, yaxud vətənpərvərlik ruhunda yazılan, torpaq, yurd ağırlı şeirlər həmin bədii obrazların köməyi ilə oxucu qəlbinə daha asanlıqla yol tapır, şairin demək istədiyi mətləblər

daha aydın və canlı görünür. “Yadımdan çıxmaz o gün” şeirindəki detallar oxucu gözü qarşısında açıq-aydın mənzərə cızır:

*...Yadımdan çıxmaz o gün!
Göydə Günəş də itdi,
Dağları duman aldı,
Yollarım orda bitdi.
Dünya xoş günlərimi
Əlimdən yaman aldı.*

*Yadımdan çıxmaz o gün!
Çıxan cismimiz idi.
Quru ismimiz idi.
Qəlbimiz orda qaldı,
Gözümüz orda qaldı,
Sözümüz orda qaldı.*

“Ürəyimə köçən yurdum” bölümü eyni adlı lirik xatirə poema ilə bitir. Poemanın qəhrəmanı şairin özündən etibarlı olan yaddaşdır. Nə qədər ki, yaddaş yaşayır, belə hesab etmək olar ki, o yurdlar diridir. Məhşər o gün qopar ki, yurdlar gedə, yaddaş korşala! Onda ölünü qoyub, dirini ağlamalı olacaqsan... Nə yaxşı heç olmasa yaddaşsa qalır:

*Sularının səsinə,
Ləngərli ahəngini
Qəlbimdən keçirib
Nə qədər durulmuşam.
Elə o qədər də,
Sənə könül verib
Ürəkdən vurulmuşam.*

İkinci bölüm kitabın adıyla – “Dünya sevgi yaşındadır” adlanır. Bu bölmədə C. Qəhrəmanın ülvə, pak məhəbbəti, qadın gözəlliyini tərənnüm edən axıcı, oxunaqlı şeirləri yer almışdır. Bölmənin ilk şeiri olan “Dünya sevgi yaşındadır” şeirinin bir bəndində deyilir:

*Ala gözlüm, mənim gözüüm,
Hilal olan qaşındadır.
Dünya sevgidən yaranıb,
Dünya sevgi yaşındadır.*

Gözəl bədii deyim olmaqla yanaşı, doğru qənaətdir. Bütün külli-kainat sevgidən yarandığı kimi, sevgisizlikdən də elə bir anda dağıla bilər. Sözün həqiqi mənasında dünyanın yaşı sevginin yaşı qədərdir! Sevgi varsa, dünya var, sevgi yoxdursa, dünya da yoxdur!

Səmimilik və axıcılıq, aydınlıq, obrazlılıq Cəbrayıl Qəhrəmanın bu kitabda toplanan şeirləri üçün səciyyəvidir:

*Bu gecə şadlanır çöl də, çəmən də,
Bir mənim ürəyim düşüb kəməndə.
Çöldə narın yağış, amma sinəmdə,
Leysan var, ildırım çaxır bu gecə...*

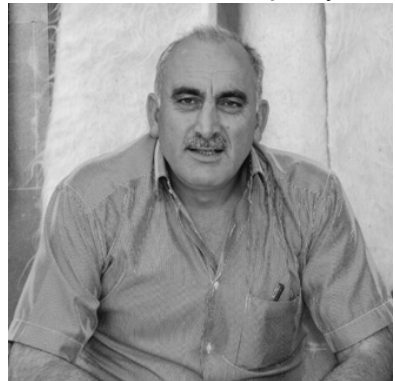
Uğurlu deyimdir, təzadlar üzərində qurulub bu bədii parça.

*Cəbrayıl, keçmədi ömrün cəfasız,
Gözəllər olurmuş demə, vəfasız.
Hələ də qəlbimdən boylanır o qız,
Bir ömür beləcə bitdi, gəlmədi.*

Yaxud:

*Bu dünya belədi – ağılı, qaralı,
Cəbrayıl, dərd həmdəm, sevinc aralı.
Sən də yaralısan, mən də yaralı,
Gözü yolda qalan, yaralım gəlsin.*

Elə bil Vaqifin, Vidadinin, Zakirin qoşmalarını oxuyursan. Dil, üslub, manera onlarınkindan soraq verir... Kitabda şairin ürəyə yatan qəzəlləri də öz əksini tapmışdır. Sonuncu bölüm “Məni dərd böyütdü” adlanır. Əlyazmanı sonacan oxudum və gördüm ki, Cəbrayıl Qəhrəman son zamanlar şeir yazmır. Zətən, doğulandan bədii söz ona hakim kəsilib. Sadəcə, qaçqınlıq dərdi, yurd həsrəti həmin alovun gözünü açıb. Yüzillik, minillik şeir yolunun yolçuluğunda şair qardaşım Cəbrayıl Qəhrəmana yaradıcılıq uğurları arzulayıram. Şeirlərini oxuyanda sanki özü ilə söhbət edirsən. Özünə çox bənzəyir yazıları. Səmi-mi, kövrək və ağırlı... Əllərinə sağlıq...

Avdı QOŞQAR,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, şair

POEZİYA

İsa SEVƏR

QARABAĞLI BALA

Bağrı dağlı
Qarabağlı bala,
“Segah” oxudun.
Elə oxudun,
elə oxudun,
Elə bil elindən ayrı düşən
Eli ağladın,
Məni də dağladın...
Çiçəyin nazını çəkməyi
Arıdan,
Şamın başına dolanmağı
Pərvanədən,
Durulmağı bulaqdan
öyrəndin.
Bağrı dağlı
Qarabağlı bala,
“Segah” oxumağı haradan,
nədən öyrəndin?

QORU BİZİ, İLAHİ

Rəhm elə
Yaratdığın şah əsərinə,
Əfv et günahımızı,
Bizi zəlzələdən, mərmidən qoru.
Bizi pis nəfəsdən, şöhrətə həvəsdən,
İstedad çürüdən
Qəfəsdən qoru.
Qoru bu dünyanı, qoru, İlahi!
Bu qədər əsgər var, zabıt var yenə,
İnsanı,
İnsanlığı qoruya bilmir.
Hardasa körpələr tank səsinə
oyanır,
Uyuya bilmir.
Rəhm elə,
Ağla, ruha can ver,
Qoru şah əsərin insanlarını,
Qoru, İlahi!

ÖLÜMDƏN AZ YAZIN

Mən tanıdığım ölümlər
Bütün dirilərə yetər,
Bütün ölümləri ötər.
Bəsdir ölümdən yazdınız,
Ölümü kinoya çəkdiniz,
Kətana çəkdiniz.
Radioda, televiziya
Ölümdən danışdınız! Mən tanıdığım ölümlər
Bütün dirilərə yetər,
Bütün ölümləri ötər!
Ölümlər oturub Parisdə,
Kremlə, Ağ evdə,
Daha neçə yerdə
Dünyanı fırlayır,
Bəşəri
Barmağına dolayır...
Bəşər də elə bilir bəxti,
Taledi,
Qismətdi!
MİRZƏ CƏLİL TÜPÜRDÜ ÖLÜMLƏRİN ÜZÜNƏ,
Ancaq onlar utanmadılar,
Doldular yer üzünə...

SAZI AVTOMATLA DƏYİŞƏN VƏTƏN QIZI

Laçın dağlarının səfalı qoynunda nərgiz, bə-növşəli bir guşəsində coşqun Həkərinin layla çaldığı Mişni adlı bir obada 1965-ci ildə körpə bir qız uşağı dünyaya gəldi. Bu uşaq halal zəhməti ilə çörək qazanan, el içində öz insanlığı, qeyrəti ilə tanınan Möhübbət kişinin ailəsində doğuldu. Ailənin dördüncü övladı olan qızcıgazın adını Fənarə qoydular. Hələ balaca yaşlarından öz yaşadlarından fərqlənən bu qaraqaş, qaragöz qızın iti hafizəsi, fitri istedadı atası Möhübbətin və yaxın, doğma insanların diqqətini özünə toplayırdı. Fənarənin qeyri-adi olması ən çox oğlan uşaqlarına xas hərəkətləri ilə onun temperamentində ünvan tapırdı.

Gəlinciklə, iynə-sapla yox, atasının sənətkarlıq üçün istifadə etdiyi alətlərlə maraqlanması, kişi işlərinə vurğunluğu “öz işinə get, bu iş sənə aid deyil” kimi məzəmmət dolu iradlara səbəb olurdu. Ancaq Fənarənin uşaq dünyasında qurduğu özünəməxsus arzular sərhəd tanımırdı. Möhübbət kişi onun xətrinə dəyər bilmirdi. Hələ uşaqlıqdan lap çox sevdiyi qızının şıltaqlıqları atanı ona bir az da çox bağlayırdı.

Nəhayət, Fənarə orta məktəbi bitirdi. Əlində sənəd olsun deyər atası Möhübbət onu Laçın rayonunda Zərnigar adlı istedadlı dərzinin yanında şagird qoydu. Fənarə dərziliyin sirlərini burada yaxşı öyrəndi. Möhübbət kişi neçə illər idi ki, qəlbinin dərinliyində bir arzu da yaşadırdı. Bu arzu o idi ki, Fənarə saz çalsın. Onun bu arzusu elə böyük idi ki, gerçəkləşməyi üçün hər cür çətinliyə qatlaşmağa hazır idi.

Axı özü el sənətkarı idi. El şənliklərində, toylarda çaldığı nağaranın səsi əsl həyat ritminə bənzəyirdi. Ata öz arzusunu qızına çatdıranda yüksək istəklə qarşılandı. Fənarə öz razılığını bildirib saz sənətinin sirrini öyrəncəyinə söz verdi. Möhübbət kişi Fənarəni o zamanlar tək Laçın ellərində yox, bütün Azərbaycanda, hətta bəzi xarici ölkələrdə tanınan saz ustadı Ağbulaqlı aşiq Cabbarın yanına şagirdliyə qoyur. Zaman ötür, Fənarə balaca barmaqları ilə neçə-neçə saz havaları çalır, gözəl səsi ilə öz tamaşaçı və dinləyicilərinin qəlbinə yol tapırdı.

O zamanlar “Aşıq Pəri məclisi”nin başçısı və yaradıcısı olan Narınc Xatun Fənarəni məclisə üzv qəbul etmiş, neçə illər onun sənəti Azərbaycan tamaşaçılarının ruhunu oxşamışdı. Bütün Laçın elləri bu sazlı-sözlü qızla fəxr edirdi.

Lakin yaxşı deyiblər ki, sən saydığını say, gör fələk nə sayır. Bir gün igidlər oylağı, saflıq, şəfa mənzili olan elimiz düşmənin fitnəsinə tuş gəldi. Laçının qanadları qırıldı, quzğunlar məskəni oldu bu yerlər. Fənarə xanımın gözəl səsli sazı, avazı Həkerinin suları kimi boğuldu. Mişninin şux səsli bül-bülü kimi susdu. Laçın elləri pərən-pərən oldu. Fənarənin sazının pərdələri hicran mizrabı ilə parça-parça oldu. Atası, eli, obası ona “bu sazı çal” dedilər. Əlləri gəlmədi. Tanıyan, bilən, sevən “oxu” dedi, dilə gəlmədi.

“Mənim vətənim yağı tapdağında, gorgahlarımız girovluqda ola-ola saz çala bilmərəm”, – dedi. 1992-ci ildə sazı divardan asaraq, silah götürdü bu qeyrətli vətən qızı. Zərif çiynlərindən asılan saz qayışının yerindən avtomat ağızlığı asıldı.

İgid vətən oğulları ilə çiyn-çiynə əziyyətli anlara sinə gərdi. Artıq 19 ildir (yazının yazıldığı tarixə qədər – red.) vətənimiz yağı tapdağı altındadır. Fənarə xanım hal-hazırda Laçın Rayon Polis Şöbəsinə kadr üzrə baş inspektor vəzifəsində çalışır, polis kapitanıdır. Onun bütün laçınlılar kimi bir arzusu var: Laçına dönmək və Laçında yaşayıb-yaratmaq. Bacımızın bu arzusuna biz də qoşularaq ümidlərinin gerçək olmasını arzulayırıq. Amin!

P.S. *Yazı elini-obasını sonsuz məhəbbətlə sevən, Laçın həsrəti ilə haqq dünyasına qovuşan Vidadi Sabiroğlunun arxivindən götürülüb. Ruhü şad olsun!*

PUBLİSİSTİKA

DƏMİRYYƏN GÜLPƏRİ

“Atam traktorçu idi. Kənddə hər kəsə əl tutar, heç bir təmənnə gözləməzdi. Atamın ən yaxın köməkçisi də mən idim. Əslində, atam məni kişi kimi böyütmüşdü, ancaq oğlanlarla dostluq edirdim, nədənsə qızların söhbəti məni bezdirir, darıxdırırdı. Dərsdən çıxan kimi qaçırdım atamın yanına – traktor sürməyə. Atam da mənə etibar etdiyinə görə çox vaxt sahəyə təkbəşinə gedər, camaatın yükünü daşıyardım. Artıq hamı məni peşəkar traktorçu kimi tanıyırdı. Anam da: “Ay Gülpəri, səni görəndə elə bilirəm doqquz oğlum var”, – deyə qürur duyurdu mənimlə... Düzü, məni ərköyün, dəli-sov böyütmüşdülər. Məktəbdə tez-tez dava saldığımıza görə valideynlər atamın yanına şikayətə gələrdilər. Ancaq yenə də vardışımdan əl çəkməzdim”,

– deyə arxada qalmış qayğısız illərin şirin xatirələrini çözlədi Gülpəri Əhmədova.

1988-1989-cu illərdə Topxanada və Sumqayıtda baş verən hadisələrdən sonra özünə yer tapa bilmədi. Ermənilərin torpaq iddialarına qarşı keçirilən mitinq və nümayişlərə qatıldı, düşməyə olan sonsuz nifrətini bildirdi. Getdikcə azğılaşan quldurlara aman verməyəcəyinə and içən Gülpəri cəbhə bölgəsinə yollanmaq üçün yol axtardı – çünki valideynlərinin razı olmayaçağını bilirdi.

Gülpəri Əhmədova Qobustanın Nəriman-kənd kəndində doğulub. Orta məktəbi bitirəndən sonra Şamaxıda texnikumda oxuyub. Qarabağın azadlığı uğrunda silaha sarılanda isə Qobustanın əmanət bankında işləyirdi. “Xalqımızın qeyrət tacı Tomris Kirin başını kəsibse, Nüşabə İsgəndəri diz çökdürübsə, Gülpəri də erməni quldurlarına aman verməz!” – deyə qəti qərarını verdi.

– *Gülpəri xanım, necəsiniz? İşiniz, gücünüz necədi? Nə işlə məşğulsunuz?*

– Şükür, yaxşıyam. Gözdən-könüldən uzaq bir yerdə – 28 May adına Neftqazçıxarma İdarəsində operator işləyirəm. Daha sakitlik olsun deyə özüm seçdim buranı. Səs-küydən uzaq, sakit bir ada... kim istəməz belə yeri....

– *Müharibənin ağrıları, ruhunuzu inlədən qəlpə yaraları ailə qurmağınıza mane olmadı ki?*

– Əlbəttə ki, yox. Çox xoşbəxtəm ki, Sənail kimi həyat yoldaşım var.

– *Həyat yoldaşınız necə, o da döyüşçüdür?*

– Bəli, ilk dəfə onunla səngərdə rastlaşdım. Tale elə gətirdi ki, yolumuz birləşdi.

– *Övladınız varmı?*

– Pərviz və Fidan adında iki övladım var. Eynən mənim uşaqlığımı yaşayırlar. İkisi də dəliqanlı, hazır cavab, vətənpərvər...

– *Bari, ev-eşik qura bilmisinizmi?*

– Uzun illərdi kirayədə yaşayırdıq. Nəhayət ki, kreditlə də olsa ev ala bildik. Nisbətən indi rahatam.

– *Gülpəri xanım, axır ki, uzun axtarışdan sonra sizinlə görüşə bildim, o ağrı-acılı günlərin xatirəsini birgə vərəqləmək istərdim.*

– Mən də çox şadam ki, uzun illərdən sonra məni axtardınız. Elə bildirdim unudulmuşam, yaddan silinmişəm.

– *Gülpəri xanım, tutduğunuz yol müqəddəs yoldur. Vətən uğrunda vuruşmaq, kimi işə düşmən cəngindən qurtarmaq, həyat vermək hər kəsə nəsisb olmur.*

– Mən uşaqlıqdan çox vətənpərvər olmuşam, torpağımı, millətimi sevmişəm. 1988-ci ildə Topxana meşəsinin qırılması ilə bağlı bütün mitinqlərdə iştirak etmişəm. Özümdən asılı olmayaraq, bir də gördüm ki, məktub yazmışam icra hakimiyyətinə, hərbi komissarlığa. Tez-tez adımlı televiziya, radioda eşidirdim, amma inana bilmirdim ki, döyüş bölgəsinə getməyə mənə icazə verəcəklər. Axır ki, bir gün komissar məni çağırırdı, döyüş bölgəsinə getməyim üçün hazırlıq görməyimi istədi. Evdə kiminsə xəbəri yox idi. Nümayəndələr qapımıza gələndə anam qorxdı. Fikirləşdi ki, yenə hansısa bir iş törətmişəm, bu qədər vəzifəli şəxslərin qapımıza gəlişinin səbəbi nə idi yoxsa. Bəlli oldu ki, cəbhə xəttinə getmək üçün qərar vermişəm. Fikrimdə qəti idim, getməliydim vəssalam. İcra hakimiyyətinin və eləcə də Aqrar Sənaye Bankının müdiri Rafiq Alışovun qida və sursat yüklənmiş maşın karvanı məni Ağdama – hərbi qərargaha gətirdi. Elə ilk gündən Şirin Mirzəyevin alayına rəbitəçi təyin olundum. Bir müddət orada işlədim. Sonra gördüm ki, mənim yerim deyil.

– *Axı sizi cəbhə xəttinə aparən bir amal, bir məqsəd vardı?*

– Həqiqətən də elə idi. Ona görə də birbaşa Ş.Mirzəyevin qəbuluna düşdüm və xahiş etdim ki, məni ön cəbhəyə göndərsin. Çünki düşməyə qan uddurmaq üçün yaranmışam. O da razılaşdı. 5 nömrəli taboru yazıldım – Dəmiryeyənlər taboru deyirdilər. Dəmiryeyənlər ən çətin sınaqlardan üzüağ çıxırdı. Ona görə də bu adı almışdı. Mən ora üzv olanda mayın 1- i idi.

Dəmiryeyənlər taboru... Ermənilərin ən çox qorxduğu, ehtiyat etdiyi, bir çox hallarda döyüşü yarımçıq qoyaraq silah-sursatlarını atıb qaçdıqları dəmir biləkli, dəmir dişli Azərbaycan oğullarının cəmləşdiyi tabor idi. Rəbitəçi olmaqdan, düşmənlə üzbəüz döyüşə üstünlük verən Gülpəri də bu taboru qəsdən seçdi. Çünki evdən çıxarkən içdiyi anda sadıq qalacağına, düşməne qarşı amansız olacağına söz vermişdi.

– *İlk döyüşə nə vaxt qatıldınız?*

– Mayın 10-u 1992-ci il idi. Naxçıvanlı kəndi uğrunda döyüşə girməzdən əvvəl pasportlarımızı yığdılar, təəccüb etdim, dedilər belə olmalıdı.

Təcrübəsizlik özünü büruzə verirdi. Ancaq şir kimi oğulların arasında zəifliyimi göstərə bilməzdim. Əslində, qorxu nə olduğunu anlamırdım. Silahdaşlarımla nə edəcəyini onlardan əvvəl etməyə çalışırdım. Çünki tək idim, fərqlənməliydim onlardan. Belə də oldu. Döyüş əsnasında düşmənin bir ZTR-ini, bir topunu və Xaçik adlı komandirlərini əsir götürdük. Təəssüf ki, o gün qorxmaz oğullardan birini – Şakiri itirdik.

“İgid odur ki, ən güclü qorxunu boğa bilir və qorxuya boyun əymədən təhlükə anında düşünə bilir”. Gülpəri Əhmədova da bütün çətinliklərə sinə gərərək düşmənin başına od ələməkdən çəkinmədi, əksinə, döyüşlərdə daha da önə atılaraq ölümə meydan oxudu. Kəşfiyyat dəstəsinin tərkibində də fəallığı ilə silahdaşlarından fərqləndi. O gün lazımi məlumatı əldə edən dəstə bütün çətinlikləri dəf edə bildi. Elə ona görə də əsgərlərimiz Sırxavənd əməliyyatında üstünlüyü ələ aldılar.

– ***Düşməni darmadağın etməklə yanaşı, xeyli silah-sursat ələ keçirmişdiniz, bəs Naxçıvanlımı necə?***

– Bəli, həmin gün Naxçıvanlı ermənilərdən tamamilə təmizləndi. Bir gün sonra isə Aranzəmin, Ağbulaq kəndləri istiqamətində hücumla keçdik. Bu dəfə də quldurlara aman verməyən **dəmiryeyənlər** hər iki kəndi geri qaytardı. İlk döyüşlərimizin uğurlu alınması məni daha çox sevindirirdi.

– ***Siz o döyüşdə sübut edə bildinizmi ki, lazım gəlsə qadınlar heç də kişilərdən geri qalmır?***

– Komandirimiz Əli və Ədalət Zeynalov qardaşları həmişə deyirdi ki, mənim qadınlarım kişilərdən də ürəkli döyüşür. Yanımda başqa bir xanım da vardı – Elmira Hüseynova. Daha doğrusu, o, məndən də qabaq döyüşürdü. Qorxmaz, cəngavər qadın idi.

15 may tarixində Abdalgülablı kəndinə daxil olduq. Düşmən xeyli itki verdi, işlək vəziyyətdə bir ZTR və bir nəfər əsir götürdük. Ondan soruşdum ki, torpağımızda ürəyiniz istəyən kimi yaşayırsınız, sizin üçün hər bir şərait yaradılıb, azərbaycanlılar yaşayan kəndlərdə qaz olmadığı halda siz necə gəldi istifadə edirsiniz. Bəs bu hiyləgər addımı atmaqda məqsədiniz nədir? Dedi ki, torpaq bizimdir. Bu sözdən sonra dözə bilmədim. Torpağı duza qatıb həmin erməniyə yedizdirdik Şakirlə birgə... bəlkə gözü doysun. Sonra isə bir güllə ilə cəhənnəmə yola saldıq.

– ***Gülpəri xanım, siz rabitəçi, döyüşçü olmaqla yanaşı, həm də kəşfiyyatçısınız. Axı kəşfiyyatın hər dəqiqəsi qorxudan, işgəncədən, ölümdən keçir. Bunu siz daha yaxşı bilirsiniz və bildiyiniz halda Sizi hansı hisslər çəkib apardı ora?***

– Düzü, düşmən öldürmək mənə su içimi kimi gəlirdi, heç kəşfiyyat haqqında fikirləşməmişdim. Komandirimiz Ədalət Zeynalov dedi ki, on nəfər göndərirəm kəşfiyyata, sizi də onlarla birgə... “Sən mənim oğlumsan, ön-

də getməlisən” – dedi (Ədalət Zeynalov “Dəmiryeyənlər” taborunun komandiri idi). Mən də getdim. Bu gün döyüşdən çıxırdım, sabah həmin yerə kəşfiyyata gedirdim. Bəzən ermənilərin içində yatıb-dururduq amma kimsə xəbər tutmurdu. Düzdür, o dili bilməsəm də, hərəkətlərimlə işimi görə bilirdim.

– *Doğrudanmı belə hallar baş verirdi?*

– Həm də dəfələrlə... (gülür)

– *Ən qanlı döyüşlərdən biri də Sırxavənd döyüşü idi. Düşmənin ağır texnikası da məhz orada cəmlənmişdi. Belə olduğu halda uğur qazanacağınıza əmin idinizmi?*

– Şirin Mirzəyevin göstərişi ilə kəşfiyyata getdik. Bələdçimiz yaşlı bir kişi idi, o yerləri yaxşı tanıyırdı. Gedərkən uşaqların birinin əlində güllə açıldı. Bələdçimiz (deyəsən, adı Əşrəf dayı idi) çətinliklə qalxdığımız zirvəni geri qayıtmağa məcbur etdi bizi. Ermənilər duyuyq düşməsin deyə dönməliydik lap əvvəlki yerimizə. “Bu səhvi bir də etmək olmaz”, – deyə bizi qınadı. Yenidən həmin zirvəni qalxdıq. Koordinatları, ağır texnikanın, canlı qüvvənin sayını öyrəndik və qayıtdıq geri.

Səhəri gün (10 iyun) böyük qüvvə ilə hücumə keçdik. Qısa zamanda itki vermədən kəndə girdik. Onlardan üstün olduğumuzu bilirdik. Ona görə də düşmən hədəfimizdən yayına bilmədi, ağır itkiyə məruz qaldı. O gün Kiçanı da ələ keçirib Vəngə çatdıq. Uşaqlar deyirdi ki, Xankəndinin yaxınlığındaıy. Sevincimdən atılıb-düşürdüm. Amma bu sevinc uzun sürmədi. Xəbər verdilər ki, mühasirədəyik. Arxa tərəfimiz düzgün qorunmamışdı deyəsən.

– *Mühasirədə olduğunuzu biləndə hansı hisslər keçdi ürəyinizdən?*

– Heç qorxmadım, çünki Əli Zeynalov, Ədalət Zeynalov, Şirin Mirzəyev kimi peşəkar komandirlərimiz vardı. Ona görə də qorxu mənə yad idi. Amma 30 saatdan artıq vuruşduq. 70-80 nəfərlə döyüşə girdiyimiz halda, cəmi 12 nəfərlə mühasirədən çıxıb bildik. Düşmən isə daha çox itki vermişdi. Onu da xatırladım ki, yanımda 16 yaşlı bir kəndçim vardı. Mühasirədən çıxarkən, onunla nə vaxt əl-ələ tutduğumu bilməsəm də, azad olarkən əlini əlimdən ayıra bilmirdilər. Sanki barmaqlarımız kilidlənmişdi... İki gün sonra Sırxavəndə kəşfiyyata getdik.

Əşrəf dayı da, Zakir də erməni dilini yaxşı bildiyi üçün daha ürəkli idim. Mən dili bilməsəm də, özümə güvənirdim. Ələ keçməkdən qorxmurdum. Nəhayət ki, gecə ermənilərin içinə girib bildik. Əşrəf dayı bizi yerbəyer elədi. Marahlı idi ki, ermənilər də azərbaycanca danışırılar. Çarpayının altında uzanmışdım. Bir tərəfdən digər tərəfə məlumatı ötürürdüm. Səhərə qədər orada qalıb bütün xəbərləri düşmənin özündən ala bildik. Obaşdan

kazarmanı tərک etdik. Yenə də kimsə bizim kimliyimizdən xəbər tuta bilmədi. Sözləşdiyimiz yerdə görüşdük və orada eşitdik ki, Şirin Mirzəyev, qardaşı oğlu, əmisi oğlu, Yavər müəllimlə birgə minaya düşüb. Bu xəbər hamımızı sarsıtdı. Çünki bu dəhşət tək bir ailənin yox, bütövlükdə Azərbaycanın itkisi, faciəsidir.

HAŞIYƏ: Sırxavənd döyüşündə komandir müavini itkin düşdü (adını unutmuşam). 5 qızı 1 oğlu vardı. Mənə də “qızım” deyirdi. Tərnöyüt kəndində yaşayırdılar, yoldaşının adı Sədaqət idi. Onun ailəsi döyüş altında qalmışdı. Kəşfiyyatdan dönən kimi maşın tapıb onun ailəsini birbaşa Qobustana – öz evimizə gətirdim. Evin ikinci mərtəbəsində yerləşdirib atama tapşırdım. Anam da, atam da bu addımından çox şad oldular. Elə həmin gün döyüş bölgəsinə qayıtdım.

Arabir onlara baş çəkir, əlimdən gələni edirdim. Bir neçə aydan sonra qohum-əqrabaları üçün darıxdıqlarını dedilər, onların yanına getmək istədilər. Aradım-axtardım, nəhayət ki, qohumlar bir-birinə qovuşdu. Amma bir hadisəni unuda bilmirəm. Yeganə oğlu “ata” deyə-deyə köçdü dünyadan. Mənə elə gəlir ki, atanın yoxluğu, torpağın itkisi idi onun ruhunu donduran. Ata ilə bağlı onun qəlbində nə qədər arzuları vardı, ilahi! Görəsən, ailə başçısını itirəndən sonra yeganə oğula güvəndiyi halda, onları – beş qızı, bir ananı niyə bir daha sınağa çəkdin, ilahi!

– *Sonuncu döyüşünüzü unutmamısınız ki?*

– O günləri unutmaqmi olar? Ayın tarixi yaddan çıxsada, döyüşə həzirləşdiyimiz, hücumə keçdiyimiz anlar yaddan çıxmaz.

Canyataq, Gülyataq kəndlərini bir neçə saat ərzində geri qaytara bildik. Düşməni ağır itkiyə məruz qaldı. Bir neçə ağır texnikasını, silah-sursatı qənimət kimi ələ keçirdik. O gün bayram edirdik. Kəfimiz də kök idi. Kaş qazandıqlarımızı əlimizdə saxlaya biləydik.

İstəkli oxucular, qeyd edim ki, Gülpəri Əhmədova göstərdiyi rəşadəti ilə hərbi tariximizin qəhrəmanlıq səhifəsinə adını qanı ilə yazdı. Dəfələrlə yaralansa da, bir addım geri çəkilmədi, “əsgərin yarasını torpaq sağaldar”, – deyib səngərə sığındı. Yenə də döyüş əhvalında olan Gülpəri Ali Baş Komandanın əmrini gözləyir – Qarabağ savaşının başlayacağı günü... **“Düşməndə qisasım var. O qisası övladlarıma buraxmayacağam”**, – deyərək söhbətimizin sonunda bir daha düşməni olan nifrətini dilinə gətirir Gülpəri.

Örnek bir ömür... Yaddaşlarda heykəlləşən və tarixləşən qəhrəman bir qadın ömrü... İbrət götürüləcək müqəddəs və işıqlı bir yol...

Ötərhan ELTAC

Arzu BAXIŞOĞLU

ÖTƏRİ GÖZƏL

Sənin gözlərinin vurğunu mənəm,
Ölürəm gözündən ötəri, gözəl.
Sənin yollarının yorğunu mənəm,
Ötürmə gözündən ötəri, gözəl.

Ayağına qul olmağa gələrdim,
İzin versən yollarında ölərdim.
Var ömrümü təbuxağa verərdim,
Nə ola qoxlayam o təri, gözəl.

Camalın yaranıb bir eşqin yeri,
Bizə şahid olsun gecənin biri.
Gəlsin sinəmizə şəhvetin təri,
Qataq bir-birinə ötəri, gözəl.

DANIŞIR

Çoxdu şikayətim ulu Tanrıya,
Ariflər susubdu, nadan danışır.
Özünə var yığan yetim malından,
Qudurub, dövlətdən, vardan danışır.

Ölkəni titrədir torpaq satanlar,
Günahsız bu xalqı qırıb-çatanlar.
Namusu, qeyrəti, arı atanlar
Namusdan, qeyrətdən, ardan danışır.

Müftəxorlar yaman taladı bizi,
Sordu qanımızı, iliyimizi.
Xəlbirdən keçirdi, ələdi bizi,
Cəlladlar qorxudur, dardan danışır.

Baxışoğlu millətini sevəndi,
O, elinə, obasına güvəndi.
Heç özüm də bilmirəm ki, nədəndi,
Şərəfsiz gör hardan, hardan danışır!

TƏCNİS

Qışda ağ geyinər, baharda yaşıl,
Payızda yaraşar dağlara sarı.
Yayda da qonağı başından aşır,
El köçü yol alar dağlara sarı.

Dünyanın vüqarı Tanrı bəzəyi,
Əməlinlə sərvətini bəzə, yi.
Dağlar yaraşığı qoya bəzəyi,
Qartaldı, qoymayın dağlara sarı.

Bahardı, çiçəyi dərdi indi, Arzu,
Mənimçün bağlandı dərdi indi, Arzu.
Dağların yarası dərdi indi, Arzu,
Gəl apar könlümü dağlara sarı.

NAR ÇİÇƏYİ

Əsəbiydi. Zəhmli üzü var idi, özü də az danışardı, keçmişini heç kim bilmirdi. Kimisi əvvəllər çox varlı olub, sonra sərvətinin çoxunu qumarda uduzduğunu, kimisi də onun keçmiş mafiya üzvü olduğunu və ailəsini də elə digər mafianın adamlarının öldürdüyünü deyirdi. Çox güman bunların heç biri doğru deyildi. Hər gün səhər tezdən evdən çıxar, evin açarlarını da pəncərənin qabağında bitən soldan ikinci gül dibçəyinin dibinə atardı. Kiçik evdə tək yaşayırdı. Evində də qonaq demək olar ki, görünməmişdi. Qonşuları ondan çəkinərdilər.

Əhməd dayıdan başqa heç kimin onunla münasibəti yox idi. O da ancaq salam-sağ ol. Əhməd dayı özü də tək qalırdı. Həyat yoldaşı Həlimə xalanı 4 il əvvəl itirmişdi. Uşaqları da yox idi. Bəlkə də onun ancaq Əhməd dayı ilə münasibətinin olmasının səbəbi Əhməd dayının da onun kimi olması idi. Başqaları salam verəndə salamı sadəcə başıyla alır, Əhməd dayı ilə isə hal-xoş da edərdi. Təbii ki, bu da hər gün olmurdu. Ancaq bunu görmüşdülər də. Əhməd dayıdan başqa heç kim onun səsinə eşitməmişdi. Bir də mən eşitmişdim. Məni çox istəyirdi. Əvvəllər ondan çox qorxurdum. Ancaq bir neçə dəfə salam verəndən sonra artıq qorxmamışdım. Bəlkə də, mənim ondan qorxduğumu hiss etdiyi üçün bu addımı atmışdı. Hələ bir dəfə mənə bir konfet də vermişdi. Çox xoşuma gəlsə də, yenə konfet istəməyə üzüm gəlməmişdi. Nə bilim, istəsəydim bəlkə də verərdi. Dedim axı, məni çox istəyirdi. Bunu məhəllədəki uşaqlardan ancaq mənə konfet verməyindən bilmişdim. Uşaqlar biləndən sonra məni qısqanırdılar da. Çox insan ona qarşı xoş münasibətdə deyildi. Deyəsən, məhəllədə onu çox istəyən də elə bircə mən idim.

Bir dəfə həyətin ortasında özünü pis hiss etdiyi üçün evə getməsinə kömək etdim. Təkotaqlı mənzilə daxil olanda oturmağımı xahiş etdi. Sözüünü yerə salmadım. İndi gəlirəm deyib harasa getdi. Evi çox səliqəli idi. Bir çarpayısı və kiçik yazı masasından, masanın üstündə köhnəlmiş cildi olan bir dəftərdən başqa gözə heç nə dəymirdi. Küncdəki rəfin kiçik qapısı bağlı olduğundan içərisində nə olduğu bilinmirdi. Köhnəlmiş dəftər diqqətimi cəlb etmişdi. Sanki “oxu məni” deyirdi dəftər. Onun gəlməsini gözləməkdən bezərək sakitcə dəftərə uzandı əlim. Özü yazdığı hiss olunurdu. Səliqəsiz bir xətlə ailəsi haqda: həyat yoldaşı və yeganə oğlu haqda yazmışdı. 1990-cı ilin yazında yeganə oğlu cəbhəyə getməsinə, Vətənin harayına yetməsinə bildirib ona. Oğlunun getməsinə istəməsə də, razılaşıb onunla. Ata razılığını alan oğlu yaxınlıqdakı fermadakı tanışları ilə – xüsusi olaraq fermada gözləti etdiyi Gülxarla vidalaşmağa tələsir. Gülxarla görüşərkən kənardakıların

diqqətini cəlb etməməyə çalışır və utancaqlıqdan söhbəti tez qurtarmağa çalışır. Tələsik gödəkəsinin cibindən bir ədəd maqnitofon kaseti çıxarır və kədərli bir gülüşlə ona uzadır. Onun qəfləti gəlişindən və tələsik ona verilən hədiyyənin həyəcanından Gülxar da özünü itirir, nə edəcəyini bilmir. Ferma işçilərinin onları əhatə etdiyini belə hiss etməirlər. Utancaq bir tərzdə Gülxara bunları deyə bilir: “Gülxar, sabah mən Qarabağa gedirəm. Əgər bu ağır səfərdən geri qayıtmısam və yadıma düşsəm həmin kasetdəki “Nar ağacı, nar çiçəyi” mahnısını yüksək səslə oxudarsan. Məni xatırlayıb sakitcə ağlayarsan”. Ətrafdakılar oğlunun bu sözlünə gülmüşdülər bir az da. Heç bir həftə də keçməmişdi.

Bir axşamüstü evə qayıdanda qonşu binada yas mərasimi olmasına baxmayaraq, onların həyatında yüksək səslə maqnitofonda müğənninin oxuduğu “Nar ağacı, nar çiçəyi” mahnısının sədalarına təəccüblənərək həyətlərinə qaçmışdı tələsik. Musiqi sədaları altında ağlayan Gülxarı qınamışdı da. Gülxarın bacısı onun nədən mahnı sədaları altında ağladığının səbəbini danışanda isə... Elə bil belə sınımışdı. Dünyası başına uçmuşdu. Günlər keçsə də ürəyinə dağ çəkən həmin müğənninin oxuduğu “Nar ağacı, nar çiçəyi” mahnısını yüksək səslə dinləmək istəyirdi yenə. Onun bu istəyini isə hər gün Gülxar yerinə yetirirdi. Elə də böyüdük. Yenə onu sevən bircə mən idim. 10 ildən sonra o daha əvvəlki kimi deyildi. Qocaldığını hiss edirdim. Normal qocalmaq deyildi bu qocalmaq. Məncə başqaları kimi mənim də bilmədiyim, bəlkə də özündən başqa heç kəsin bilmədiyi başqa dərdləri də var idi. Bu dərdlərin olması onu 10 ildə 20, ya da 25 il qocaltırmışdı. Hərdən axşamətərfi evə qayıdanda açarı hansı dibçəyin dibinə qoyduğunu da unudurdu. Evlərimiz qarşı-qarşıya idi və mənim otağımın pəncərəsi düz onun evinin qapısına baxırdı. Mən də hər səhər o evdən çıxanda, bir də hər axşam evə gələndə onu izləyirdim. Açarın yerini unutmasını da sağdan başlayıb bir-bir dibçəklərin dibinə baxmağından bilirdim. Daha yaşlı görünsə də, yaşı əllidən çox olmazdı. Qocalıq da ona heç yaraşmırdı. Bəlkə də, mənim gözümdə belə idi.

Ürəyinə dağ çəkən həmin müğənninin oxuduğu “Nar ağacı, nar çiçəyi” mahnısı bu gün yenə də səslənirdi. Bu dəfə mən tələsik addımlarla onun evinə getdim. Qonşular onun evinin önünə yığılmışdılar. Onu görə bilmədim. Eşitdiyim çox üzücü xəbər bu dəfə hamını sarsıtmışdı.

Nihad ŞAHVERDİZADƏ,
*BDU-nun dünya iqtisadiyyatı fakültəsinin
 III kurs tələbəsi, Laçın rayonu, Hətəmlər kəndi*

UNUTMA!

Laçın rayonu 18 may 1992-ci ildə erməni təcavüzkarları tərəfindən işğal edilib. İşğal nəticəsində Laçın şəhərində, Qayğı qəsəbəsində və 125 kənddə olan 13845 fərdi yaşayış evi, 48 sənaye, 63 kənd təsərrüfatı obyektı, 217 mədəni-maarif, 101 məktəb, 5 məktəbdənkənar, 3 məktəbəqədər müəssisə, 142 səhiyyə, 460 ticarət obyektı itirilmişdir.

Qarabağ müharibəsində 333 nəfər şəhid, 225 nəfər əlil olmuş, 33 nəfər hər iki valideynini itirmiş, 5 nəfər Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür. Laçın rayonu işğal edildikdən sonra rayonun 58299 nəfər əhalisi respublikanın 59 rayon və şəhərində müvəqqəti məskunlaşmışdır.

Kompüter və dizayn: **Araz YAQUBOĞLU**

Korrektor: **Firuzə NƏSİBLİ**

Operator: **Cəlal ARİFOĞLU**

Yığılmağa verilmişdir: **07.01.2017**

Çapa imzalanmışdır: **31.03.2017**

Şərti çap vərəqi: **6. Sifariş №02**

Kağız formatı: **70x100, 1/16**

Sayı: **350**. Qiyməti: **3 AZN**

*Jurnal "Elm və təhsil" nəşriyyat-poliqrafiya müəssisəsində
hazır diapozitivlərdən çap olunmuşdur.*

E-mail: nurlan1959@gmail.com

Tel: (+99412) 497-16-32, (+99450) 311-41-89

Ünvan: Bakı, İçərişəhər, 3-cü Maqomayev döngəsi 8/4.